

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΣΗΜΑΤΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ
ΡΟΜΠΟΤΙΚΗΣ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ «ΑΘΗΝΑ»

ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΔΙΑΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΕΧΝΟΓΛΩΣΣΙΑ VIII

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Εκπαιδευτικό Λογισμικό για την Οδό Πατησίων

(Κατασκευή λογισμικού με την πλατφόρμα Aris Games για διαδραστικό ψηφιακό μουσείο για την οδό Πατησίων, με δυνατότητα περιήγησης του επισκέπτη – περιπατητή με συσκευή iPhone.)

Μπερούκας Λάμπρος

Επιβλέπων
Ιωάννης Μαΐστρος, Επίκουρος Καθηγητής

Συνεπιβλέπουσες
Ιωάννα Τύρου, Επιστημονικός συνεργάτης
Στέλλα Μαρκαντωνάτου, Καθηγήτρια

Αθήνα, Ιούνιος 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	iii
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	v
1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
1.1 Ανάπτυξη Ιδέας.....	2
1.2 Κοινωνική Αναγκαιότητα.....	3
1.3 Λίγα λόγια για την Πατησίων.....	5
1.4 Γιατί η Πατησίων	5
1.5 Εκπαιδευτική Τεχνολογία.....	7
1.5.1 Mobile Learning.....	10
1.6 Η σημασία της διαδραστικότητας στην εκπαίδευση	14
2 ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ.....	16
2.1 Εκπαιδευτικές Πλατφόρμες.....	16
2.1.1 Η πλατφόρμα e-class.....	16
2.1.2 WebCT (Web Course Tools).....	17
2.1.3 Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment).....	17
2.1.4 INSPIRE (Intelligent System for Personalized Instruction in a Remote Environment).....	17
2.1.5 ELM-ART	18
2.1.6 Basic Support for Cooperative Work (BSCW)	18
2.1.7 Modelling Space.....	19
2.1.8 NoTours.....	19
2.2 Εικονικές & διαδραστικές περιηγήσεις σε ιστοσελίδες πολιτιστικών φορέων	19
2.3 Mobile learning σε περιπάτους/ξεναγήσεις εξωτερικών χώρων	20
2.3.1 Soundscapes Landscapes.....	20
2.3.2 c-MUSE.....	21
2.3.3 Stadt-(Ge)Schichten Athens	21
2.3.4 Broadgate Stories	21
2.3.5 Channel Weather Symmetry	22
2.3.6 Άλλες εφαρμογές παρόμοιου ύφους.....	22
3 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΥΛΙΚΟΥ& ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	23
3.1 Τοπόσημα	23
3.2 Η πλατφόρμα Aris Games.....	26
3.3 Χειρισμός Patisation App από τον Admin.....	27
3.3.1 Είσοδος στον editor και βασική οθόνη εργασίας /Scenes	27
3.4 Χειρισμός του Patisation App από τον χρήστη / Client.....	31
3.5 Πρώτο κέλυφος τοποσήμων που χρησιμοποιούνται στο Patisation App.....	33
3.5.1 Πλατεία Ομονοίας (Πατησίων 1)	34
3.5.2 Ανατίναξη γραφείων ναζιστικής οργάνωσης ΕΣΠΟ το 1942 (Πατησίων 8)	34
3.5.3 Πολυτεχνείο (Πατησίων 42).....	36
3.5.4 Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο (Πατησίων 44).....	38
3.5.5 Μέγαρο Υπατία (Πατησίων 55)	38
3.5.6 Οικία Κάλλας (Πατησίων 61)	39
3.5.7 Κτίριο ΓΣΕΕ (Πατησίων 69).....	40
3.6 Πολυμεσικό Υλικό	40
3.6.1 Βίντεο.....	40

3.6.2	Αναμνήσεις από Πατησίων	42
3.6.3	Αλλαγές που εντοπίζονται στην Πατησίων	43
3.6.4	Λόγοι για τους οποίους έχει περπατηθεί η Πατησίων	45
3.7	Διαδραστικότητα	48
3.7.1	Άμεσος εμπλουτισμός από τον χρήστη	48
3.7.2	Έμμεσος εμπλουτισμός από τον χρήστη με συμπλήρωση ερωτηματολογίου	56
4	ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΟΥ PATION APP	58
4.1	Επέκταση Pation App για το τμήμα ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ – ΜΕΛΕΤΙΟΥ	58
4.2	Επέκταση Pation App για το τμήμα ΑΓΙΟΥ ΜΕΛΕΤΙΟΥ – ΚΟΛΙΑΤΣΟΥ	58
4.3	Επέκταση Pation App για το τμήμα ΚΟΛΙΑΤΣΟΥ – ΑΝΩ ΠΑΤΗΣΙΑ	59
5	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ & ΕΠΙΛΟΓΟΣ	60
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1	64
	<i>Ερωτηματολόγιο: Η Πατησίων που γνωρίζω .....</i>	<i>64</i>
	A. Το ερωτηματολόγιο που προωθήθηκε προς απάντηση	64
	B. Ανάλυση Ερωτηματολογίου	66
	Γ. Σχέση των συμμετεχόντων στο ερωτηματολόγιο με την Πατησίων	68
	Δ. Οι πιο Δυνατές Αναμνήσεις από Πατησίων	72
	E. Λόγοι για τους οποίους η Πατησίων έχει διασχισθεί σε όλο της το μήκος από περιπατητές	76
	ΣΤ. Αλλαγές που εντοπίζονται στον χαρακτήρα της Πατησίων	77
	Z. Φωτογραφικό υλικό που επισήνασαν κάποιοι απ'τους ερωτηθείς στην φόρμα του ερωτηματολογίου	79
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2	82
	<i>Στατιστικά: Μετρώντας την Πατησίων .....</i>	<i>82</i>
	A. Στατιστικά για τα μαγαζιά στην Πατησίων	82
	B. Μαγαζιά στο τμήμα Ομόνοια – Α. Αλεξάνδρας	85
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3	87
	<i>Φωτογραφικό Υλικό για Πατησίων .....</i>	<i>87</i>
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4	118
	<i>Αρχιτεκτονική της Πατησίων .....</i>	<i>118</i>
6	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	120

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η βασική ιδέα είναι η δημιουργία μιας «multi-media» διαδρομής επί της Πατησίων, μιας από τις μεγαλύτερες και παλαιότερες λεωφόρους της Αθήνας. Κινούμενος μεταξύ των πεδίων της έρευνας για το αστικό τοπίο και των νέων τεχνολογιών έφτιαξα ένα «gps μουσείο» που κάθε επισκέπτης θα βιώνει μόνος, ακολουθώντας ένα πλήθος διαφορετικών αφηγήσεων των κατοίκων και των χρηστών της λεωφόρου. Στόχος μου είναι η μεταβολή της αντίληψης της Πατησίων χωρίς να παρέμβω στο χώρο, αλλά απλά αποκαλύπτοντας την πραγματική της ταυτότητα.

ABSTRACT

The core idea is to create a “multi-media” route through Patision Avenue, one of Athens’ largest and oldest ones. Moving within the realms of urban research and new technologies, I create a “gps museum” that each visitor will experience alone, following a series of different narratives of the avenues’ habitants and users. My objective is to alter the perception of Patision without intervening to the space but by simply revealing its real identity.

αυτή η σελίδα έχει αφιερωθεί σκοπίμως κενή

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

*Ευχαριστώ,
τους γονείς μου
τον κύριο Ιωάννη Μαΐστρο
την κυρία Ιωάννα Τύρου
την κυρία Στέλλα Μαρκαντωνάτου
τον Ορέστη, την Πανωραία, τον Χρήστο, τον Βασίλη, την Εύη
την Ελισάβετ
τον Λουκά*

HERMAN MELVILLE

«Δεν είναι σημειωμένα σε κανένα χάρτη, τα αληθινά μέρη ποτέ δεν είναι σημειωμένα»

(Μόμπι Ντικ)

1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην παρούσα διπλωματική μέσα από μια μελέτη για την οδό Πατησίων, δημιουργήθηκε ένα πρόγραμμα (Patisation App) περιήγησης-ξενάγησης για ένα τμήμα της Πατησίων (σε πρώτο στάδιο), αυτό που περιλαμβάνεται ανάμεσα στην Ομόνοια και τη Λεωφόρο Αλεξάνδρας. Η μελέτη περιελάμβανε διανομή ερωτηματολογίου, για την καταγραφή προσωπικών εμπειριών και αντιλήψεων για την λεωφόρο, καθώς και για την εύρεση και καταγραφή των σημαντικότερων τοποσήμων επί της Πατησίων. Ο περιπατητής-εξερευνητής αυτού του αστικού μουσείου θα έχει την δυνατότητα μέσα από το κινητό του και τον περίπατό του γύρω από τα επιλεγμένα τοπόσημα να μάθει πληροφορίες για ιστορικά κτίρια, για γεγονότα που σημάδεψαν την Πατησίων, αλλά επίσης να ακούσει μαρτυρίες από ανθρώπους που έχουν κάποια προσωπική εμπειρία από την λεωφόρο. Τέλος κάθε επισκέπτης θα έχει την δυνατότητα να αφήσει και αυτός με την σειρά του τις παρατηρήσεις του για εμπειρίες ή για πράγματα-γεγονότα-σημεία τα οποία του έχουν κάνει εντύπωση από την Πατησίων σε συγκεκριμένα τοπόσημα που θα επιλέγει αυτός έτσι ώστε αυτή η πληροφορία να εμφανίζεται στους επόμενους περιπατητές.

Η Πατησίων μπορεί να χωριστεί σε τέσσερα μέρη, έχοντας ως βάση την διαφορετική φυσιογνωμία της λεωφόρου σε αυτά. Τα τμήματα αυτά είναι αυτά που ορίζονται από τα όρια Ομόνοια με Λ. Αλεξάνδρας, Λ. Αλεξάνδρας με Αγ. Μελετίου, Αγ. Μελετίου με Κολιάτσου και Κολιάτσου με Άνω Πατήσια. Από τα 4 αυτά τμήματα επέλεξα να εμβαθύνω, για την δημιουργία του προγράμματος, στο πρώτο από αυτά (Ομόνοια με Λ. Αλεξάνδρας), λόγω του μεγάλου όγκου των πληροφοριών που μαζεύτηκαν για το σύνολο της Πατησίων και των περιορισμών που μου έθετε το εύρος της ζωής της μπαταρίας του κινητού. Έτσι το τμήμα Ομόνοια με Λ. Αλεξάνδρας έγινε το στοιχειώδες ελάχιστο για την εφαρμογή των δυνατοτήτων του Patisation App και βάση της μεθοδολογίας που ακολούθησα σ' αυτό το μέρος, μπορεί να βασιστεί και η επέκταση του προγράμματος, σε μελλοντικά στάδια εξέλιξης του Patisation App, για το σύνολο της λεωφόρου.

Καλή μας διαδρομή.

1.1 Ανάπτυξη Ιδέας

Το πλαίσιο της δημιουργικής διαδικασίας για το συγκεκριμένο εικονικό μουσείο για την Πατησίων βασίζεται στην ιδέα της διεπιστημονικής εκπαιδευτικής εργασίας. Για το στήσιμο του όλου εγχειρήματος μαζεύτηκαν πληροφορίες από διάφορες πηγές που αφορούσαν την λεωφόρο. Θέλησα να διερευνήσω περαιτέρω τις δυνατότητες που μας δίνει η τεχνολογία στις μέρες μας και γι' αυτό η χρήση των νέων καινοτόμων τεχνολογιών υπήρξε βασικό μέρος της διπλωματικής αυτής. Με το συνδυασμό όλων αυτών, είχα ως στόχο την δημιουργία μιας μοναδικής εμπειρίας για το κοινό. Τα κίνητρά μου ήταν: να δείξω ότι το μουσείο μπορεί να υπάρξει έξω από το παραδοσιακό χώρο του μουσείου και να αλληλοεπιδρά με την πραγματικότητα. Ο περιπατητής, διατηρώντας παράλληλα και τις ιδιότητες του «εξερευνητή» ενός μουσείου, θα μπορεί να επαναπροσδιορίσει το δημόσιο χώρο απλά και μόνο με την ανάδειξη όλων των πτυχών και των δυνατοτήτων του χώρου. Φιλοδοξία μου είναι να συνδυάσω την έρευνα για το αστικό τοπίο με τις σύγχρονες τεχνολογικές καινοτομίες και την τοπική εμπειρία.

Για την σχεδίαση του Patision App, μερικά από τα ερωτήματα που τέθηκαν αρχικά για την δημιουργία ενός εξωτερικού αστικού-μουσείου είναι το αν θα μπορεί να εννοηθεί, μέσω μίας αφήγησης, μία κοινωνική, πολιτισμική και αρχιτεκτονική διάσταση ενός αρχαιακού υλικού. Ενός αρχαιακού υλικού, το οποίο θα έχει ως βασικό στόχο την διάδραση της μνήμης. Πώς θα γίνει όμως η διαχείριση αυτής της μνήμης ώστε να αποφύγουμε μία επινοημένη νοσταλγία (η οποία αποτελεί πολιτικό φαινόμενο μαζικής κατανάλωσης); Και τέλος πώς θα μπορέσουμε να θεωρήσουμε τον περίπατο ως μία κίνηση και διαπραγμάτευση στις ρευστές πολλαπλές και αντικρουόμενες ταυτότητες της πόλης και να μην τον θεωρήσουμε ως ένα τελικό προϊόν το οποίο παράγει ένα κλειστό σύνολο μορφών;

Στόχος της παρούσας διπλωματικής είναι να δώσω στον δημόσιο χώρο μια καινούρια διάσταση δημιουργώντας μια διαδρομή σε όλο το μήκος της Πατησίων, γεμάτη εκτός των άλλων και με τις ιστορίες των ανθρώπων της. Οι θεατές-επισκέπτες-περιπατητές θα έχουν μια συσκευή iPhone με συνδεδεμένα ακουστικά, που θα τους παρέχουν τις παραπάνω πληροφορίες καθώς και όλες τις απαραίτητες οδηγίες για τη διαδρομή.

Με το Patision App θέλησα να ξεκινήσω έναν περίπατο που θα μας κάνει να φανταστούμε ευρύτερα την πόλη ως χώρο άμεσης συνεκφώνησης ανθρώπινων αφηγήσεων. Ο δρόμος της Πατησίων θα χρησιμοποιηθεί ως μια πλατφόρμα, μια «σκηνή» για να αποκαλυφθούν οι ιστορίες των ανθρώπων που η κοινωνία τείνει να αγνοεί. Προσπαθώντας πάντα να υπάρχει η διαδραστική διάσταση στο Patision App, επιχειρώ να μετασχηματίσω τον δημόσιο χώρο σε ένα διαμορφωμένο μονοπάτι επί της Πατησίων, γεμάτο τόσο με τις ιστορίες και τις προσωπικές εμπειρίες των ανθρώπων της, όσο και με κοινές μνήμες ιστορικού, κοινωνικού, αρχιτεκτονικού και πολιτικού ενδιαφέροντος.

Πάντως είναι σημαντικό να ασχοληθούμε με το έργο που διαπραγματεύεται η διπλωματική, όχι ως ένα αποτέλεσμα που έληξε, αλλά ως ένα που ποτέ δεν τελειώνει, μέσα από μια διαδικασία στην οποία οι πολίτες θα μπορούν να συμμετάσχουν και να επηρεάσουν την αλληλεπίδραση του προγράμματος.

1.2 Κοινωνική Αναγκαιότητα

Το πρόγραμμα απευθύνεται σε ένα διαφοροποιημένο κοινό που αντικατοπτρίζει άλλωστε τη φύση της λεωφόρου. Η Πατησίων είναι μια λεωφόρος που περιέχει ένα ευρύ φάσμα ανθρώπων. Η εφαρμογή έχει ως στόχο να δώσει φωνή σε όλες τις κοινωνικές τάξεις που ζουν μαζί στη συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή, αλλά σχεδόν ποτέ δεν αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους.

Ο δημόσιος χώρος δεν αποτελεί μόνο μια φυσική και χωρική κατηγορία, αλλά, πιο σημαντικά, αποτελεί και ένα διαλεκτικό κοινωνικό δίκτυο. Εν μέσω μιας περιόδου κατά την οποία ο δημόσιος χώρος της Αθήνας μεταμορφώνεται από οικονομικούς και πολιτικούς μηχανισμούς, θεώρησα την αναπαραστατική αποτύπωση του αστικού τοπίου ως το κατάλληλο εργαλείο για να μπορέσω να διεισδύσω στην καθημερινή ζωή, θίγοντας έμμεσα ή ακόμα και άμεσα τα τρέχοντα κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα.

Επιχειρείται δηλαδή ο επαναπροσδιορισμός του τοπίου της πόλης μέσα μας, και στην συγκεκριμένη περίπτωση ενός πολύ χαρακτηριστικού και πολυποίκιλου τμήματος του τοπίου της πόλης, αυτού της Πατησίων. Δίνεται η δυνατότητα στην λεωφόρο να μπορέσει να παρατηρηθεί μέσα από διάφορες οπτικές γωνίες και την απόσταση που μας παρέχει το αλληλεπιδραστικό στοιχείο της εφαρμογής. Με αυτόν τον τρόπο θα μπορέσουμε να αποκτήσουμε μια πιο αντικειμενική άποψη του περιβάλλοντός μας και της θέσης μας μέσα σε αυτό, τόσο ως άτομα όσο και ως κοινωνία. Ο αναστοχασμός είναι το πρώτο βήμα για μια αλλαγή, μια αλλαγή που είναι αναγκαία για την πόλη της Αθήνας.

Η αλήθεια είναι πως μόνο μέσα από την περιδιάβαση της πόλης μπορεί κάποιος να βιώσει τον ενθουσιασμό των ενδότερων αστικών φαινομένων και γεγονότων. Με βασικό εργαλείο την περιπλάνηση, στόχος είναι η κατανόηση και η μετάφραση της γλώσσας του αστικού χώρου της λεωφόρου. Η περιπλάνηση αποτελεί τη βασική μέθοδο πραγμάτωσης της βιωματικής αυτής διαδικασίας για το αστικό τοπίο. Περιπλανώμενος ο επισκέπτης περιπατητής υπακούοντας στην επιθυμία και τα ένστικτα του, περιδιαβαίνει την Πατησίων. Η πόλη μεταλλάσσεται και είναι άμεσα εξαρτώμενη από την ανθρώπινη εμπειρία. Στα πλαίσια αυτής της μετάλλαξης προκύπτουν νέα μοτίβα χώρου που με τη σειρά τους μορφοποιούν την μικροκλίμακα και την μακροκλίμακα της πόλης (Λιονουδάκη, 2011).

Οι ντόπιοι και οι χρήστες της Πατησίων βρίσκονται στον πυρήνα της διαδικασίας αυτής. Θα επηρεάσουν το τελικό αποτέλεσμα κάνοντας τις ιστορίες τους να ακουστούν και, ενδεχομένως, η διαδικασία αυτή θα ενισχύσει την αίσθηση της κοινότητας σε όλη τη λεωφόρο και να συνδέσει τους ανθρώπους της.

Στόχος του Patisation App είναι να μεταρρυθμίσει τη σχέση που αναπτύσσεται με το αστικό περιβάλλον. Να αλλάξει δηλαδή τον τρόπο που ο επισκέπτης βιώνει την πόλη και να τον/την προκαλέσει να δει πέρα από τους ανοιχτούς χώρους και τα κτίρια.

1.3 Λίγα λόγια για την Πατησίων

Η Οδός Πατησίων ήταν ο δρόμος που οδηγούσε παλιότερα προς τα εξοχικά Πατήσια, όπου τις πρώτες δεκαετίες του 20ου αι. ήταν εξοχική τοποθεσία με μικρά σπίτια και κήπους. Το όνομα της περιοχής προέρχεται είτε απ' τον Τούρκο κτηματία Πατίς-αγά είτε από τον επιρρηματικό τύπο Βατήσι του αρχαίου Βατής. Είναι ένας από τους κυριότερους οδικούς άξονες της Αθήνας, με μήκος 4,6 χιλιομέτρων. Ξεκινά από την οδό Πανεπιστημίου στο κέντρο της Αθήνας, πολύ κοντά στην Πλατεία Ομονοίας, και με κατεύθυνση προς βορρά καταλήγει μέχρι τον σταθμό του ΗΣΑΠ στα Άνω Πατήσια (Σελλά, 1999).

Η χωροταξική διαμόρφωση της οδού ξεκίνησε το 1841 και βασιζόνταν στο προϋπάρχον ίχνος του αγροτικού δρόμου. Την δεκαετία του 1870 τα Πατήσια που μέχρι τότε αποτελούσαν μικρό χωριό, ενσωματώθηκαν σαν προάστιο της πόλης, χωρισμένο σε Άνω και Κάτω Πατήσια (Αβραμόπουλος, 2013). Η Πατησίων χαραχθηκε το 1908 με την πρώτη επίσημη διαίρεση της πόλεως των Αθηνών συνδέοντας τα Πατήσια με την πλατεία Ομονοίας στο κέντρο της Αθήνας (Wikipedia, 2015). Κομβικό ορόσημο στην ιστορία της οδού το 1946, στα χρόνια δηλαδή μετά την Κατοχή, όταν και ένα τμήμα της οδού, από την αρχή της στην οδό Πανεπιστημίου μέχρι την Πλατεία Αμερικής, μετονομάστηκε σε οδό 28ης Οκτωβρίου, προς τιμήν της νεότερης εθνικής επετείου του ελληνικού κράτους (Αβραμόπουλος, 2013). Όμως η ονομασία Πατησίων παραμένει ο συνηθέστερος τρόπος αναφοράς στην οδό (Wikipedia, 2015).

1.4 Γιατί η Πατησίων

Η Πατησίων επιλέχθηκε για την εφαρμογή του προγράμματος Patisation App γιατί είναι ένας από τους βασικούς άξονες της Αθήνας, αφού διασχίζει ένα μεγάλο τμήμα του κέντρου της και αποτελεί διοικητικό όριο μεταξύ διαφόρων συνοικιών, όπως τα Άνω και Κάτω Πατήσια, η Κυψέλη και τα Εξάρχεια. Στο «πέραςμά» της συναντά αρκετούς μεγάλους οδικούς άξονες της Αθήνας όπως τη λεωφόρο Αλεξάνδρας, τη λεωφόρο Γαλατσίου, την οδό Λασκαράτου και την οδό Αγίας Βαρβάρας. Επίσης

διαπερνά τις πλατείες Αιγύπτου, Αμερικής, Κολιάτσου και Αγίου Λουκά και εξυπηρετείται από πολλά και διάφορα μέσα μαζικής μεταφοράς, όπως το Μετρό Αθήνας στους σταθμούς «Ομόνοια», «Βικτώρια», «Άνω Πατήσια», τα Τρόλεϊ 2, 3, 4, 5, 7, 11, 13, 14 και 15 και τα λεωφορεία Α8, Β8, Γ8, 022, 224, 608 και 622 (Wikipedia, 2015). Όλα αυτά φανερώνουν την κομβική θέση που έχει η Πατησίων στην Αθήνα.

Η Πατησίων είναι μια λεωφόρος που είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με μείζονα ιστορικά γεγονότα που σημάδεψαν ανεξάλειπτα την πολιτισμική ταυτότητα της Αθήνας, ενώ παράλληλα στις καθέτους της και στον ευρύτερο χώρο που περικλείνει, οικοδομήθηκαν μερικά από τα ωραιότερα αρχιτεκτονικά αριστουργήματα της πόλης (Αβραμόπουλος, 2013).

Επίσης ένα άλλο χαρακτηριστικό της Πατησίων είναι ότι από παλιά αποτελούσε ιδανικό μέρος για περίπατο, κεντρικό σημείο ψυχαγωγίας καθώς και περιοχή έντονης κοινωνικής ζωής. Έτσι για παράδειγμα διαβάζουμε στην εφημερίδα Εμπρός, στο φύλλο της Πρωτομαγιάς του 1900, σε άρθρο για τους εορτασμούς των Αθηναίων: «Και πρώτον εις τα Πατήσια, τα πάνδροσα και βαθύσκια και μυριόχρωμα και αρωματισμένα Πατήσια τα οποία έχουν τα πρωτεία προκειμένου περί Πρωτομαγιάς. Η αγαπημένη εξοχούλα, η δροσόλουστος και χαϊδεμένη εδέχθη χθες όλας τας Αθήνας σχεδόν...» και παρακάτω, «Η μακροτάτη και ευρεία και κονιορτοβριθής οδός είχε πνιγή εις την ανθρωποθάλασσαν...» εννοώντας βέβαια τη Πατησίων (Σελλά, 1999).

Η Πατησίων υπήρξε για πολλά χρόνια, ο πιο δημοφιλής εξοχικός περίπατος των Αθηναίων. Είχε έντονη κοινωνική ζωή και κατά μήκος του δρόμου υπήρχαν καφεενεία, γαλακτοπωλεία, ζαχαροπλαστεία, μπουραρίες, εστιατόρια, ξενοδοχεία (Σελλά, 1999). Στα χρόνια του βασιλιά Όθωνα μάλιστα η Πατησίων αποτέλεσε το κεντρικό σημείο ψυχαγωγίας για τις κυρίες και τους νέους όλων των κοινωνικών τάξεων, αλλά και τους ξένους προσκεκλημένους που κατέφευγαν σ' αυτήν και το Πεδίον του Άρεως για περίπατο κατά τις Κυριακές και τις αργίες. Επί της οδού εγκαθίστατο η στρατιωτική μπάντα που παιάνιζε σύγχρονους μουσικούς ρυθμούς και έτερπε ψυχικά τους επισκέπτες, πάνω σε μια πολυγωνική εξέδρα (η σημερινή περιοχή Πολύγωνο). Ο τρόπος αυτός διασκέδασης είχε οικογενειακό χαρακτήρα και ειδικότερα για τις γυναίκες των χαμηλότερων εισοδηματικών στρωμάτων της εποχής,

η έξοδος στην Πατησίων συνιστούσε μοναδική ευκαιρία για να εκδράμουν από το σπίτι. Η επίσκεψη στην οδό γίνονταν είτε με τα πόδια, είτε με άμαξες. Συνιστούσε κεντρικό κοσμικό γεγονός στην ζωή της πόλης και το τιμούσε και το βασιλικό ζεύγος που έφτανε έφιππο στην οδό (Αβραμόπουλος, 2013).

Έως την δεκαετία του 1880 η Πατησίων, αλλά και το παρακείμενο Πεδίον του Άρεως μονοπωλούσαν την αγάπη του κόσμου. Ενώ ήταν και ιδεώδης χώρος στην πόλη για τους έφιππους. Μάλιστα τα απογεύματα συνωστίζονταν στην οδό ωραίες νεαρές αμαζόνες με την συνοδεία μελών της νεοιδρυθείσης τότε (1880) «Φιλίππου Εταιρείας» (Σελλά, 1999).

Παλαιότερα, και έως τα μέσα του 20ού αιώνα, τα Πατήσια ήταν εξοχή και η Πατησίων τα συνέδεε με την Αθήνα, διερχόμενος από άκτιστες εκτάσεις. Με την ανάπτυξη όμως της Αθήνας, και μέχρι τη δεκαετία του 1970, η Πατησίων εξελίχθηκε σε σημαντικό δρόμο που διέρχεται μέσα από τον πόλη, που ποτέ δεν έχασε όμως τον χαρακτήρα του δρόμου που περπατιέται και το Patision App θέλει να αναδείξει ακριβώς αυτόν τον χαρακτήρα της.

1.5 Εκπαιδευτική Τεχνολογία

Η εκπαιδευτική τεχνολογία αποτελεί μια πραγματικότητα τα τελευταία χρόνια και είναι πια δύσκολο να φανταστεί κανείς την απουσία της από οποιαδήποτε εκπαιδευτική προσέγγιση.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι με την εισαγωγή μεθόδων τεχνολογικής υποστήριξης στην εκπαίδευση έχει επηρεαστεί ο τρόπος με τον οποίο τα παιδιά σκέπτονται και μαθαίνουν καθώς αλλάζουν πια σιγά σιγά και οι μέθοδοι προσπέλασης της γνώσης και οι κοινωνικές σχέσεις (Μπαβελής, 2002). Έχουμε πια αλλαγή της παραδοσιακής σχέσης του δασκάλου με τους μαθητές καθώς παρεμβάλλεται η ροή πληροφορίας από τις διάφορες μεθόδους εκπαιδευτικής τεχνολογίας. Το σίγουρο είναι πάντως ότι με την εκπαιδευτική τεχνολογία διευκολύνεται η διδασκαλία καθημερινά, με την δημιουργία πιο ζωντανών μαθημάτων, προσελκύοντας με αυτόν τον τρόπο

ευκολότερα το ενδιαφέρον των μαθητών. Πιο ζωντανά μαθήματα συνεπάγονται μια συμμετοχική εκπαίδευση από το σύνολο της τάξης (όπως π.χ. διαδραστικές ψηφοφορίες στα πλαίσια της τάξης), καθώς και περιβάλλοντα πειραματισμού και προσομοίωσης όπως για παράδειγμα στην περίπτωση μας η «μεταμόρφωση» του αστικού περιβάλλοντος της Πατησίων μέσα από τις πληροφορίες που παρέχει στον περιπατητή το Patision App.

Η μεγαλύτερη επανάσταση τις τελευταίες δεκαετίες αφορά στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, η οποία παρέχει στον καθένα το αγαθό της γνώσης, της επιμόρφωσης ή της μετεκπαίδευσης. Ολοένα και περισσότεροι εκπαιδευτικοί φορείς την υιοθετούν σε μια προσπάθεια να προσφέρουν εκπαίδευση σε ένα ευρύτερο κοινό από αυτό που είναι δυνατόν να παρακολουθήσει εκπαιδευτικές δραστηριότητες με τις συμβατικές μεθόδους (δηλ. την εκπαίδευση σε αίθουσες διδασκαλίας και εργαστήρια). Οι συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες της σύγχρονης πραγματικότητας για απόκτηση νέων, γενικών και ειδικών γνώσεων και δεξιοτήτων, η αλλαγή της κοινωνικής πραγματικότητας, οι γρήγοροι ρυθμοί ζωής, η εντατικοποίηση και η ελαστικοποίηση των συνθηκών εργασίας, η αδυναμία των συμβατικών μορφών εκπαίδευσης να καλύψουν τις ανάγκες της σύγχρονης κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας, έχουν οδηγήσει στην υιοθέτηση καινοτόμων μεθόδων εκπαίδευσης όπως είναι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Μουζάκης, 2006).

Ο όρος εξ αποστάσεως εκπαίδευση, στην πιο γενική του διάσταση, χρησιμοποιείται για να περιγράψει τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες κατά τις οποίες ο «μαθητής» βρίσκεται σε μια φυσική απόσταση από τον «δάσκαλο». Προϋπόθεση για την επιτυχία της είναι η χρήση κάποιας μορφής τεχνολογία για να επικοινωνήσει μαζί του και να έχει πρόσβαση στο εκπαιδευτικό υλικό (Μουζάκης, 2006).

Η διάδοση και ανάπτυξη των ΤΠΕ (Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνίας) συμβάλλουν καθοριστικά στην επιτυχία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και διευρύνει σημαντικά το πεδίο των πρακτικών εφαρμογών της. Στη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης εμπλέκονται ο παγκόσμιος ιστός (World Wide Web), το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (e-mail), η επικοινωνία διαμέσου υπολογιστών (computer mediated communication), οι ηλεκτρονικοί πίνακες ανακοινώσεων (bulletin boards) και οι υπηρεσίες τηλεδιάσκεψης (video conference). Οι τεχνολογίες αυτές

συνδυάζονται και με συμβατικά τεχνολογικά μέσα¹ που χρησιμοποιήθηκαν εδώ και δεκαετίες στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση όπως είναι η τηλεόραση, το ραδιόφωνο και το βίντεο (Μουζιάκης, 2006).

Στη φαρέτρα της εκπαιδευτικής τεχνολογίας έχουν προστεθεί εκτός από τα συστήματα απομακρυσμένης εκπαίδευσης (e-learning), εκπαιδευτικά λογισμικά για υπολογιστές, για διαδραστικά συστήματα πινάκων ή για άλλες φορητές λύσεις με επιφάνειες αφής (Tablet, κινητά κ.α). Οι επιφάνειες αφής είναι εύχρηστες, ανθεκτικές επιφάνειες, απλών ή πολλαπλών σημείων και εξαιρετικής ακρίβειας στην ανταπόκριση, που έχουν διάφορα χαρακτηριστικά όπως αναγνώριση γραφής, τρισδιάστατη απεικόνιση αντικειμένων κ.α. Πολύ συχνά παρατηρείται επίσης η χρήση φορητών ή σταθερών προβολικών συστημάτων (Projectors) που συνοδεύονται από οθόνες προβολής. Σε πιο εξελιγμένες εκπαιδευτικές μεθόδους χρησιμοποιείται ακόμα και η εμπύθιση του εκπαιδευόμενου σε περιβάλλοντα επαυξημένης ή και δυνητικής πραγματικότητας.

Τα τελευταία χρόνια ένας σημαντικός κλάδος της εκπαιδευτικής τεχνολογίας είναι ο κλάδος της κινητής μάθησης που επιτυγχάνεται με την βοήθεια φορητών συσκευών. Στο κλάδο αυτό εντάσσεται και η λειτουργικότητα του Patision App, οπότε ας δούμε λίγα πράγματα περισσότερο για το τι είναι κινητή μάθηση (Mobile Learning).

---

¹Το ραδιόφωνο άρχισε να χρησιμοποιείται σε προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης το 1930 από το B.B.C. στη μεγάλη Βρετανία και το 1939 από το Σχολείο για τους Μετανάστες στη Γαλλία, το οποίο αργότερα εξελίχθηκε σε Εθνικό Κέντρο για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Η τηλεόραση άρχισε να χρησιμοποιείται από τα τέλη της δεκαετίας του 1950. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1960 άρχισαν να διαμορφώνονται ειδικά διαμορφωμένα στούντιο στα οποία εκπαιδευτικοί παρέδιδαν μαθήματα μέσα από «ζωντανές» τηλεοπτικές εκπομπές σε σπουδαστές που βρίσκονταν χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά. Παράλληλα με την εκπαιδευτική τηλεόραση, άρχισε να χρησιμοποιείται και το βίντεο για τη μετάδοση ντοκιμαντέρ, συνεντεύξεων, εργαστηριακών και πειραματικών δραστηριοτήτων.

1.5.1 Mobile Learning

Ο όρος κινητή μάθηση αφορά την μάθηση διαφόρων γνωστικών αντικειμένων όπου η μάθηση επιτυγχάνεται μέσω μικρών αυτόνομων συσκευών που μπορούν να συνοδεύουν τους χρήστες παντού και πάντα. Αυτό γίνεται με τη χρήση και αξιοποίηση συγκεκριμένων μοντέλων φορητών συσκευών, όπως τηλέφωνα ή ηλεκτρονικές ταμπλέτες, που υποστηρίζουν δυνατότητες ανάπτυξης της μάθησης και διαμοίρασης υλικού με μαθητικό περιεχόμενο τόσο στο σχολικό περιβάλλον όσο και αλλού. Έτσι η χρήση του απλού SMS (κειμενογράφος) το οποίο έχει καθιερωθεί στην καθημερινότητα των μαθητών και σπουδαστών, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη διαχείριση του χρόνου τους (υπενθύμιση παράδοσης μίας εργασίας), είτε για την ενημέρωση σχετικά με τη διαθεσιμότητα κειμένων ή άλλων πηγών. Επιπλέον τα μηνύματα τηλεφώνου είναι δυνατόν να μετασχηματιστούν σε παιχνίδια (κουίζ) γνώσεων αλλά και άμιλλας μεταξύ ομάδων ή και ατόμων σε συγκεκριμένα γνωστικά αντικείμενα ή θεματικές ενότητες. Η χρήση λογισμικού γεωγραφικής πλοήγησης (GPS) σε κινητά τηλέφωνα ή tablets δίνει την ευκαιρία στους μαθητές να εντοπίσουν στο χάρτη μία συγκεκριμένη τοποθεσία, η οποία συνδέεται με ένα ιστορικό γεγονός ή πρόσωπο, αλλά και ταυτόχρονα να υπολογίσουν πόσο απέχουν (σε χλμ.) από τον ιστορικό τόπο.

Οι κινητές συσκευές μπορούν πια να αντικαταστήσουν ογκώδη βιβλία με την ηλεκτρονική διάθεση συγκεκριμένων, επιλεγμένων ενοτήτων προς μάθηση, κατανόηση και επεξεργασία, κατάλληλων κάθε φορά για το γνωστικό αντικείμενο και το επίπεδο των μαθητών. Η δημοτικότητα των κινητών συσκευών και η ολοένα αυξανόμενη χρήση τους για άλλους σκοπούς εκτός της τηλεφωνίας, όπως είναι και η εκπαίδευση, οφείλεται στο ότι είναι φθηνές, σε σχέση με τους υπολογιστές, και μπορούν να μεταφερθούν πιο εύκολα.

Τα πλεονεκτήματα χρήσης κινητών συσκευών στη μαθησιακή διαδικασία είναι πολλά:

- Οι κινητές συσκευές είναι σχετικά φθηνές και κατ' αυτό προσιτές σε όλους.

- Χαρακτηρίζονται από την κοινωνική διαδραστικότητα (social interactivity), μέσω της συνεχούς ανταλλαγής δεδομένων και της διαρκούς συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευομένων.
- Διακρίνονται από ευαισθησία στο γενικότερο πλαίσιο μάθησης, καθώς οι χρήστες μπορούν να αποκρίνονται άμεσα σε δεδομένα ή σε προσομοιώσεις, που είναι μοναδικά στον χρόνο και το χώρο.
- Βασική ιδιότητα τους είναι η συνδεσιμότητα, καθώς είναι εφικτή η κατασκευή ενός τοπικού δικτύου ή η σύνδεση με άλλες συσκευές.
- Ταυτοχρόνως η χρήση κινητών συσκευών είναι προσαρμοσμένη στις μαθησιακές ανάγκες του κάθε εκπαιδευομένου, εξασφαλίζοντας ατομικότητα.

Με την βοήθεια των κινητών, αυτό που επιχειρείται στη διπλωματική αυτή είναι η επαύξηση του φυσικού χώρου της Πατησίων με ψηφιακές πληροφορίες. Γενικότερα όμως η κινητή μάθηση συμπεριλαμβάνει διάφορες εφαρμογές-σενάρια, όπως το να περιδιαβούμε σε μια γειτονιά, όπως στην περίπτωση της Πατησίων, μελετώντας τον χάρτη και τα σημεία ενδιαφέροντος μέχρι το να διαβάζουμε άρθρα και να παίζουμε παιχνίδια.

Γεγονός είναι ότι ο τομέας του mobile learning δημιουργεί ερεθίσματα και κίνητρα ελκύνοντας το ενδιαφέρον των μαθητών περισσότερο. Οι κινητές συσκευές εμφανίζονται πια στην αγορά σε νέες μορφές και σχήματα, καθώς η ποικιλία των δυνατοτήτων τους αυξάνεται (GPS δέκτες, φωτογραφικές μηχανές και κάμερες, αναγνώριση φωνής, οθόνες αφής κ.λπ.), κάνοντας παράλληλα το Web προσιτό σε ένα πολύ μεγαλύτερο κοινό και κάτω από όλες τις περιστάσεις. Σήμερα, πολλοί περισσότεροι μαθητές έχουν πρόσβαση σε κινητές συσκευές παρά σε desktop υπολογιστές. Οι συσκευές αυτές μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην εκπαίδευση για μια εποικοδομητική και παραγωγική γνωστική και μαθησιακή διαδικασία. Ειδικά στις αναπτυσσόμενες χώρες είναι πολύ πιθανό οι κινητές συσκευές με Web δυνατότητες να παίξουν σημαντικότατο ρόλο στην προσπάθεια για την πρόσβαση όλων των μαθητών στο Web και να καταστήσουν την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση μέσω φορητών συσκευών ακόμα πιο δημοφιλή συγκρινόμενη με την τυπική εκπαίδευση (Ζαφειρόπουλος, 2013).

Οι κινητές συσκευές είναι πάρα πολύ δημοφιλείς και ευρέως διαδεδομένες παγκοσμίως καθώς διαθέτουν μια σειρά από χαρακτηριστικά που κάνουν το είδος αυτό της μάθησης να είναι ελκυστικό για το ενδιαφέρον των μαθητών και να θεωρείται ευχάριστη ενασχόληση αλλά και ελκυστικό περιβάλλον μάθησης για την εκπαίδευση. Με τη χρήση της κινητής μάθησης, ο μαθητής παρακινείται ενεργά, του κεντρίζεται το ενδιαφέρον και συμμετέχει στην διαδικασία δημιουργίας, αναθεώρησης, ανάλυσης και κριτικής του θέματος με το οποίο ασχολείται. Σαν αποτέλεσμα εμπλέκεται συμμετοχικά και δημιουργικά σε μια διαδικασία καρποφόρα που θα τον οδηγήσει σε βαθιά γνώση του αντικειμένου μέσα από μια δυναμική μάθηση (Αμανατίδης, 2010). Παρουσιάζεται χαρακτηριστικά και σε αδρές γραμμές το παράδειγμα του προγράμματος του Skills Arena. Πρόκειται για ένα μαθηματικό βιντεοπαιχνίδι σε περιβάλλον Nintendo GameBoy Advance. Το παιχνίδι έρχεται να συμπληρώσει συμβατικά εργαλεία διδασκαλίας, έτσι βασικές αριθμητικές πράξεις παρουσιάζονται σαν ένα παιχνίδι με βαθμολόγηση και καταχώριση επιδόσεων, δημιουργία χαρακτήρων και μεταβλητό επίπεδο διδασκαλίας.

Πολλές εφαρμογές σε κινητές συσκευές εντοπίζονται στο χώρο της πολιτιστικής κληρονομιάς και μάλιστα της προβολής των μουσείων και των εκθεμάτων τους. Στο Σμιθσόνιαν (Βοστώνη, ΗΠΑ) ο χρήστης μπορεί στο κινητό του τηλέφωνο να περιηγηθεί στις συλλογές του μουσείου, να δει τα αριστουργήματα των εκθεμάτων, να πάρει πληροφορίες για το κατάστημα του μουσείου και το ωράριο λειτουργίας (SmithsonianSeriouslyAmazing, 2015).

Τη φορητότητα των κινητών συσκευών προβάλλει και το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης στη Νέα Υόρκη (MoMA NY) με το σύνθημα «Μπορείς να πάρεις μαζί το Μουσείο, όπου και εάν πας» (MoMA | MuseumofModernArt, 2016). Η σχετική εφαρμογή είναι κατάλληλη για iOS συσκευές και προσφέρει:

- Ξεναγήσεις στις αίθουσες μόνιμων αλλά και περιοδικών εκθέσεων του Μουσείου
- Τη δυνατότητα συγκρότησης «έκθεσης» του κάθε επισκέπτη (με τα πλέον σημαντικά για αυτόν εκθέματα).
- Να εντοπισθούν έργα τέχνης και αίθουσες.
- Ωράριο και ημέρες λειτουργίας.

- Δυνατότητα ανταλλαγής δεδομένων (πχ εικόνες έργων τέχνης) με άλλους χρήστες.

Ανάλογες εφαρμογές λειτουργούν και σε άλλους μουσειακούς οργανισμούς, όπως το Μουσείο Guggenheim (N. York, USA) (TheGuggenheimMuseumsandFoundation, 2015).

Η ελληνική πραγματικότητα, πέρα από ορισμένες εξαιρέσεις, έχει παραμείνει προσηλωμένη ακόμα στους συμβατικούς τρόπους παρουσίασης μουσείων, αρχαιολογικών χώρων και εκθεμάτων. Παρά ταύτα υπάρχει έντονη συζήτηση για ψηφιακές εφαρμογές και την εισαγωγή των εκθεμάτων στο διαδίκτυο².

Άλλα πλεονεκτήματα των κινητών συσκευών είναι ότι είναι προσωπικές και παραμετροποιούνται από τον χρήστη τους. Έτσι η βοήθεια που παρέχεται για περίπλοκες δραστηριότητες μπορεί να προσαρμόζεται στον εκάστοτε μαθητευόμενο. Επίσης ο μαθητής πλέον δεν χρειάζεται να θυμάται ότι πρέπει να κάνει μία συγκεκριμένη εργασία όταν επιστρέψει στον desktop υπολογιστή του μιας και μπορεί να την υποβάλλει από την κινητή συσκευή του ή ακόμα να ενημερωθεί και για την βαθμολογία του από αυτήν. Οι κινητές συσκευές προσφέρουν πια εύκολη πρόσβαση σε πληροφορίες και προωθούν την ανάπτυξη του ψηφιακού αλφαριθμητισμού τόσο στις μικρότερες όσο και στις μεγαλύτερες ηλικίες. Προσφέρουν επίσης δυνατότητες για ανεξάρτητη μάθηση, διευκολύνοντας τα άτομα με ειδικές ανάγκες, ενώ ο χειρισμός τους είναι δυνατός και με το ένα χέρι, ακόμη και με το ένα δάκτυλο και μπορούν να λειτουργήσουν άμεσα ακόμη και όταν ο χρήστης αλλάζει δίκτυο ή χώρα (Ζαφειρόπουλος, 2013). Επιπλέον, η διαθεσιμότητα μαζί με το εύρος, τη διασκέδαση,

---

² *Πρβ ομιλία Κωνσταντίνου Αρβανίτη σχετικά με Μουσείο Ακρόπολης (<http://www.blod.gr/lectures/Pages/viewlecture.aspx?LectureID=59>) . Γίνεται αναφορά στους τρόπους με τους οποίους το Μουσείο Ακρόπολης χρησιμοποιεί online και ψηφιακά μέσα για να ερμηνεύσει τις συλλογές του και να επικοινωνήσει με το κοινό του. Εξετάζει, επίσης, την επίδραση που η Web 2.0 τεχνολογία και επικοινωνία έχει στην πρακτική εφαρμογή σύγχρονων μουσειολογικών απόψεων για τη συνέργεια, συμμετοχή και "συμπαράγωγή" του κοινού και τη θέση που ανάλογες ιδέες και τεχνολογίες μπορούν να έχουν στο Μουσείο Ακρόπολης. Προς αυτή την κατεύθυνση, η εισήγηση χρησιμοποιεί τρεις μεταφορές: τη μεταφορά του "platyrus" για να αναπτύξει την ιδέα του υβριδικού Μουσείου Ακρόπολης, τη νέα και αναπτυσσόμενη μορφή μουσείου που ζει και αναπνέει τόσο στο φυσικό όσο και στο ψηφιακό χώρο. Στη συνέχεια αναφέρεται στο Μουσείο Ακρόπολης ως "mothership", δηλαδή ένα χώρο όπου αντικείμενα και γνώση συλλέγονται, δημιουργούνται, επεξεργάζονται και αναδιανέμονται μεταξύ επισκεπτών και κοινού. Τελειώνοντας, η εισήγηση χρησιμοποιεί την ιδέα των "avatars" για να διερευνήσει πώς το Μουσείο μπορεί να γίνει μέρος της ζωής και των δραστηριοτήτων του κοινού στο διαδίκτυο μέσω της δημιουργίας «ψηφιακών αντικειμένων»*

την ευελιξία και την χρήση έξω από την τάξη αποτελούν πρόσθετα θετικά στοιχεία μαζί με το αίσθημα της κατοχής, της ανεξάρτητης εργασίας και του μεγαλύτερου ενδιαφέροντος που προκαλούν τα κινητά τηλέφωνα σε σχέση με τους υπολογιστές.

Πολύ σημαντικό είναι και ότι οι κινητές συσκευές μπορούν πλέον να συγκεντρώσουν αλλά και να απαντήσουν σε πραγματικά ή προσομοιωμένα δεδομένα που είναι μοναδικά για την παρούσα θέση, περιβάλλον και χρόνο. Αυτό συμβαίνει και στο Patision App όπου ο περιπατητής ανταλλάσσει ψηφιακές πληροφορίες με την εφαρμογή, οι οποίες είναι άμεσα εξαρτημένες από την θέση του κάθε στιγμή στη λεωφόρο. Η μάθηση για τον περιπατητή γίνεται με αυτόν τον τρόπο σχεδόν άμεσα και στοχευμένα, με την ηλεκτρονική μεταφορά των αρχείων και των δεδομένων. Επίσης του παρέχεται η δυνατότητα άμεσης ανατροφοδότησης της λειτουργίας του προγράμματος μέσα από την παροχή σχολίων και συμβουλών.

Στην κινητή μάθηση επίσης έχουμε πολλές περιπτώσεις κοινωνικής διαδραστικότητας καθώς μέσω των κινητών συσκευών επιτυγχάνεται η ανταλλαγή δεδομένων και η συνεργασία με άλλους εκπαιδευόμενους. Έτσι επιτρέπεται η συνεργατική μάθηση καθώς υπάρχει εύκολη συνδεσιμότητα από παντού στο εκπαιδευτικό περιεχόμενο και είναι δυνατή η δημιουργία ενός τοπικού δικτύου με τη σύνδεση κινητών συσκευών σε συσκευές συλλογής δεδομένων, σε άλλες συσκευές, ή σε ένα κοινό δίκτυο (Βάβουλα & Καραγιαννίδης, 2005). Η μάθηση είναι πια εύκολα προσβάσιμη και παρέχεται άμεση ανταλλαγή γνώσεων και πληροφοριών για ένα μεγάλο εύρος θεμάτων που είναι διαρκώς εμπλουτιζόμενο (Αμανατίδης, 2010).

1.6 Η σημασία της διαδραστικότητας στην εκπαίδευση

Μέσα σε λίγα μόνο χρόνια από την εμφάνιση των πρώτων εφαρμογών τους, οι νέες τεχνολογίες έχουν κερδίσει σημαντική θέση ανάμεσα στα εργαλεία που χρησιμοποιούνται για την εκπαίδευση του κοινού, αλλά και για την ερμηνεία και την έρευνα εκπαιδευτικών και πολιτιστικών θεμάτων από τους ειδικούς. Παράλληλα, η διαρκής αύξηση της δυνατότητας επεξεργασίας των Η/Υ, η ανάπτυξη «φιλικών» μορφών επικοινωνίας ανθρώπου-μηχανής, ακόμα και τα εντυπωσιακά τεχνικά

επιτεύγματα των βιντεοπαιχνιδιών, σε συνδυασμό με την ελευθερία καθορισμού της εμπειρίας από τον παίκτη, στα οποία έχουν συνηθίσει οι σημερινοί νεαροί κυρίως χρήστες, διευκόλυναν την ευρύτατη αποδοχή της «διαδραστικότητας» ως κυρίαρχου στοιχείου των τεχνολογικών εφαρμογών. Τα μουσεία καλούνται σήμερα να ανταποκριθούν στη δυναμική που δημιουργείται εισάγοντας, πέρα από τα συμβατικά πλέον οπτικοακουστικά και πολυμεσικά συστήματα, και εντυπωσιακά διαδραστικά εκθέματα, προκειμένου να προσελκύσουν ένα ευρύτερο κοινό και να προσφέρουν πολύπλευρες και ουσιαστικές εκπαιδευτικές εμπειρίες (Ρούσσου, 2004).

Με την διαδραστικότητα μπορούμε να δείξουμε και να εξηγήσουμε στον εκπαιδευόμενο την διαδικασία με την οποία γίνεται κάτι. Καθώς οι εκπαιδευόμενοι σχηματίζουν νοερά τις τεχνικές ή τις οδηγίες, χρησιμοποιούν οπτικά και κιναισθητικά ερεθίσματα για να αναπτύξουν και να ενισχύσουν την κατανόησή τους. Η διαδραστικότητα επίσης βοηθά στην κατανόηση υποκείμενων δομών, σχέσεων και διεργασιών σε αφηρημένες έννοιες. Όσο οι εκπαιδευόμενοι αλληλεπιδρούν με μια προσομοίωση, απαντούν σε ερωτήματα και θέτουν άλλα, προβλέπουν αποτελέσματα και μαθαίνουν «τι θα συμβεί εάν...». Πειραματίζονται με τις μεταβλητές στο μοντέλο, διότι βλέπουν τα αποτελέσματα. Χρησιμοποιούν τα ερεθίσματά για να δημιουργήσουν νέες συνδέσεις και να εμβαθύνουν την κατανόησή τους πάνω στην έννοια (Καραβελάκη, 2013).

2 ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

2.1 Εκπαιδευτικές Πλατφόρμες

2.1.1 Η πλατφόρμα e-class

Η πλατφόρμα e-class περιλαμβάνει υπηρεσίες για τον εκπαιδευτή, για τον εκπαιδευόμενο και εργαλεία για τη διαχείριση του μαθήματος. Ο εκπαιδευτής είναι υπεύθυνος για τη δημιουργία και διαχείριση των μαθημάτων. Βασικά χαρακτηριστικά της αποτελούν η ευκολία χρήσης από εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενους (χωρίς την απαίτηση εξειδικευμένων τεχνικών γνώσεων), η προσαρμοστικότητα στις απαιτήσεις κάθε γνωστικού αντικειμένου και η ευκολία αναβάθμισης και επέκτασή της.

Ο εκπαιδευτής μπορεί να δημιουργήσει όσα μαθήματα επιθυμεί, να εγγράψει ή να διαγράψει εκπαιδευόμενους, να εισαγάγει εκπαιδευτικό υλικό σε ότι μορφή κρίνει αναγκαίο (κείμενα, εικόνες, παρουσιάσεις σε υπολογιστή, ηχητικά αποσπάσματα, ή βίντεο), να δομήσει ασκήσεις αυτοαξιολόγησης και να δημιουργήσει ομάδες συζήτησης.

Ο εκπαιδευόμενος μπορεί να εγγραφεί στα μαθήματα, να προσπελάσει το εκπαιδευτικό υλικό και τις ασκήσεις και να συμμετάσχει στις ομάδες συζήτησης.

Ο διαχειριστής είναι αυτός που έχει την εποπτεία όλης της πλατφόρμας, δημιουργεί λογαριασμούς εκπαιδευτών, διαχειρίζεται και ανανεώνει το πρόγραμμα μαθημάτων, διαχειρίζεται τους λογαριασμούς των χρηστών καθώς επίσης τα στοιχεία που συλλέγονται στη βάση δεδομένων της πλατφόρμας (πίνακας εγγραφέντων, βαθμολογίες, χρονοδιάγραμμα κλπ.) (Μουζάκης, 2006).

2.1.2 WebCT (Web Course Tools)

Το WebCT ένα πολύ διαδεδομένο εργαλείο για ανάπτυξη υπηρεσιών εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και κατασκευάστηκε για να υποστηρίξει διδακτικές ανάγκες στο Πανεπιστήμιο British Columbia. Το WebCT επιτρέπει τη διανομή εκπαιδευτικού υλικού και παρέχει μια σειρά από εργαλεία όπως είναι το ευρετήριο, το γλωσσάριο, η δημιουργία προσωπικής σελίδας από το μαθητή, η δημιουργία παρουσιάσεων, σύνταξης κειμένων κλπ. Παράλληλα, υποστηρίζει την επικοινωνία τόσο με ασύγχρονο (ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, πίνακας ανακοινώσεων) όσο και σύγχρονο τρόπο (διάλογος σε πραγματικό χρόνο σε εικονικές συνεδρίες). Επίσης υποστηρίζει τη δημιουργία διαγωνισμάτων με ερωτήσεις διαφόρων τύπων και περιέχει εργαλεία διαχείρισης που επιτρέπουν την επίβλεψη των επιδόσεων και την παρακολούθηση της προόδου των εκπαιδευομένων (Μουζιάκης, 2006).

2.1.3 Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment)

Το Moodle αποτελεί ένα λογισμικό για την δημιουργία ιστοσελίδων και την παραγωγή ηλεκτρονικών μαθημάτων. Το Moodle ανήκει στην κατηγορία των λογισμικών ανοικτού κώδικα κάτι που το καθιστά αρκετά ευέλικτο σε συνεχείς αλλαγές και βελτιώσεις. Στο εκπαιδευτικό περιβάλλον του Moodle ο εκπαιδευτής μπορεί μέσα από ένα αρκετά εύχρηστο και λειτουργικό γραφικό περιβάλλον να δημιουργήσει πολύ εύκολα μια ιστοσελίδα διαχείρισης των προσωπικών του μαθημάτων (Μουζιάκης, 2006).

2.1.4 INSPIRE (Intelligent System for Personalized Instruction in a Remote Environment)

Το INSPIRE παρέχει ένα περιβάλλον για τη δημιουργία εξατομικευμένων μαθημάτων στο οποίο ο εκπαιδευόμενος μπορεί να πλοηγηθεί με βάση το επίπεδο των γνώσεών του και το προσωπικό του στυλ μάθησης. Οι βασικές έννοιες των διδακτικών περιεχομένων παρουσιάζονται σταδιακά, ανάλογα με το επίπεδο του

εκπαιδευόμενου. Εκτός από την απαραίτητη θεωρία το εκπαιδευτικό υλικό περιλαμβάνει παραδείγματα, ασκήσεις, ερωτήσεις, δραστηριότητες και προσομοιώσεις (Μουζάκης, 2006).

2.1.5 ELM-ART

Στο περιβάλλον ELM-ART ο εκπαιδευόμενος έχει πρόσβαση σε διδακτικά περιεχόμενα που είναι δομημένα ιεραρχικά ανά επίπεδο. Τα περιεχόμενα περιλαμβάνουν τις θεωρητικές αρχές του γνωστικού αντικειμένου, προβλήματα προς επίλυση και δραστηριότητες για την ενεργητική συμμετοχή του εκπαιδευόμενου. Ο εκπαιδευόμενος καθώς μελετά έχει πρόσβαση σε παραδείγματα από λύσεις αντίστοιχων προβλημάτων όπως επίσης και σε προβλήματα που έχει λύσει παλαιότερα. Το προφίλ του εκπαιδευόμενου περιλαμβάνει χαρακτηριστικά όπως το επίπεδο γνώσεων του, οι προτιμήσεις του και ο ρυθμός εργασίας του, ενώ ο εκπαιδευόμενος έχει πρόσβαση στα δεδομένα αυτά και μπορεί να τα τροποποιήσει όποτε κρίνει απαραίτητο (Μουζάκης, 2006).

2.1.6 Basic Support for Cooperative Work (BSCW)

Το BSCW παρέχει τη δυνατότητα διαμοίρασης ενός κοινού χώρου μάθησης και εργασίας στο διαδίκτυο. Οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να εργάζονται σε επίπεδο ομάδας και να αναρτούν σε κοινούς χώρους στο διαδικτυακό περιβάλλον πληροφορίες σχετικά με την εργασία που τους έχει ανατεθεί. Όλα τα μέλη της ομάδας έχουν πρόσβαση σε αυτό το χώρο, με αποτέλεσμα ο καθένας να μπορεί να βλέπει την πρόοδο των άλλων εκπαιδευομένων, να τους συμβουλεύει, να συμπληρώνει ή και να διορθώνει το διαμοιραζόμενο έγγραφο. Τα μέλη της ομάδας μπορούν να επικοινωνούν μεταξύ τους είτε μέσω μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, είτε μέσω ενός εργαλείου ομάδων συζήτησης (Chat). Η πλατφόρμα BSCW παρέχει ένα πολύ φιλικό περιβάλλον διεπαφής, με εργαλεία βοήθειας σχετικά με τις διάφορες λειτουργίες του περιβάλλοντος, καθιστώντας έτσι τη συνεργατική μάθηση αρκετά ευέλικτη και λειτουργική (Μουζάκης, 2006).

2.1.7 Modelling Space

Το Modelling Space προσφέρει ένα περιβάλλον που υποστηρίζει τη σύγχρονη συνεργασία μέσω γραπτής ή και προφορικής επικοινωνίας και με τη χρήση ενός διαμοιρασμένου χώρου εργασίας. Το Modelling Space προέκυψε από τη συνεργασία διαφόρων Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων, μεταξύ αυτών του Πανεπιστημίου Αιγαίου και του Πανεπιστημίου Πατρών. Το εκπαιδευτικό περιβάλλον που αναπτύχθηκε επιτρέπει τη δημιουργία ομάδων εργασίας που εργάζονται με σύγχρονο ή και ασύγχρονο τρόπο με την προοπτική της δημιουργίας κοινοτήτων μάθησης (Μουζάκης, 2006).

2.1.8 NoTours

Το NoTours είναι παρόμοια πλατφόρμα με το Aris Games(που χρησιμοποιείται στα πλαίσια της διπλωματικής αυτής). Η λειτουργία της όμως είναι για Android κινητά. Ο χρήστης χρησιμοποιεί μια Android συσκευή για να εγκαταστήσει την εφαρμογή NoTours. Μετά μπορεί να ορίσει συγκεκριμένα ηχητικά αποσπάσματα να σχετίζονται με ορισμένα μέρη. Έτσι με την βοήθεια των δορυφόρων και του GPS δέκτη του τηλεφώνου αυτά τα ηχητικά αρχεία ενεργοποιούνται όταν ο χρήστης βρίσκεται στα συγκεκριμένα μέρη. Το NoTours δίνει μόνο την δυνατότητα αναπαραγωγής ηχητικών αρχείων σε σύγκριση με το Aris που επιτρέπει την αναπαραγωγή και άλλων πολυμέσων.

2.2 Εικονικές & διαδραστικές περιηγήσεις σε ιστοσελίδες πολιτιστικών φορέων

Πολλοί είναι οι πολιτιστικοί φορείς που έχουν εντάξει στις ιστοσελίδες τους εικονικές και διαδραστικές περιηγήσεις στις οποίες ο χρήστης δεν είναι απαραίτητο να βρίσκεται με φυσική παρουσία στον τόπο της ξενάγησης, αλλά μπορεί να συμμετάσχει από τον υπολογιστή του, εικονικά. Ενδεικτικά αναφέρω τους παρακάτω:

Η εικονική και διαδραστική περιήγηση στην αρχαία Μίλητο, μια εφαρμογή του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού (Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, 2015). Το εικονικό

Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, 2013). Το Μουσείο Παραδοσιακών Μουσικών Οργάνων στο οποίο μπορείς να περιηγηθεί κανείς διαδικτυακά στο τρισδιάστατο ψηφιακό μουσείο (Μουσείο Παραδοσιακών Μουσικών Οργάνων, 2015). Η εικονική περιήγηση στο Μουσείο Μπενάκη (Μουσείο Μπενάκη, 2015). Το Ολυμπιακό Μουσείο Θεσσαλονίκης με την εικονική του ξενάγηση στην έκθεση "Παραολυμπιακοί Αγώνες" (Ολυμπιακό Μουσείο Θεσσαλονίκης, 2015). Το European Virtual Museum, το οποίο είναι ένα Project, με στόχο την ενίσχυση της συνεργασίας των ευρωπαϊκών κρατικών μουσείων (τομέας προϊστορίας) και την ανάπτυξη καινοτόμων ηλεκτρονικών εφαρμογών. Στην κατηγορία virtual museum, μπορείτε, μέσα από ένα πολύ καλό φωτογραφικό υλικό, να κάνετε μία εικονική περιήγηση σε αίθουσες ευρωπαϊκών μουσείων με προϊστορικά αντικείμενα, τα οποία είναι κατηγοριοποιημένα ανά είδος (European Virtual Museum, 2015). Η εικονική ξενάγηση στο Μουσείο Ελιάς Βουβών (Μουσείο Ελιάς Βουβών, 2015). Η εικονική περιήγηση στο αρχαιολογικό πάρκο Δίον (ΔΙΟΝ Αρχαιολογικό Πάρκο, 2015). Η εικονική περιήγηση στο Μουσείο Δημοκρατίας (Μουσείο Δημοκρατίας, 2015). Και πολλά άλλα ακόμα.

2.3 Mobile learning σε περιπάτους/ξεναγήσεις εξωτερικών χώρων

2.3.1 Soundscapes Landscapes

Η Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών μαζί με την ομάδα Medea Electronique δημιούργησε ένα ηχητικό περίπατο στην ευρύτερη περιοχή του Νέου Κόσμου. Με τη βοήθεια του application, που το κοινό μπορεί να κατεβάσει δωρεάν, ο καθένας έχει την ευκαιρία να περπατήσει στην περιοχή γύρω από τη Στέγη όπου σε συγκεκριμένα σημεία πυροδοτούνται ήχοι, συνθέσεις και βίντεο που αφορούν στην σημερινή ζωή αλλά και το παρελθόν. Με σημείο εκκίνησης τη Στέγη και, χάρη σε ειδικό διαδραστικό ψηφιακό χάρτη, ο θεατής περιηγείται σε πραγματικό χρόνο στη γεμάτη μυστικά και ομορφιά γειτονιά του Νέου Κόσμου. Στο tablet ή το smartphone του επισκέπτη ή σε αυτό που μπορεί να του παραχωρήσει για τον περίπατο η Στέγη, η γειτονιά μεταμορφώνεται σε ένα ψηφιακό urban installation με τη λαϊκή αγορά, το τζαμί-

γκαράζ, την Αρμένικη κοινότητα, το Πάντειο Πανεπιστήμιο, το Lido Palace, τους δρόμους και, πίσω και μέσα σε όλα αυτά, τους ανθρώπους, την ιστορία και το παρόν τους (Στέγη Γραμμάτων & Τεχνών, 2014).

2.3.2 c-MUSE

Ο λόγος για το c-MUSE (Cultural Memory as Updated Site-specific Experience), ένα σύστημα ψηφιακής εξιστόρησης για τρεις αρχαιολογικούς χώρους της Αθήνας (Ακρόπολη - Αρχαία Αγορά - Κεραμεικός)» που μας δίνει πληροφορίες για όσα βλέπετε ενώ κινούμαστε αλλά και μας προσφέρει και μία βιωματική εμπειρία της καθημερινής ζωής στον χώρο, στα χρόνια της αρχαιότητας.

Ο χρήστης μπορεί να ακούσει τους κεραμοποιούς που είχαν εκεί τα εργαστήριά τους να πλάθουν τα αγγεία τους και τους πελάτες τους να κάνουν παζάρια και στο νεκροταφείο τον Περικλή να εκφωνεί τον περίφημο Επιτάφιο (iefimerida, 2015).

2.3.3 Stadt-(Ge)Schichten Athens

Μία περιπλάνηση στο κέντρο της Αθήνας που αλλάζει αδιάκοπα. Με τη συνεργασία νέων καλλιτεχνών και κατοίκων που εκφράζουν την ιδιαίτερη σχέση τους με την πόλη μέσα από ηχογραφήσεις που σε μεταφέρουν σε ένα πολυδιάστατο πορτραίτο μιας πόλης που διαπραγματεύεται την αλλαγή και την κρίση.

2.3.4 Broadgate Stories

Οι ιστορίες του Broadgate είναι ένας ακουστικός οδηγός για την εκπληκτική τέχνη και αρχιτεκτονική του Broadgate, του Λονδίνου. Το Broadgate είναι η έδρα για μερικές από τις μεγαλύτερες εταιρείες, όπου πάνω από 30.000 άνθρωποι εργάζονται

κάθε μέρα. Αν ο περιπατητής είναι στην περιοχή που καλύπτεται από την εφαρμογή, τότε αυτή χρησιμοποιεί την τεχνολογία GPS για να αναπαραγάγει ηχητικές αφηγήσεις, τις οποίες μπορεί κάποιος να ακούσει μέσω των ακουστικών στο κινητό του τηλέφωνο.

2.3.5 Channel Weather Symmetry

Ο χρήστης του app μπορεί να έχει την εμπειρία ήχου και μουσικής επηρεασμένης από τα θεαματικά ακρωτήρια Rhossili και Brean Down, από κάθε πλευρά του Κανάλιου του Μπρίστολ στην Αγγλία. Με τη χρήση GPS ξεκινάνε οι ήχοι καθώς πλησιάζει ο χρήστης σε κάποια γεωγραφικά σημεία - ή μπορεί ο χρήστης να ενεργοποιήσει μόνος του τους ήχους όπου και αν τυχαίνει να είναι.

2.3.6 Άλλες εφαρμογές παρόμοιου ύφους

- Carnaby Echoes (Μουσική Ιστορία της περιοχής Carnaby στο Λονδίνο)
- Boardwalk Stories from Sandy (Ιστορίες ανθρώπων που η ζωή τους επηρεάστηκε από τον τυφώνα Sandy)
- Cycle of Songs Cambridge (Για την Πόλη του Cambridge)
- Soho Stories (Για την περιοχή Soho στο Λονδίνο)
- Watershed 30 VisitorBook (Ο χρήστης του app μπορεί να γιορτάσει τα 30 χρόνια του Watershed media center στο Μπρίστολ προσθέτοντας τις αναμνήσεις του)

3 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΥΛΙΚΟΥ & ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Ο περιπατητής κάνοντας την διαδρομή από την πλατεία Ομονοίας προς Λεωφόρο Αλεξάνδρας μέσω της Πατησίων, ενεργοποιεί τα σχετικά πολυμέσα καθώς πλησιάζει τα ορόσημα των επιλεγμένων περιοχών. Κάθε φορά μπορεί να ακούσει περισσότερα από την ιστορία μια περιοχής απλά παραμένοντας στη θέση του, ή μπορεί να προχωρήσει για να ακούσει κάτι νέο.

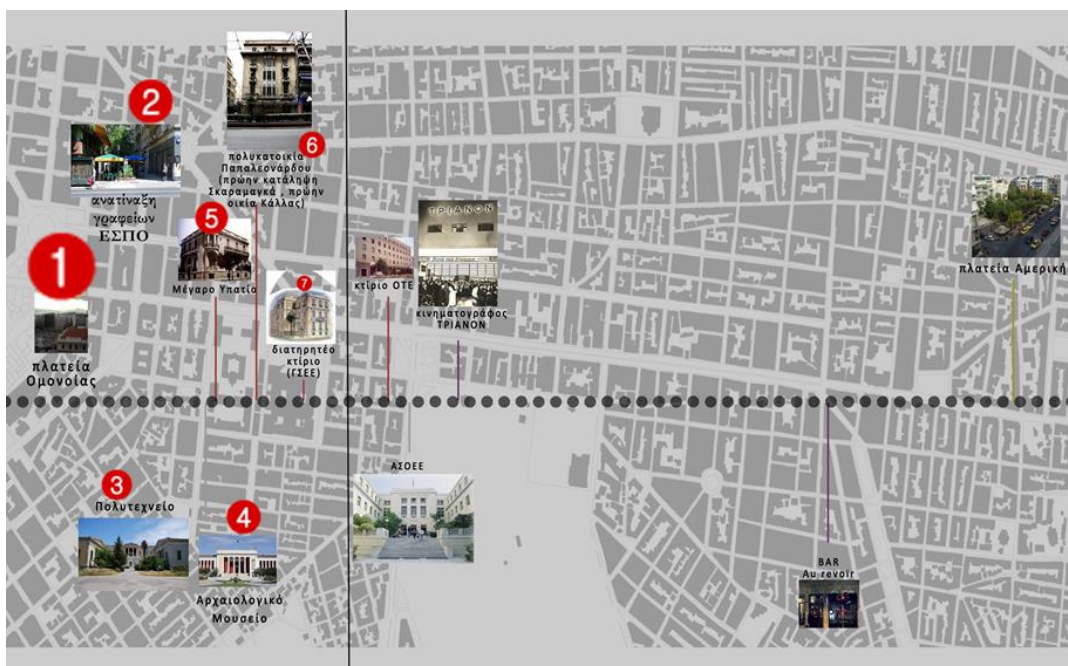
3.1 Τοπόσημα

Τα τοπόσημα είναι αυτό ακριβώς που λέει το όνομά τους: σημεία αναφοράς στο χώρο, χαρακτηριστικά σημεία αναφοράς σε μια περιοχή ή έναν τόπο. Συχνά είναι κτίρια που έχουν συνδεθεί στενά με την συλλογική μνήμη. Άλλοτε είναι χώροι που έχουν αποκτήσει συμβολική σημασία για την τοπική κοινωνία. Πολλά τοπόσημα δεν είναι μνημεία, υπό την έννοια ότι φτιάχτηκαν για να εξυπηρετήσουν ευρύτερες ανάγκες ως δημόσια κτήρια, ναοί, κατοικίες, εργοστάσια κλπ. Όμως με το πέρασμα του χρόνου συνδέθηκαν με τις καθημερινές εμπειρίες των ανθρώπων και έγιναν πια σημεία συλλογικής αναφοράς. Με αυτόν τον τρόπο, πέρα από το να μας προσανατολίζουν στο χώρο, διευκολύνουν την επικοινωνία και τη συνέχεια μεταξύ των γενεών. Στην πλαίσια της διπλωματικής αυτής τοπόσημα θεωρώ και τα σημεία που επιλέγει κάθε χρήστης του Patision App να αλληλεπιδράσει με το πρόγραμμα, εμπλουτίζοντάς το με πληροφορίες.

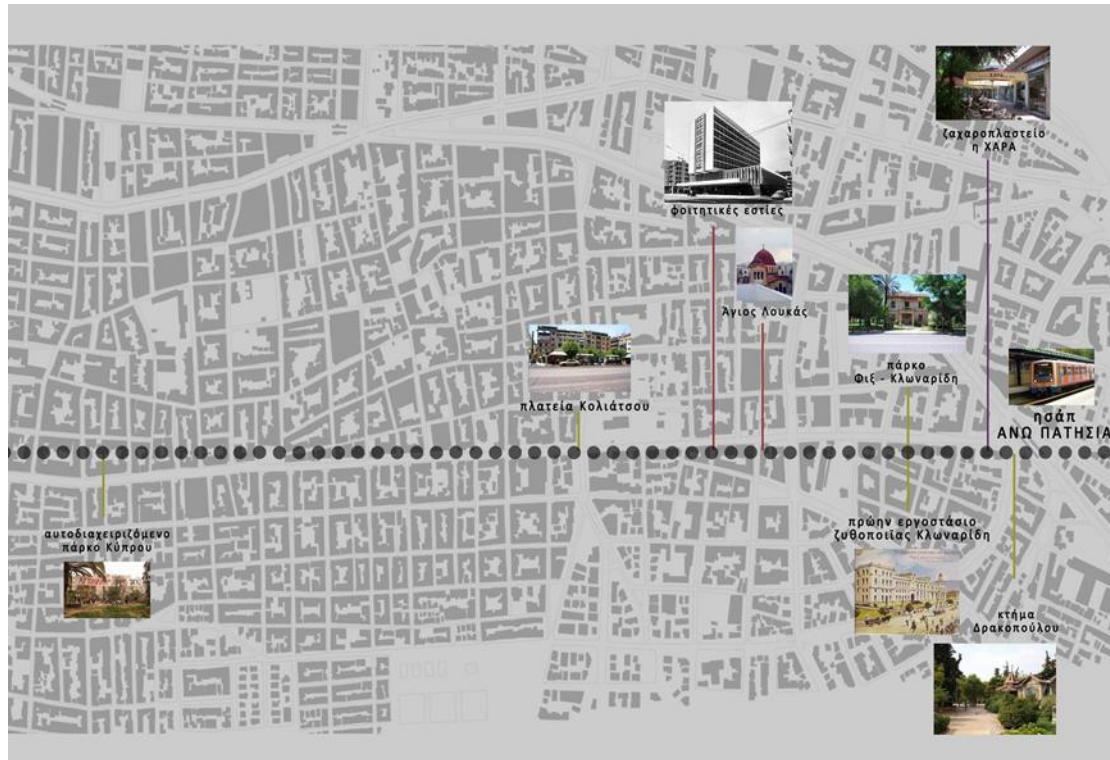
Η Πατησίων είναι μια τεράστια αρτηρία που διασχίζει ένα μεγάλο μέρος της Αθήνας. Στο εύρος της υπάρχουν πολλά σημαντικά τοπόσημα (Εικ 1, 2, 3). Σε αυτή την διπλωματική λόγω του εύρους της λεωφόρου, θα έχω ως βάση τα 7 τοπόσημα του πρώτου μέρους της, όπως αυτά απεικονίζονται στην Εικ. 2.

Εικ1. Το σύνολο της Πατησίων με ενδεικτικά τοπόσημα

Εικ2. Το μισό μέρος της Πατησίων με ενδεικτικά τοπόσημα και μέσα σε αυτά τα 6 τοπόσημα που θα χρησιμοποιηθούν στο πρώτο κέλυφος του Patision App

Εικ3. Το δεύτερο μισό μέρος της Πατησίων με ενδεικτικά τοπόσημα

Για τον σχεδιασμό της εφαρμογής απαραίτητη προϋπόθεση ήταν μια πρώτη απόπειρα «χαρτογράφησης» του κοινού μέσα από ένα ερωτηματολόγιο (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1). Έτσι μπόρεσα να πάρω μια πρώτη ιδέα για την αντίληψη και τα σημεία ενδιαφέροντος που έχει το κοινό για το πολυδιάστατο έκθεμα του ψηφιακού μουσείου που δεν είναι άλλο από την λεωφόρο Πατησίων.

3.2 Η πλατφόρμα Aris Games

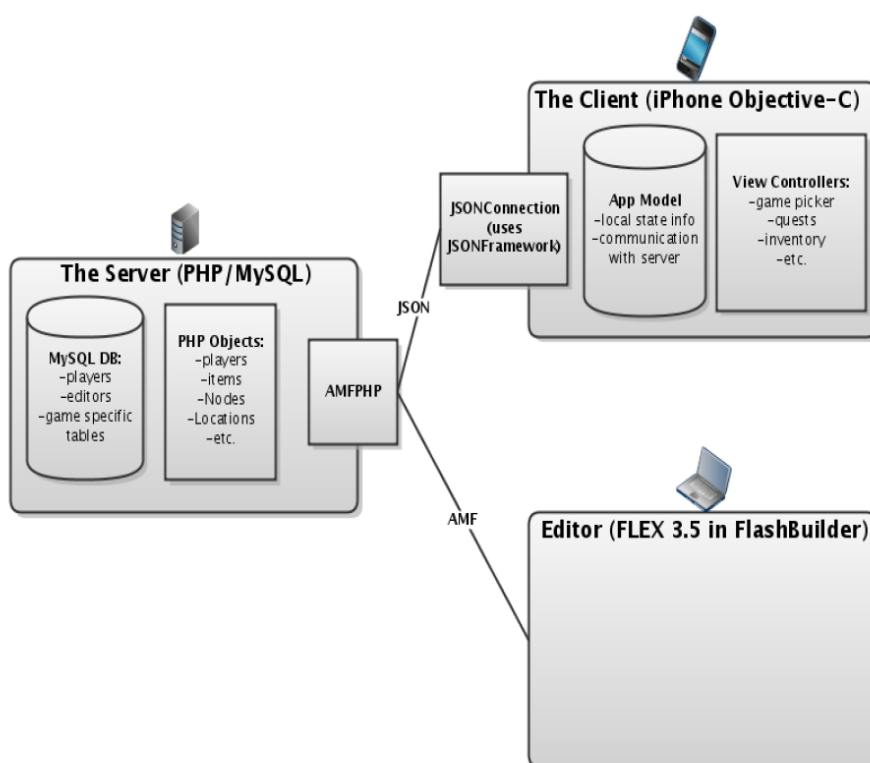
Το Aris είναι μια διαδικτυακή πλατφόρμα (<http://arisgames.org/>) που δίνει την δυνατότητα στους χρήστες της να διαμορφώσουν περιηγήσεις και παιχνίδια δωρεάν.

Τρία είναι τα «συστατικά» του Aris:

Ο Client – Είναι η iOS app του Aris που μπορεί να κατεβαστεί από το App Store, και είναι η βάση που πάνω της θα τρέξει το PatisionApp με τις ρυθμίσεις που θα του έχω περασμένες. Για να τρέξει η εφαρμογή χρειάζεται σύνδεση στο διαδίκτυο.

Ο Editor – Στον Editor περνάω τις πληροφορίες που θέλω να υπάρχουν μέσα στο πρόγραμμα μας (Media, textκ.α.) καθώς και διαμορφώνω την δομή που θα έχει το PatisionApp (σημείο τοποσήμων, εύρος τοποσήμων κ.α.).

Ο Server – Είναι ο SQL database server με PHP αντικείμενα όπου «ζει» το Patision App.

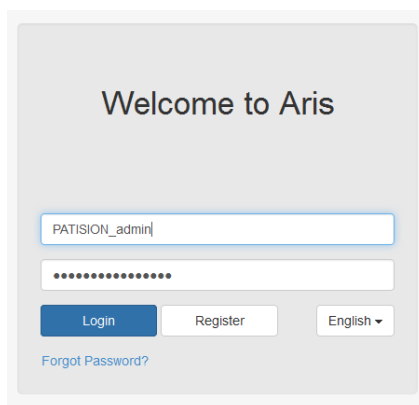

Εικ4. Η δομή της πλατφόρμας Aris

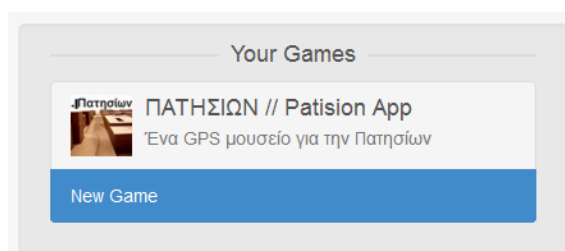
3.3 Χειρισμός Patisation App από τον Διαχειριστή (Admin)

3.3.1 Είσοδος στον editor και βασική οθόνη εργασίας

Για να εισέλθω στον editor για την Aris εφαρμογή Patisation App επισκέπτομαι την σελίδα <http://arisgames.org/editor/#login> και εισάγω τους κωδικούς για τον έλεγχο της εφαρμογής μου (Εικ 5, 6).

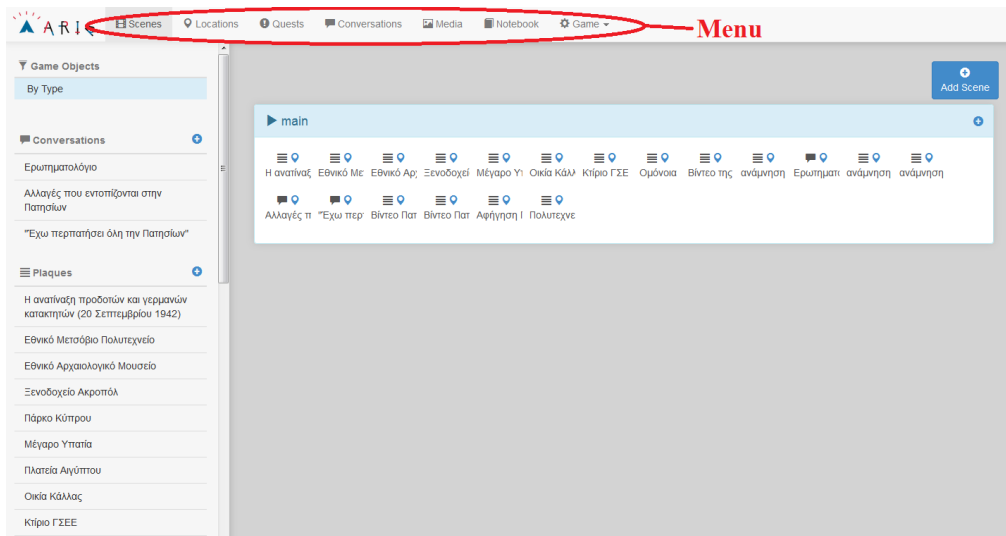

Εικ5. Είσοδος στον Editor

Εικ6. Είσοδος στον Editor επιλογή του Patisation App

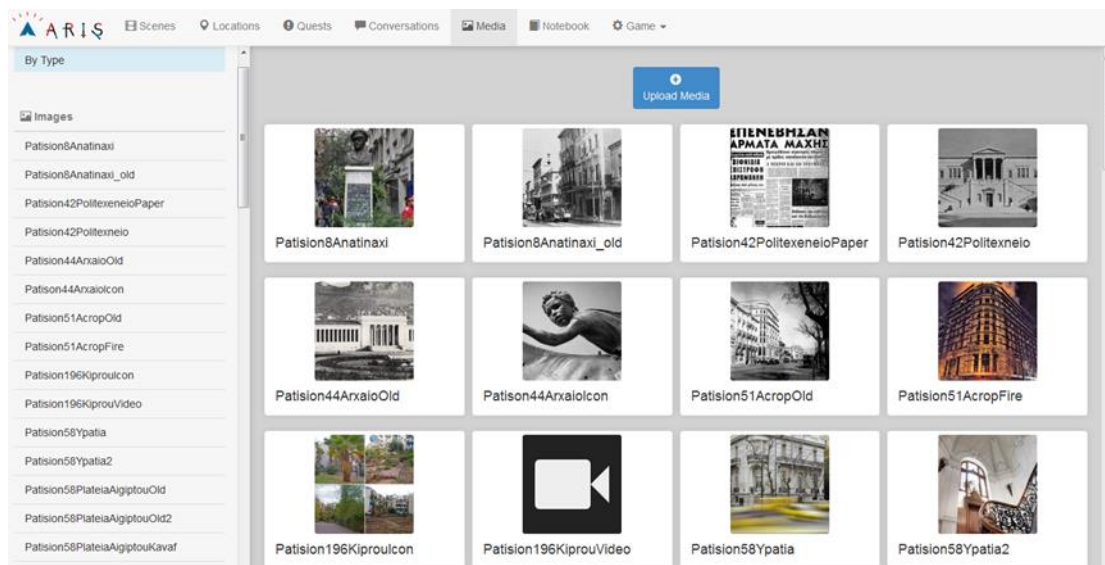
Ακολουθεί η κεντρική οθόνη του Editor με το menu. Η κεντρική οθόνη ανοίγει με επιλεγμένο το μενού Scenes δηλαδή τα σημεία τα οποία το Patisation App προσφέρει πληροφορίες στον επισκέπτη –περιπατητή της λεωφόρου. Τα επιλεγμένα αυτά σημεία έχουν προστεθεί στη main συλλογή μέσω της επιλογής add scene, έτσι ώστε να μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο πρόγραμμα μας.

Εικ7. Κεντρική οθόνη Editor

3.3.1.1 Media

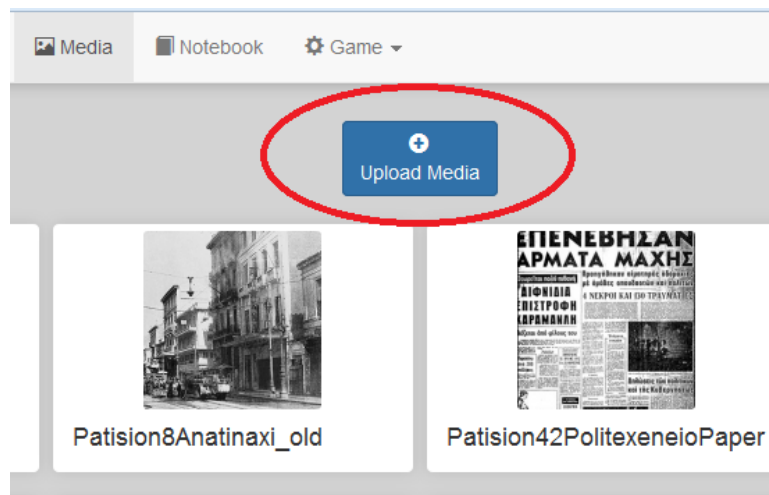
Στο μενού Media μπορώ να δω τα αρχεία πολυμέσων που έχω χρησιμοποιήσει για το Patision App. Κάθε φορά αν θέλουμε να χρησιμοποιήσω ένα καινούριο αρχείο φωτογραφίας (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3), αρχείο βίντεο ή ηχητικό αρχείο θα πρέπει να το ανεβάσουμε πρώτα στον SQL server του προγράμματος μέσω του συγκεκριμένου menu.

Εικ8. Μενού για τα πολυμέσα στο Patision App

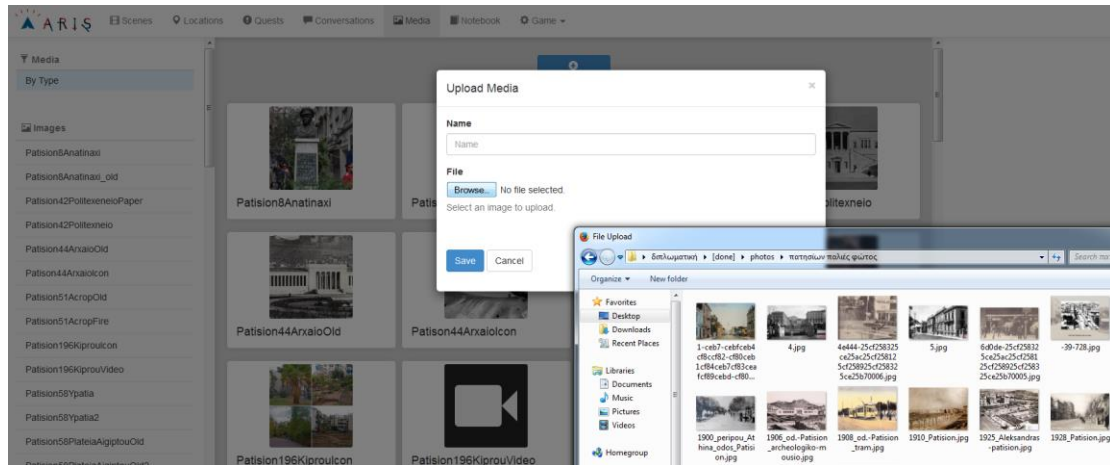
Πατώντας το «Upload Media» (Εικ.9),

Εικ9. Upload αρχείων πολυμέσων

ανοίγει το menu για να προσθέσουμε τα πολυμέσα (Εικ. 10), ώστε να μπορέσουμε σε μεταγενέστερο στάδιο να τα χρησιμοποιήσουμε στο «τρέξιμο» του Patision App.

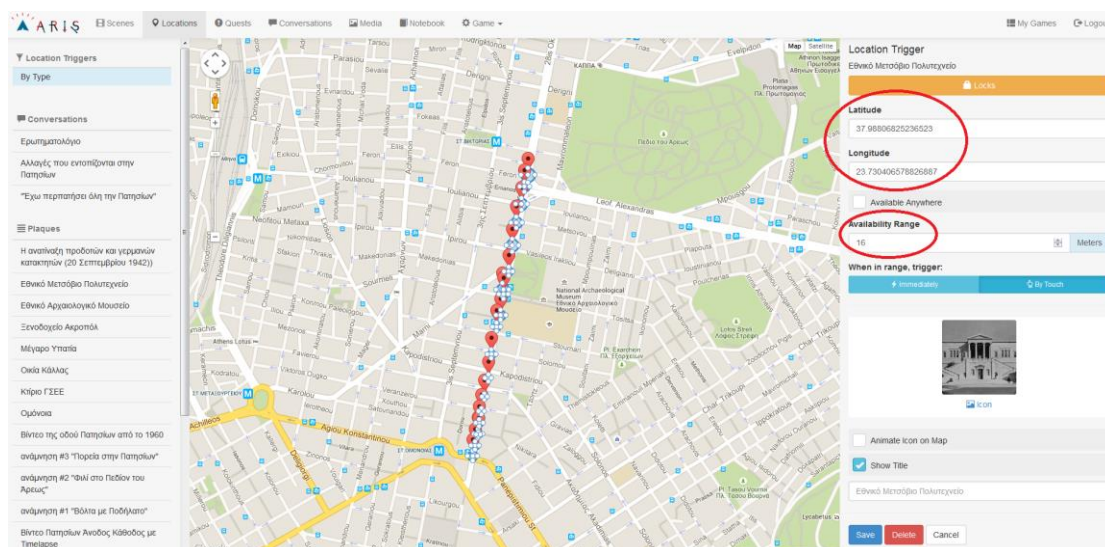

Εικ10. Upload αρχείων πολυμέσων, επιλογή αρχείου προς «ανέβασμα»

3.3.1.2 Locations

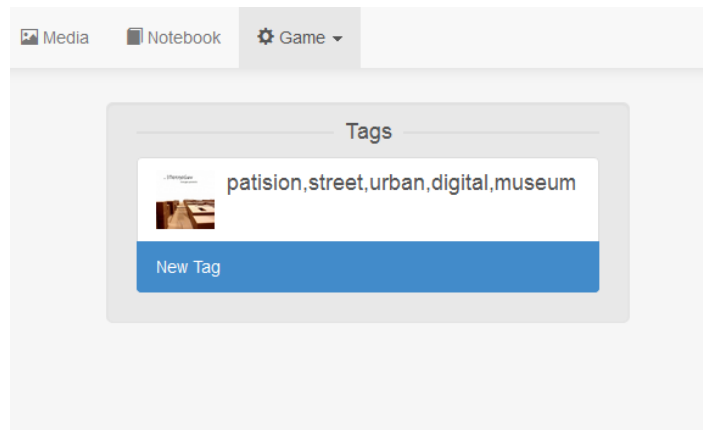
Στην επιλογή του μενού «Locations» ορίζω τα σημεία που θα είναι τα τοπόσημά μου στον χάρτη καθώς επίσης και τον κύκλο εύρους τους, μέσα στον οποίο όταν θα βρίσκεται ο περιπατητής αυτά θα ενεργοποιούν συγκεκριμένες αλληλεπιδράσεις μαζί του (Εικ.11).

Εικ11. Ορισμός τοποσήμων στο μενού «Locations». Σημειωμένα είναι το γεωγραφικό σημείο και το εύρος του τοποσήμου «Πολυτεχνείο»

3.3.1.3 Tags

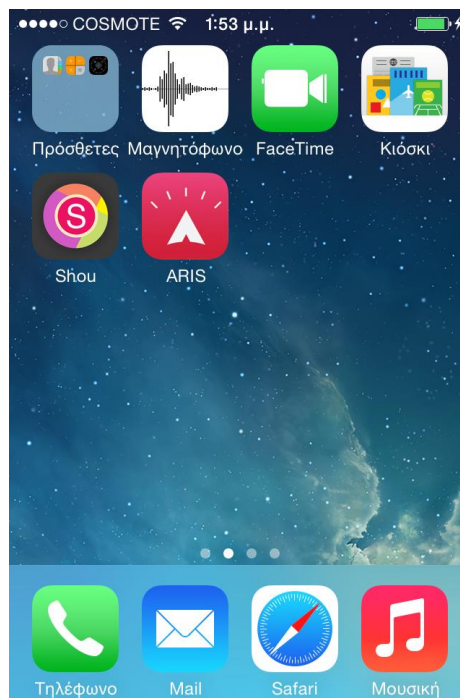
Στην επιλογή του μενού Game>Tags γράφουμε τα tags για το Patision App. Λέξεις κλειδιά για να μπορέσει το πρόγραμμά μου να γίνει αντιληπτό από τους χρήστες του Aris (Εικ.12).

Εικ12. Tags για τοPatisation App

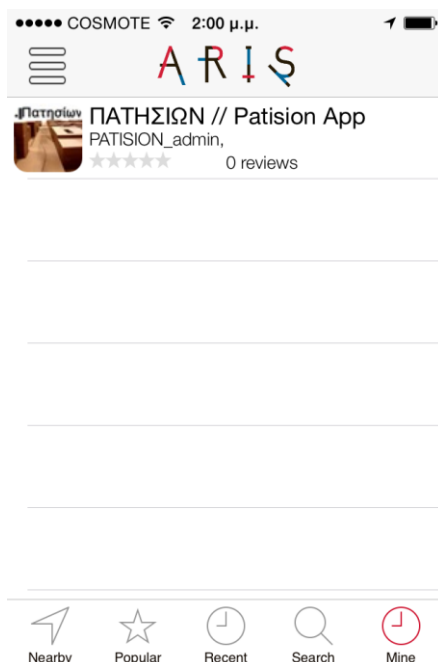
3.4 Χειρισμός του Patisation App από τον χρήστη (Client)

Αφού κατεβεί το Aris Games από το App Store (<https://itunes.apple.com/us/app/aris/id371788434>) στο κινητό του χρήστη που τρέχει σε iOS, το εικονίδιο του Aris εμφανίζεται στην επιφάνεια εργασίας του κινητού του (Εικ.13).

Εικ13. Το εικονίδιο των Aris Games

Διαλέγοντας το Aris για τρέξιμο ακολουθεί ένα στοιχειώδες Login και μετά πηγαίνοντας στο search στο κάτω μέρος της οθόνης και πληκτρολογώντας «Patisation App» του εμφανίζεται η εφαρμογή μου και μπορεί να την επιλέξει για τρέξιμο όταν βρίσκεται στο σημείο εκκίνησης (την πλατεία Ομονοίας) (Εικ.14).

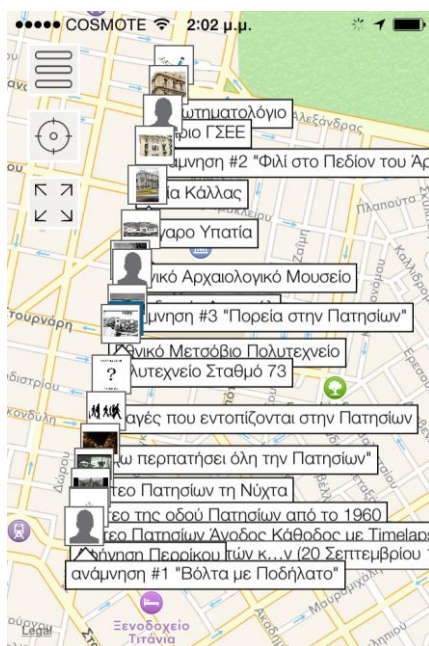
Εικ14. Επιλογή της εφαρμογής Patisation App για τρέξιμο

Η εικόνα υποδοχής καλωσορίζει τον επισκέπτη-περιπατητή και τον καλεί να ξεκινήσει την περιήγησή του πατώντας στο «New Game» (Εικ. 15).

Εικ15. Υποδοχή στο Patision App

Όταν ξεκινά το Patision App τα τοπώσημα φαίνονται στο σύνολο τους (Εικ.16) και ο χρήστης μπορεί να ξεκινήσει την περιήγησή του.

Εικ16. Το σύνολο των τοποσήμων στο ξεκίνημα του Patision App

3.5 Πρώτο κέλυφος βασικών τοποσήμων που χρησιμοποιούνται στο Patision App

Το κομμάτι της Πατησίων που ορίζεται από την Ομόνοια μέχρι τη λεωφόρο Αλεξάνδρας έχει μια γεύση από το παλιό αθηναϊκό κέντρο: από τη μια τα δικηγορικά γραφεία, και από την άλλη τα μέγαρα με τις στοές και τα δεκάδες καταστήματα. Από τη μια το μόνιμα επίκαιρο Πολυτεχνείο και από την άλλη η οικία Κάλλας και το Αρχαιολογικό Μουσείο.

Όπως σε κάθε μουσείο έτσι και στο Patision App ο επισκέπτης-περιπατητής ξεκινάει από μια είσοδο που είναι η πλατεία Ομόνοιας και καταλήγει σε μια έξοδο που είναι η συμβολή της Πατησίων με την λεωφόρο Αλεξάνδρας.

Σε αυτό το τμήμα βρίσκεται το 13% του συνόλου των καταστημάτων που υπάρχουν πάνω στην Λεωφόρο. Το μικρό αυτό ποσοστό οφείλεται στο ότι μεγάλα τμήματά καλύπτονται από το κτίριο του Πολυτεχνείου και το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο. Το 8% των επιχειρήσεων είναι στην εκπαίδευση. Εκατοντάδες νέοι από το πρωί έως και αργά το μεσημέρι κινούνται στην περιοχή δίνοντας μία άλλη οπτική και δυναμική στην περιοχή. Πάντως πάνω στη Λεωφόρο δεν υπάρχουν σημεία που θα μπορούσαν να λειτουργήσουν σαν στέκια και σημεία συνάντησης. Εδώ βρίσκουμε το μεγαλύτερο ποσοστό επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον κλάδο της εστίασης. Αυτές αποτελούν το 15%. Μικρές αλλά και μεγαλύτερες επιχειρήσεις με γρήγορο φαγητό, καφέ στο χέρι προσφέρουν λύσεις στη νεολαία και τους περαστικούς (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2).

Οι πληροφορίες που ακολουθούν στα παρακάτω βασικά τοπόσημα του Patision App, συνοδεύουν την αλληλεπίδραση του χρήστη όταν αυτός βρίσκεται στα συγκεκριμένα σημεία της Πατησίων. Η περιγραφή αυτή περιλαμβάνει τόσο το κείμενο, όσο και την ηχητική αφήγηση του κειμένου για διευκόλυνση του χρήστη.

3.5.1 Πλατεία Ομονοίας (Πατησίων 1)

Η Ομόνοια είναι πλατεία και σύγχρονο πολεοδομικό κέντρο της Πόλης των Αθηνών, εκτεινόμενη βόρεια του παραδοσιακού οικισμού της παλαιάς πόλης. Αποτελεί σημαντικό συγκοινωνιακό κόμβο, διασυνδεδεμένη με τις δημοτικές ενότητες της πόλης προς πάσα κατεύθυνση μέσω των οδών Σταδίου, Αθηνάς, Πειραιώς, Αγίου Κωνσταντίνου και 3ης Σεπτεμβρίου. Υπόγεια της πλατείας διακλαδώνονται ο ηλεκτρικός σιδηρόδρομος με τη γραμμή 2 του μετρό.

3.5.2 Ανατίναξη γραφείων ναζιστικής οργάνωσης ΕΣΠΟ το 1942 (Πατησίων 8)

Στην ΠΕΑΝ και την ομάδα Περρικού οφείλεται μία από τις κορυφαίες πράξεις της Εθνικής Αντίστασης, η ανατίναξη των γραφείων της προδοτικής οργάνωσης ΕΣΠΟ (Εθνικο-Σοσιαλιστική Πατριωτική Οργάνωσις) στη διασταύρωση των οδών Πατησίων και Γλάδστωνος, στις 20 Σεπτεμβρίου 1942.

Στις 2.9.1987 γίνονται τα αποκαλυπτήρια της προτομής του Περρικού στην οδό Γλάδστωνος και Πατησίων όπου και το κτίριο που στεγαζόταν η ΕΣΠΟ. Στο τοπόσημο αυτό υπάρχουν 2 κύκλοι ο ένας εσωτερικά του άλλου (Εικ.17) καθώς έχουν οριστεί 2 τοπόσημα για το συγκεκριμένο συμβάν. Έτσι πέρα από την περιγραφή του συμβάντος, υπάρχει και η αφήγηση του Περρικού, ως φανταστικό ιστορικό πρόσωπο, που επεμβαίνει στην ροή του προγράμματος και περιγράφει το γεγονός δίνοντας μια πρόσθετη εκπαιδευτική διάσταση στην ροή του προγράμματος (Εικ.18).

Εικ17. Τοπόσημο για την Ανατίναξη γραφείων ναζιστικής οργάνωσης ΕΣΠΟ το 1942 (Πατησίων 8 & Γλάδστωνος)

«Ήταν ακριβώς 12:03 το μεσημέρι, όταν
...
πυκνός μαύρος καπνός σκέπασε
Πατησίων, 29 μέτρα της ΕΣΠΟ και 48
Continue >

Εικ18.Αφήγηση γεγονότος από το ιστορικό πρόσωπο

3.5.3 Πολυτεχνείο (Πατησίων 42)

Το Ε.Μ.Π. σήμερα φιλοξενεί περίπου 13.000 φοιτητές (προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς) καθώς και 1.200 περίπου στελέχη (καθηγητές όλων των βαθμίδων, ερευνητικό, τεχνικό και διοικητικό προσωπικό) κατατάσσοντάς το ως ένα από τα μεγαλύτερα εκπαιδευτικά - ερευνητικά ιδρύματα της Ελλάδας (τρίτο μετά τα Πανεπιστήμια Αθηνών και το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης).

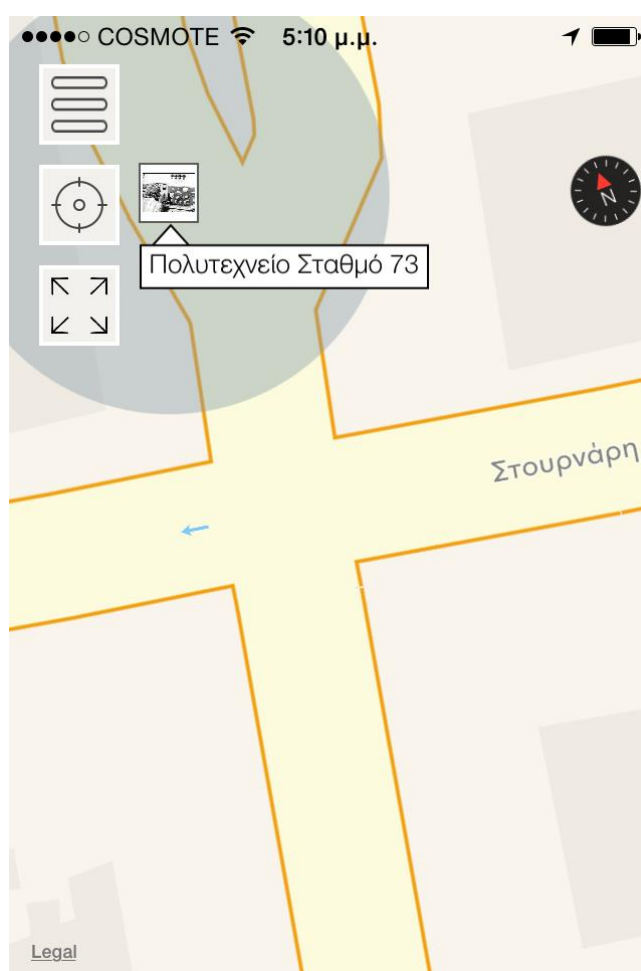
Στο ιστορικό συγκρότημα της οδού Πατησίων φιλοξενούνται σήμερα η Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών καθώς και τμήμα της Σχολής Πολιτικών Μηχανικών (στο κτίριο Γκίνη), αλλά και της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών.

Η αντίσταση των φοιτητών στις 14-15-16 Νοέμβρη 1973, έκανε το Πολυτεχνείο σύμβολο αγώνα ενάντια στην εξουσία και συνάμα αποτέλεσε ένα απ' τα κύρια

κτυπήματα εναντίον της δικτατορίας κι έγινε μια απ' τις κυριότερες αιτίες διάλυσης του δικτατορικού καθεστώτος.

Λόγω των συμβάντων της 17ης Νοεμβρίου του 1973, περίπου 28 φοιτητές αγνοούνται, και θεωρούνται νεκροί (μερικοί από αυτούς επιβεβαιώνεται πως είναι) από τη Χούντα των Συνταγματαρχών, στα επεισόδια που ακολούθησαν την κορύφωση της κατάληψης του Πολυτεχνείου. Η 17η Νοεμβρίου είναι μία μέρα μνήμης για τους αγωνιστές.

Στο Πολυτεχνείο υπάρχει και το παράδειγμα τοποσήμου για την αναπαραγωγή αρχαιακού ηχητικού αποσπάσματος, του ραδιοφωνικού σταθμού του Πολυτεχνείου από την φοιτητική εξέγερση του '73 (Εικ.19).

Εικ19. Τοπόσημο με σκοπό την αναπαραγωγή ηχητικού αποσπάσματος του ραδιοφωνικού σταθμού του Πολυτεχνείου από την φοιτητική εξέγερση του '73.

3.5.4 Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο (Πατησίων 44)

Το 1858 προκηρύχθηκε διεθνής αρχιτεκτονικός διαγωνισμός για την τοποθεσία και το σχέδιο του αρχαιολογικού μουσείου. Η τοποθεσία που βρίσκεται τώρα το μουσείο δωρίστηκε από την Ελένη Τοσίτσα και η κατασκευή του ξεκίνησε το 1866 και ολοκληρώθηκε το 1889, χρησιμοποιώντας κονδύλια από την ελληνική κυβέρνηση, την Ελληνική Αρχαιολογική Εταιρία και την κοινότητα των Μυκηνών. Μεγάλοι ευεργέτες ήταν επίσης και οι Δημήτριος και Νικόλαος Βερναρδάκης από την Αγία Πετρούπολη, οι οποίοι έδωσαν μεγάλο χρηματικό ποσό.

Το νεοκλασικό σχέδιο του μουσείου έρχεται σε πλήρη συμφωνία με τα εκθέματα που περιέχει. Έτσι και αλλιώς η νεοκλασική αρχιτεκτονική ήταν πολύ διαδεδομένη στην Ευρώπη τον καιρό που χτίστηκε το μουσείο. Το αρχικό σχέδιο έγινε από τον αρχιτέκτονα Λούντβιχ Λάνγκε (Ludwig Lange) και αργότερα τροποποιήθηκε από τους Παναγή Κάλκο, που ήταν και ο κύριος αρχιτέκτων, Αρμόδιο Βλάχο και Ερνστ Τσίλλερ. Μπροστά από το μουσείο υπάρχει ένας μεγάλος κήπος.

3.5.5 Μέγαρο Υπατία (Πατησίων 55)

Το Μέγαρο Λιβιεράτου - γνωστό σήμερα και ως Υπατία - άλλαξε αρκετές φορές φυσιογνωμία. Σήμερα, το στολίδι της αθηναϊκής αρχιτεκτονικής του 20ού αιώνα στέκει αγέρωχο απέναντι από το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, ενώ τα τελευταία χρόνια έχει φιλοξενήσει και διάφορες εκδηλώσεις - ανάμεσά τους εκθέσεις της UNESCO. Το κτίριο, που χαρακτηρίζεται κλασικό στο είδος του, έχει περάσει στα χέρια του Κωνσταντίνου Ρουτζούνη. Η τελευταία ανακαίνισή του, η οποία πραγματοποιήθηκε την περίοδο 2006-2009, επανέφερε το εγκαταλελειμμένο μέγαρο, που είχε υποστεί και εκτεταμένες φθορές από τον σεισμό του 1981, στην αρχική μορφή του. Χαρακτηριστική προσθήκη της τελευταίας ανακαίνισης, το άγαλμα της Υπατίας στην είσοδο, από Ιταλό γλύπτη του 17ου αιώνα. Αυτό είναι και το άγαλμα που χάρισε στο μεγαλοπρεπές κτίριο το νέο όνομά του, με το οποίο συνεχίζει να γράφει ιστορία.

3.5.6 Οικία Κάλλας (Πατησίων 61)

Η Οικία Μαρίας Κάλλας βρίσκεται στην πολυκατοικία της οδού Πατησίων 61 στην Αθήνα. Η Μαρία Κάλλας, διεθνούς φήμης Ελληνίδα υψίφωνος, γεννήθηκε στις 2 Δεκεμβρίου του 1923 στη Νέα Υόρκη από Έλληνες γονείς, που είχαν μεταναστεύσει στις ΗΠΑ.

Το 1937, μετά το χωρισμό των γονέων της, η Μαρία Κάλλας ήρθε στην Αθήνα και έμεινε με τη μητέρα της και τη μεγαλύτερη αδελφή της Υακίνθη (που βρισκόταν ήδη στην Ελλάδα) στο σπίτι της οδού Πατησίων μέχρι το 1945, οπότε έφυγε ξανά για τη Νέα Υόρκη.

Η επιβλητική Πολυκατοικία Παπαλεονάρδου, όπου έζησε τα νεανικά της χρόνια η Μαρία Κάλλας, οικοδομήθηκε γύρω στο 1925, με μορφολογικές επιρροές του ευρωπαϊκού ρυθμού Art Nouβό της εποχής εκείνης, σε σχέδια του αρχιτέκτονα καθηγητή του ΕΜΠ Κωνσταντίνου Κιτσίκη.

Η Οικία Μαρίας Κάλλας έχει χαρακτηριστεί από το 1989, επί υπουργίας Μελίνας Μερκούρη, ως διατηρητέο ιστορικό και αρχιτεκτονικό μνημείο των νεότερων χρόνων. Το κτίριο ανήκει στην ιδιοκτησία του Ναυτικού Απομαχικού Ταμείου (NAT) από το 1950. Έγινε μελέτη ανακατασκευής, αλλά το NAT δήλωσε έλλειψη κονδυλίων για την εφαρμογή της και έκτοτε έχει εγκαταλειφθεί. Τα τελευταία χρόνια είχε καταληφθεί από αντιεξουσιαστές.

Στην πρόσοψη της πολυκατοικίας υπήρχε αναμνηστική πλάκα, η οποία έχει αφαιρεθεί σήμερα, όπου αναγραφόταν: «Στο σπίτι αυτό έζησε η Μαρία Κάλλας. Υπουργείο Πολιτισμού 1987».

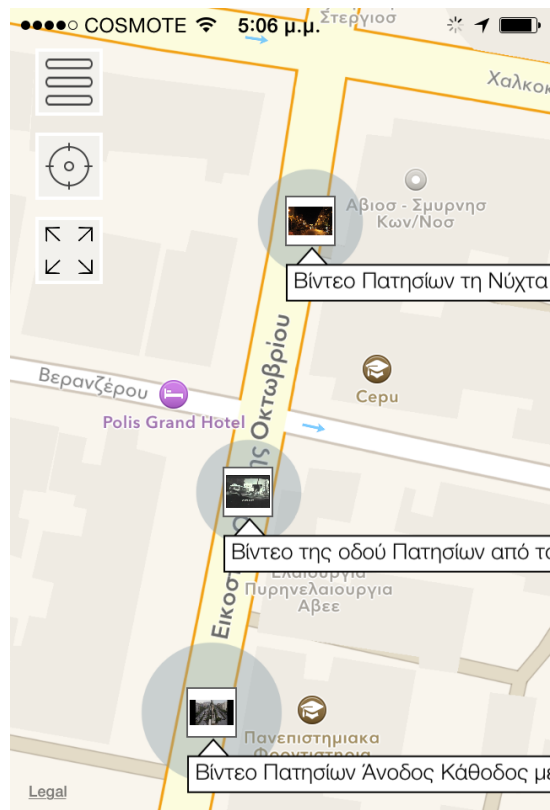
3.5.7 Κτίριο ΓΣΕΕ (Πατησίων 69)

Το νεοκλασικό που στεγάζει τα γραφεία της ΓΣΕΕ στην Πατησίων, ανήκε σε πλούσια εβραϊκή οικογένεια. Η ΓΣΕΕ ιδρύθηκε στο τέλος του 1918. Τότε με πρωτοβουλία των εργατικών κέντρων Θεσσαλονίκης, Αθήνας, Πειραιά και Βόλου συγκαλείτε το πρώτο Πανελλήνιο Εργατικό Συνέδριο στις 21-28 Οκτωβρίου 1918 στην Αθήνα και εν συνεχεία στον Πειραιά, το οποίο κατέληξε στην ίδρυση της ΓΣΕΕ. Με την ίδρυση της ΓΣΕΕ το εργατικό κίνημα παίρνει συγκεκριμένη πλέον μορφή.

3.6 Πολυμεσικό υλικό σε πρόσθετα τοπύσημα

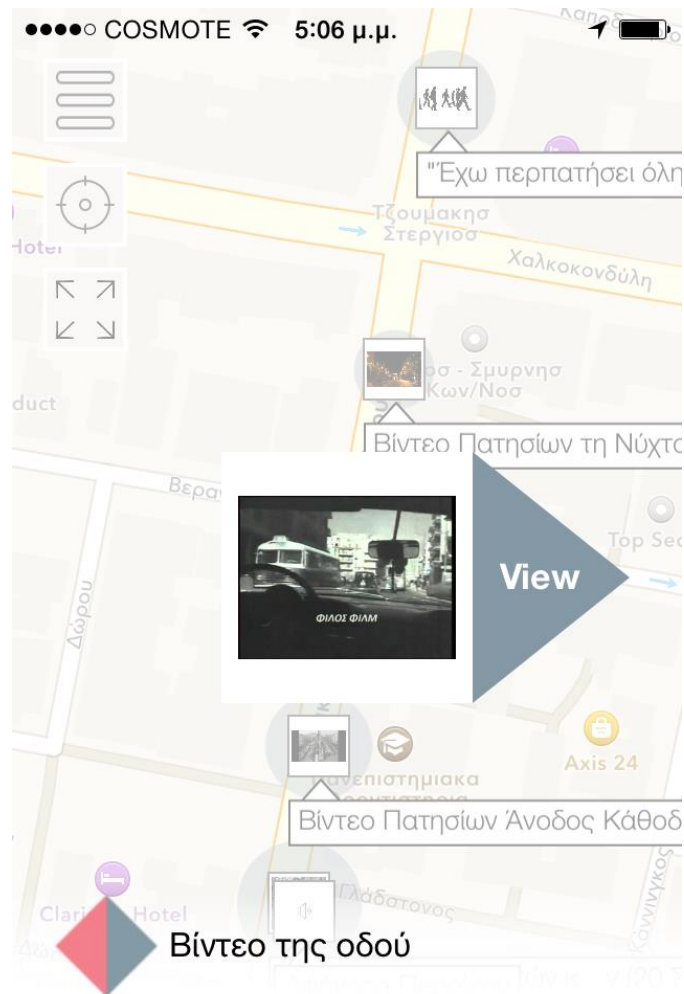
3.6.1 Βίντεο

Στο Patisation App έχουμε 3 τοπύσημα τα οποία ενεργοποιούν την αναπαραγωγή βίντεο (Εικ.20).

Εικ20. Τοπύσημα για αναπαραγωγή Βίντεο

Όταν ο περιπατητής φτάσει στο τοπόσημο του βίντεο, του δίνεται η επιλογή άμα θέλει να δει το βίντεο πατώντας «View» (Εικ.21).

Εικ21. Επιλογή του Βίντεο προς Αναπαραγωγή

Όταν επιλέξει το «View» οδηγείται στην οθόνη προβολής του βίντεο για να γίνει η αναπαραγωγή του (Εικ.22).

Διαδρομή στην οδό Πατησίων το 1960 μέσα από την ταινία "Γυμνό Μοντέλο".

Continue >

Εικ22. Αναπαραγωγή Βίντεο της οδού Πατησίων από το 1960

3.6.2 Αναμνήσεις από Πατησίων

Ο περιπατητής επίσης μπορεί να περάσει και από τοπόσημα τα οποία ενεργοποιούν την αφήγηση αναμνήσεων, που καταγράφηκαν μέσω του ερωτηματολογίου που συμπληρώθηκε είτε εκτός του προγράμματος με διαμοιρασμό, είτε στα πλαίσια του προγράμματος από άλλους χρήστες του Patision App στο τέλος της βόλτας τους στην Πατησίων.

Η αφήγηση των αναμνήσεων είναι ηχητική και συνοδεύεται από κείμενο που καταγράφει την ανάμνηση έτσι ώστε ο χρήστης να έχει μια πλήρη εικόνα του τι περιγράφεται (Εικ.23).

ανάμνηση #1 "Βόλτα με Ποδήλατο"

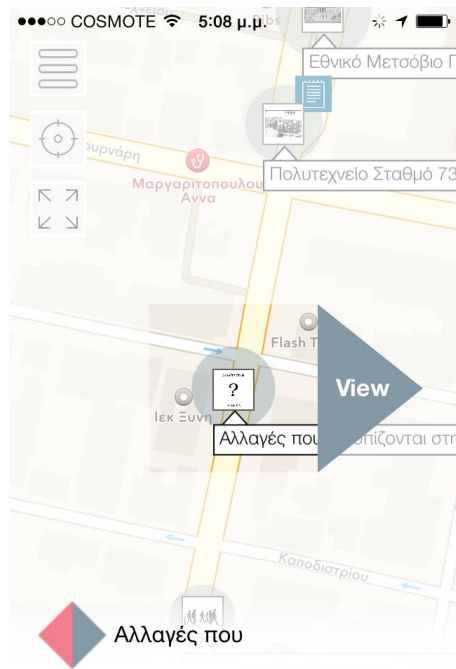
Οδηγώ ένα δανικό ποδήλατο δρόμου από το πάρκο Κύπρου και Πατησίων μέχρι την Ομόνοια. Οι δρόμοι είναι άδειοι και τα συνεργεία καθαριότητας έχουν γεμίσει την ασφαλτο με νερό. Σε όλο το μήκος της διαδρομής μου προσπαθώ να μην γλιστρήσω και πέσω κάτω ενώ φοβάμαι ότι τα λίγα διερχόμενα αυτοκίνητα μπορεί να με

σκοτώσουν με την ταχύτητά του. Continue >
κρατημένη την ανάσα μέχρι που το ποδήλατο

Εικ23. Τοπόσημο ανάμνησης με ηχητική αναπαραγωγή που συνοδεύεται από κείμενο

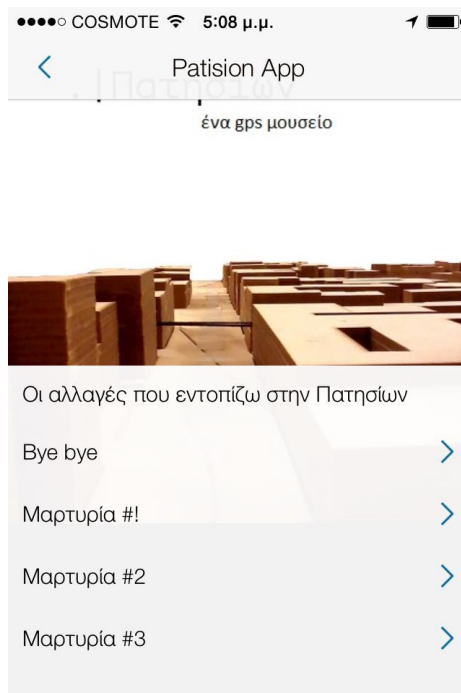
3.6.3 Αλλαγές που εντοπίζονται στην Πατησίων

Παρόμοια υπάρχουν τοπόσημα τα οποία ενεργοποιούν αναφορές στις αλλαγές που εντοπίζονται στον χαρακτήρα της Πατησίων (Εικ.24). Και εδώ το ερωτηματολόγιο έχει παίξει σημαντικό ρόλο.

Εικ24. Επιλογή τοπόσημου για τις αλλαγές που παρατηρούνται στην Πατησίων

Αν ο χρήστης επιλέξει το «View», ενεργοποιείται ένα μενού το οποίο δίνει την δυνατότητα στον χρήστη να επιλέξει ποια μαρτυρία θέλει να ακούσει πάνω στο συγκεκριμένο θέμα (Εικ.25).

Εικ25. Επιλογή μαρτυρίας προς αναπαραγωγή

Αφού επιλεγεί η μαρτυρία αναπαράγεται ο ήχος της μαζί με την περιγραφή κειμένου από κάτω όπως και στην περίπτωση της αφήγησης αναμνήσεων (Εικ.26).

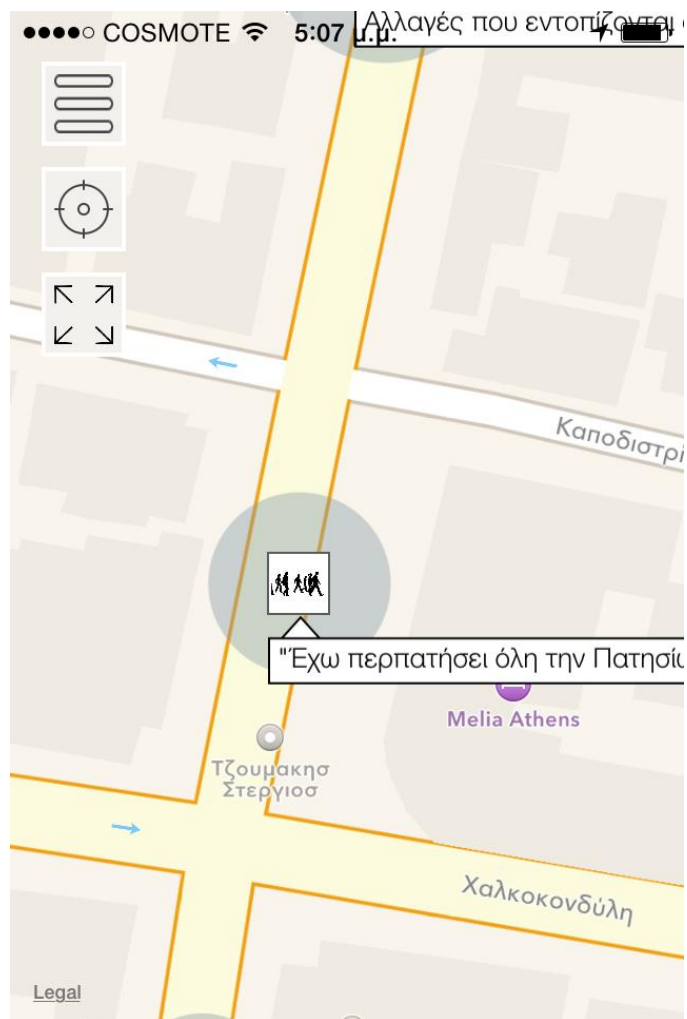

Εικ26. Αναπαραγωγή μαρτυρίας για τις αλλαγές στην Πατησίων με συνοδεία κειμένου

3.6.4 Λόγοι για τους οποίους έχει περπατηθεί η Πατησίων

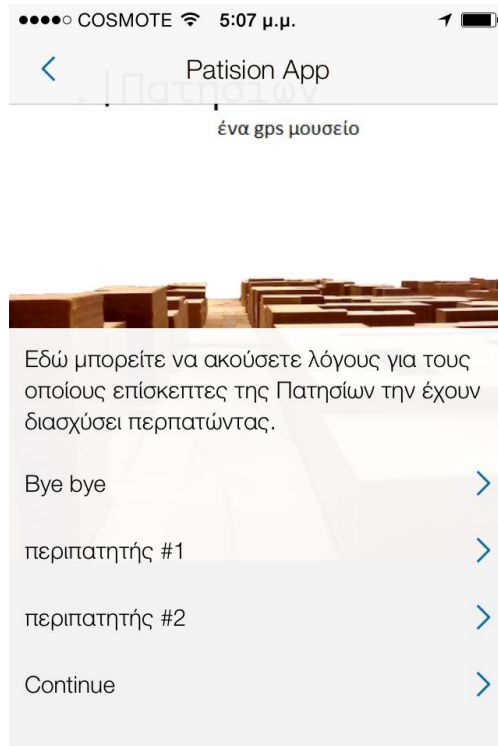
Τέλος έχει διαμορφωθεί ένα τοπόσημο για τους λόγους για τους οποίους οι άνθρωποι διασχίζουν την Πατησίων περπατώντας (Εικ.27).

Εικ27. Τοπόσημο για τους λόγους που η Πατησίαν έχει περπατηθεί

Αν επιλεγεί από τον χρήστη οδηγεί πάλι σε μενού, όπου ο χρήστης μπορεί να επιλέξει την αφήγηση του περιπατητή που επιθυμεί να ακούσει και να ακολουθήσει η αναπαραγωγή του ηχητικού αρχείου της αφήγησης με συνοδεία κειμένου (Εικ.28, Εικ.29).

Εικ28. Επιλογή περιπατητή για αναπαραγωγή της ιστορίας του

Εικ29. Αναπαραγωγή αφήγησης ιστορίας με συνοδεία κειμένου

3.7 Διαδραστικότητα

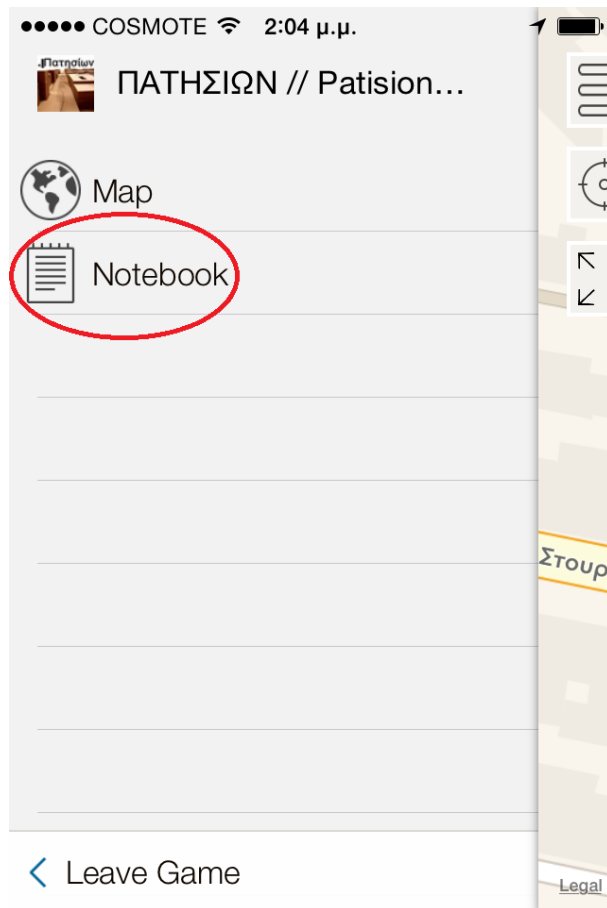
3.7.1 Άμεσος εμπλουτισμός από τον χρήστη σε τοπόσημα που επιλέγει αυτός

Ο χρήστης της εφαρμογής μπορεί κάθε στιγμή της βόλτας του στην Πατησίων να πατήσει το κουμπί του μενού για να εισέλθει στις επιλογές του προγράμματος (Εικ.30).

Εικ.30. Το κουμπί για το μενού

Το μενού που ανοίγει αποτελείται από 2 επιλογές. Την επιλογή «Map» που οδηγεί τον χρήστη στον αρχικό χάρτη με τα τοπόσημα και την επιλογή «Notebook» που οδηγεί στο μενού διαδραστικότητας του περιπατητή με το Patission App (Εικ.31).

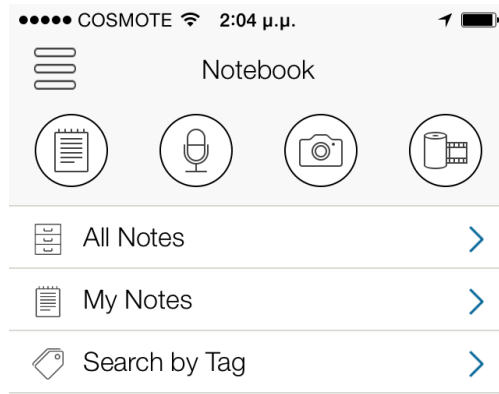

Εικ31. Επιλογές του μενού του Patision App. Επιλογή Μαρκαι επιλογή Notebook.

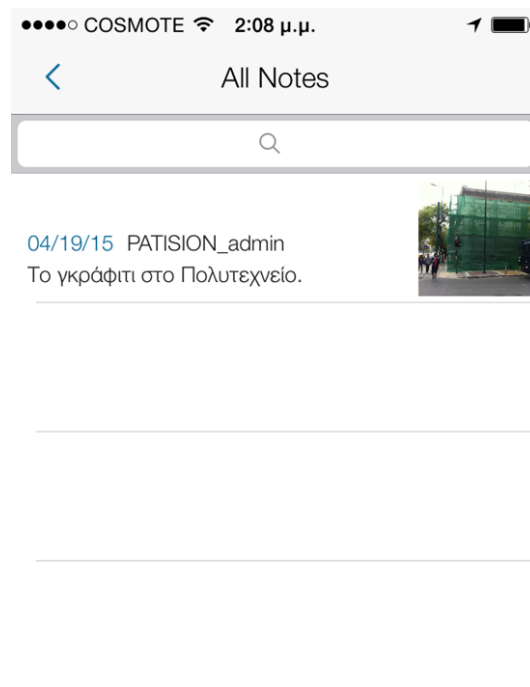
Πατώντας την επιλογή Notebook ο χρήστης του Patision App εισάγεται στο menu διαδραστικότητας του προγράμματος (Εικ.32) όπου σε αυτό είτε μπορεί να δει τις επισημειώσεις που έχουν αφήσει άλλοι χρήστες του προγράμματος (ή και αυτός), είτε να μπει στην διαδικασία να αφήσει ο ίδιος κάποια επισημείωση για κάτι που θέλει να παρατηρήσει ο ίδιος για την Πατησίων στο συγκεκριμένο σημείο που βρίσκεται πάνω στην λεωφόρο.

Με την επιλογή «All Notes» ο περιπατητής μπορεί να δει όλες τις επισημειώσεις που έχουν γίνει στο Patision App (Εικ. 33).

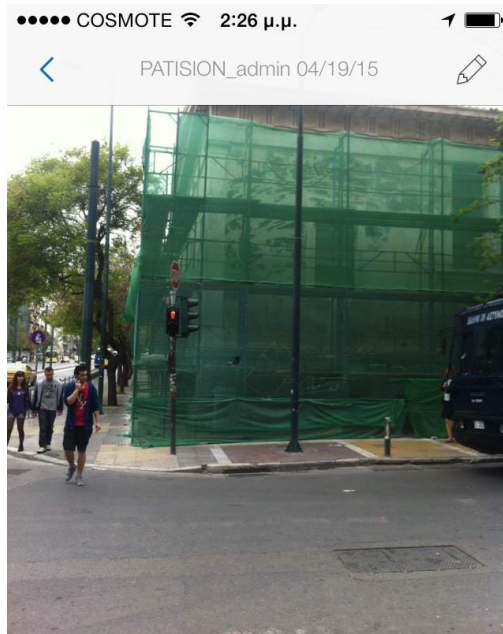
Διαλέγοντας στην συνέχεια την επισημείωση μπορεί να την δει αλλά και να την σχολιάσει, μπαίνοντας έτσι στη διαδικασία διαλόγου με άλλους χρήστες του Patision App (Εικ.34, Εικ.35).

Εικ32. Μενού διαδραστικότητας του PatisionApp

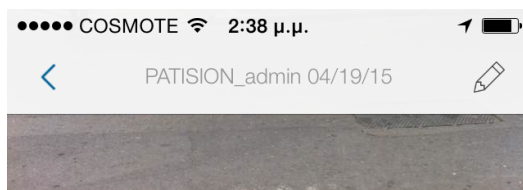
Εικ33. Επισημειώσεις που έχουν γίνει στο Patision App

Το γκράφιτι στο Πολυτεχνείο.

Comment

Εικ34. Επισημείωση για το γκράφιτι στο Πολυτεχνείο.

Το γκράφιτι στο Πολυτεχνείο.

06/08/15

to xa dei.mou xe kanei megali entipwsi.o dimos to xe svisei ksanavafontas tous tixous theorontas oti einai prosvlitiko gia tin istoria tou idrimatos.parola auta egw pistevw oti einai ekdilwtiko tis asximis psixologikis katastasis stin opoia exoun perielthei oi neoi toso exaitias tis katastasis stin paideia oso kai exaitias tis genikoteris oikonomiko-koinwniko-politiki katastasi pou epikratei stin ellada

Comment

Εικ35. Σχολιασμός πάνω στην επισημείωση για το γκράφιτι στο Πολυτεχνείο.

Οι επισημειώσεις μπορούν να γίνουν με 4 τρόπους στο Patision App όπως φαίνεται στο πάνω μέρος της Εικ.32:

Με επισημείωση κειμένου (Εικ.36)

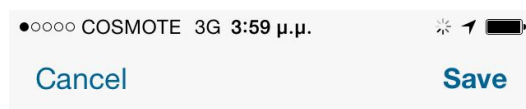
Με ηχητική επισημείωση (Εικ.37)

Με φωτογραφία όπως η επισημείωση που έχει γίνει στην Εικ.34

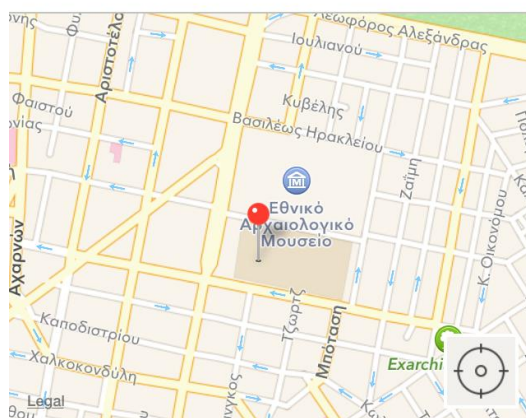
Με όποιο αρχείο πολυμέσων που είναι αποθηκευμένο στη συσκευή του κινητού

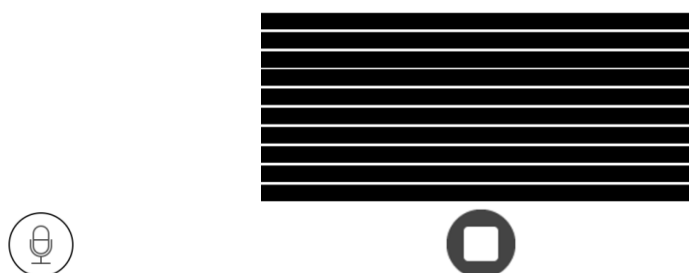
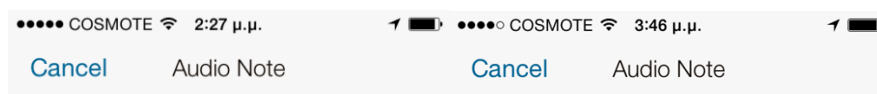
Choose Tag

eixa erthei episkepsi sto mouseio me to
sxoleio sto arxaiologiko mouseio mou
arese poli!!

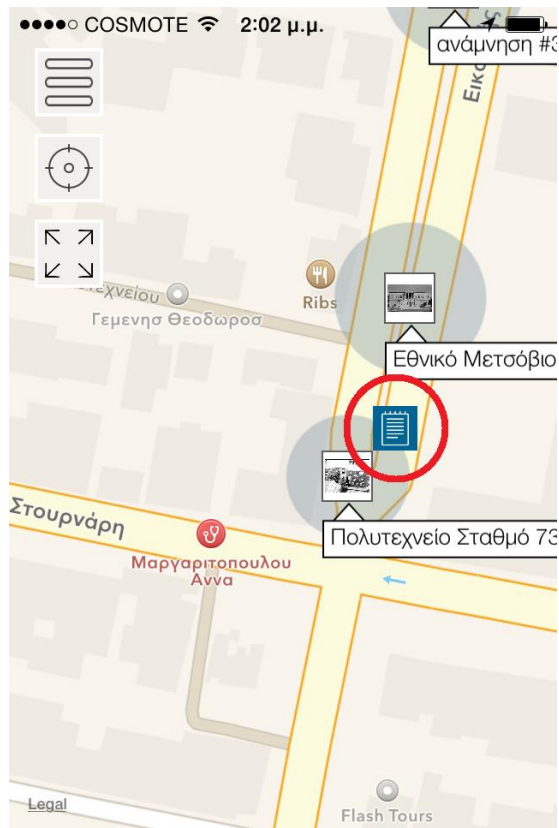
Εικ36. Επιλογή Textεπισημείωσης για το τοπόσημο του αρχαιολογικού μουσείου

Εικ37. Επιλογή ηχητικής επισημείωσης

Αφού γίνει η επισημείωση τότε αυτή εμφανίζεται στον χάρτη με το σύμβολο που φαίνεται στην Εικ.38, ώστε να μπορεί να είναι προσβάσιμη και από άλλους χρήστες του Pafision App κατά την διάρκεια του περιπάτου τους. Στην Εικ.38 φαίνεται και η επισημείωση για το γκράφιτι στο πολυτεχνείο. Κάθε χρήστης μπορεί τώρα να δει αλλά και να αλληλεπιδράσει με την επισημείωση αυτή, όπως συμβαίνει π.χ. στην Εικ.35.

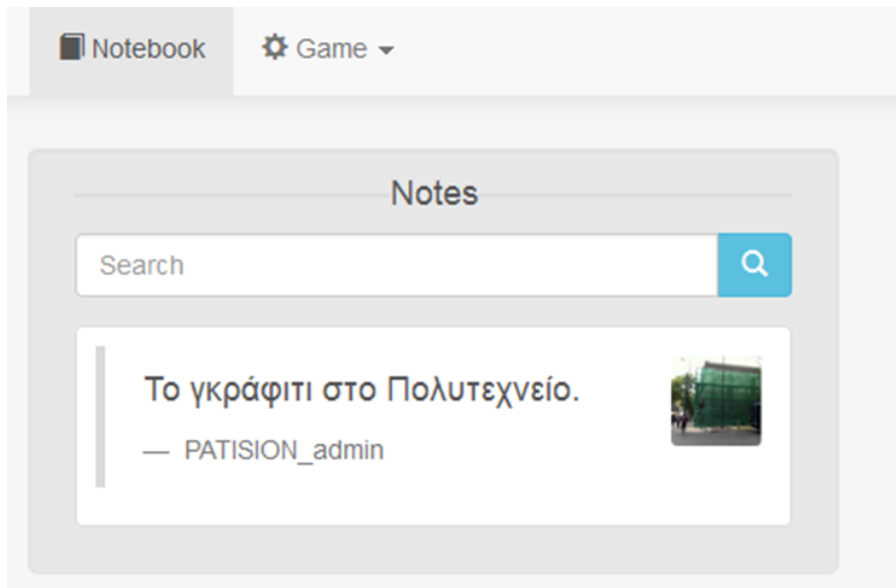

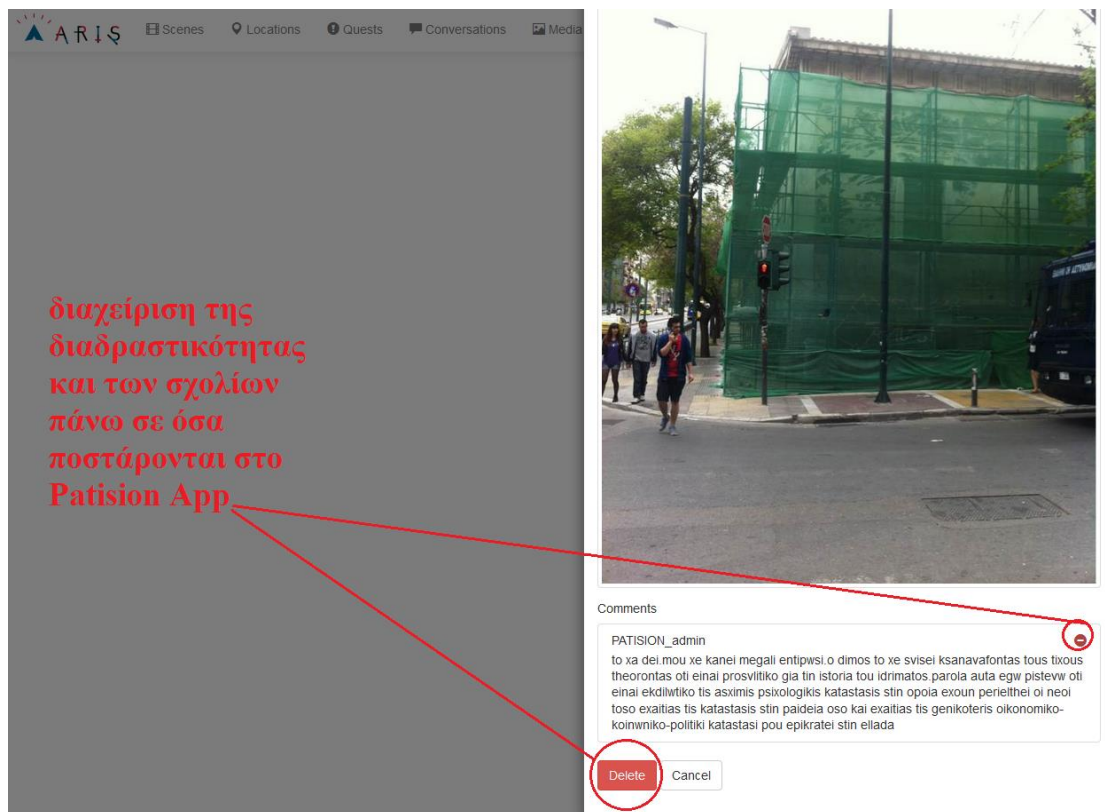
Εικ38. Εμφάνιση επισημείωσης στον χάρτη

3.7.1.1 Διαχείριση διαδραστικότητας από τον Admin του Patisation App

Τέλος αυτές οι επισημειώσεις διαδραστικότητας μπορούν να διαχειριστούν από τον admin του Patisation App, μέσω του μενού στον editor, ανοίγοντας την επιλογή Notebook (Εικ.39 , Εικ.40).

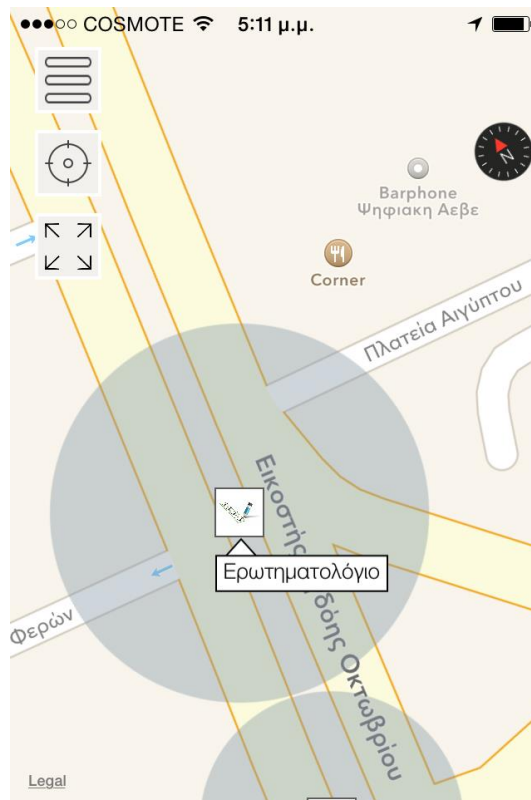
Εικ39. Εμφάνιση επισημείωσης στο μενού του editor

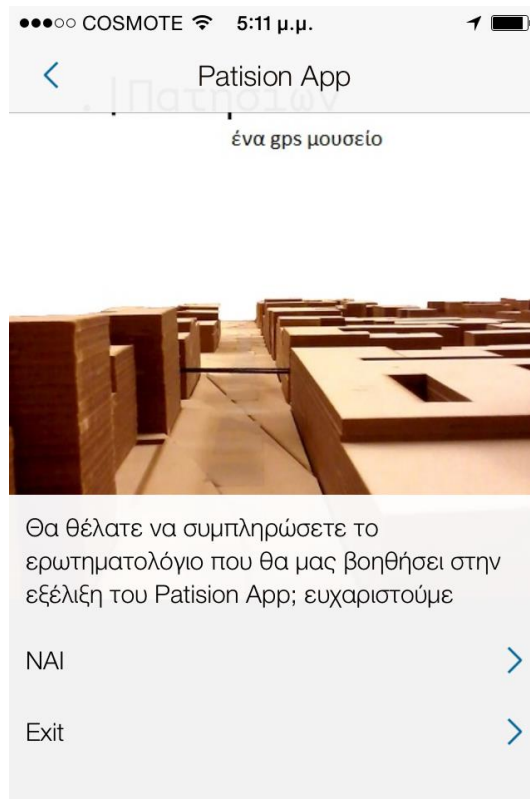
Εικ40. Διαχείριση επισημειώσεων μέσα από τον editor του Aris

3.7.2 Έμμεσος εμπλουτισμός από τον χρήστη με συμπλήρωση ερωτηματολογίου

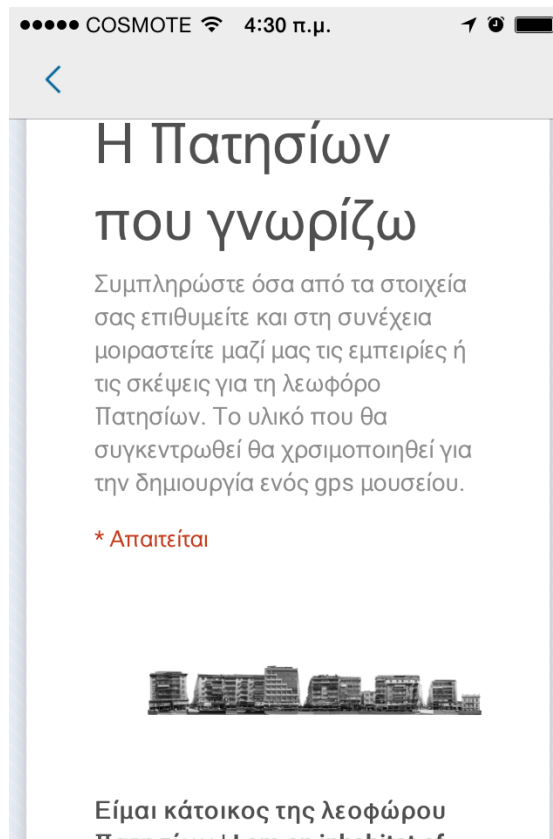
Ο περιπατητής θα κάνει την διαδρομή από Ομόνοια προς Λεωφόρο Αλεξάνδρας. Στο τέλος της διαδρομής (συμβολή Πατησίων με Λ. Αλεξάνδρας) υπάρχει τοπόσημο (Εικ.41) στο οποίο ο περιπατητής καλείται να συμπληρώσει το ερωτηματολόγιο, του οποίου η συνεχόμενη συμπλήρωση είναι βασική για την εξέλιξη του προγράμματος. Στα πλαίσια της εκπαίδευσης η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου μπορεί να θεωρηθεί και σαν μια μορφή τελικής «εργασίας» προς παράδοση μετά το τέλος της περιήγησης στην Πατησίων. Ο χρήστης του Patision App ερωτάται άμα επιθυμεί να συμπληρώσει το ερωτηματολόγιο (Εικ.42) και αν απαντήσει θετικά οδηγείται στην ιστοσελίδα που υπάρχει το ερωτηματολόγιο ώστε να σημειώσει τις απαντήσεις του (Εικ.43). Αυτές οι απαντήσεις φιλτράρονται στην συνέχεια από τον admin του Patision App ώστε να μπορέσουν να χρησιμοποιηθούν στον εμπλουτισμό και την εξέλιξη του προγράμματος σε μεταγενέστερα βήματα.

Εικ41. Tags για το Patision App

Εικ42. TagsγιατοPatisationApp

Εικ43. Ερωτηματολόγιο για την Πατησίων

4 ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΟΥ PAtISION APP

Το Patisation App, έχοντας ως βάση την μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για το πρώτο τμήμα μεταξύ των ορίων της πλατείας Ομονοίας και της Λεωφόρου Αλεξάνδρας, μπορεί να επεκταθεί και στα υπόλοιπα τμήματα της Πατησίων. Με αφετηρία την έρευνα που έγινε για το σύνολο της λεωφόρου, τα τοπόσημα που εντοπίστηκαν για το υπόλοιπο κομμάτι της λεωφόρου, και γύρω από τα οποία δύναται να στηθεί η αλληλεπίδραση με τον χρήστη, είναι τα ακόλουθα.

4.1 Επέκταση Patisation App για το τμήμα ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ – ΜΕΛΕΤΙΟΥ

Στο τμήμα μεταξύ λεωφόρου Αλεξάνδρας και Μελετίου βρίσκεις το πανεπιστήμιο της ΑΣΟΕΕ, καφετέριες, ιστορικά μπαρ, σημαντικούς κινηματογράφους και ζωντανή την αγορά με πολλές βιτρίνες, φώτα και φαγάδικα. Ο επισκέπτης μπαίνει με τα μούτρα στο πολύβουο σήμερα. Εδώ τα σημαντικότερα τοπόσημα μπορεί να είναι ενδεικτικά τα ακόλουθα:

- Κτίριο ΑΣΟΕΕ (Πατησίων 76)
- Υπεραστικό Μέγαρο Κτίριο ΟΤΕ (Πατησίων 85)
- Τριανόν (Πατησίων 101)
- Au Revoir Bar (Πατησίων 136)
- Μικρό Πολυτεχνείο (Πατησίων 146)
- Μπρόουντγουι (Πατησίων 147)
- Φωκίωνος Νέγρη (Πατησίων 149)

4.2 Επέκταση Patisation App για το τμήμα ΑΓΙΟΥ ΜΕΛΕΤΙΟΥ – ΚΟΛΙΑΤΣΟΥ

Το τμήμα μεταξύ είναι το πιο κατοικημένο κομμάτι της Λεωφόρου. Λειτουργεί περισσότερο σαν γειτονιά πάνω στην οδική αρτηρία της Πατησίων, με τις πλατείες

που διεκδικούν οι κάτοικοι, τις δράσεις τους, τις συνελεύσεις τους. Είναι και μια γειτονιά μεταναστών με έντονη πολυπολιτισμικότητα. Εδώ τα σημαντικότερα τοπόσημα μπορεί να είναι ενδεικτικά τα ακόλουθα:

- Πλατεία Αμερικής (Πατησίων 174)
- Πάρκο Κύπρου (Πατησίων 196)
- Ράδιο Σίτυ (Πατησίων 240)
- Πλατεία Κολιάτσου (Πατησίων 258)

4.3 Επέκταση Patision App για το τμήμα ΚΟΛΙΑΤΣΟΥ – ΑΝΩ ΠΑΤΗΣΙΑ

Το τμήμα μεταξύ είναι Κολιάτσου και Άνω Πατήσια ήταν περιοχή για εξοχικές κατοικίες, εξού και οι βίλες και οι μονοκατοικίες και τα πάρκα. Από τότε είναι περιοχή για βόλτες. Λίγο πιο πέρα από το τέρμα αρχίζουν και τα πρώτα προσφυγικά του Περισσού και η κάποτε φασαριόζικη Ανθαγορά. Έχει μπουραρίες και ρακομελάδικα και καφε-ζαχαροπλαστεία. Έχει παιδικούς σταθμούς σε κάθε πλατεία και μικρές οικογενειακές πολυκατοικίες του '70. Εδώ τα σημαντικότερα τοπόσημα μπορεί να είναι ενδεικτικά τα ακόλουθα:

- Φοιτητικές Εστίες (Πατησίων 279-281)
- Εκκλησία Αγίου Λουκά (Πατησίων 289)
- Πάρκο Φιξ-Κλωναρίδη / Πρώην εργοστάσιο ζυθοποιίας Κλωναρίδη (Πατησίων 305)
- Ζαχαροπλαστείο η Χαρά (Πατησίων 339)
- Βίλα Δρακοπούλου (Πατησίων 356-358)
- ΗΣΑΠ Άνω Πατήσια (Πατησίων 386)

5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ & ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η εφαρμογή μεταμορφώνει το αστικό τοπίο σε ένα «έκθεμα» για τους κατοίκους της πόλης. Η περιδιάβαση της περιοχής ουσιαστικά αποτελεί μία περιήγηση στην ιστορική και κοινωνική εξέλιξη του νεοελληνικού κράτους. Ξεκινώντας από τα κτίρια του όψιμου νεοκλασικισμού στην αρχή της Πατησίων (Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο) φθάνουμε σε κτήρια του μεσοπολέμου στην πλατεία Αιγύπτου και φυσικά στις πολυκατοικίες των δεκαετιών του εξήντα και του εβδομήντα. Με την εφαρμογή Patision App τα κτίρια μετασχηματίζονται σε ιστορικά τεκμήρια, σε ζώντες οργανισμούς. Ο χώρος εμπλουτίζεται με κοινωνικό-ιστορικές πληροφορίες για τον περιπατητή καθώς και με προσωπικές μαρτυρίες κατοίκων ή ανθρώπων που χρησιμοποιούν την Πατησίων στην καθημερινότητά τους. Έτσι μπορεί το πρόγραμμα να γίνει ένας εν δυνάμει σύνδεσμος μεταξύ των χρηστών του, που θα τους ενώνει μέσα από την διαδικασία κοινοποίησης των ιστοριών και των απόψεων τους σχετικά με την Πατησίων.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να υπογραμμισθεί η σημασία της εφαρμογής σε δύο σημαντικές ομάδες χρηστών των κινητών τηλεφώνων:

Α) Η Αθήνα δέχεται όλο και περισσότερους τουρίστες, κάποιοι εξ' αυτών δεν επιθυμούν την περιήγηση στην πόλη μέσω οργανωμένων ξεναγήσεων αλλά επιθυμούν να γνωρίσουν την πόλη εκτός των τουριστικών αξιοθέατων. Το Patision App δύναται, με την βοήθεια των χρηστών, η ανακάλυψη νέων σημείων ενδιαφέροντος στην Πατησίων. Κάθε πόλη έχει σταθερά σημεία, διαδρομές ή στροβίλους που προωθούν την κίνηση ή και πολλές φορές την απαγορεύουν. Η δυνατότητα επανάληψης της πράξης της περιπλάνησης ωστόσο μπορεί να αναδείξει περιοχές οι οποίες διατηρούν μια σταθερά έντονη ατμόσφαιρα ή οποίες δεν γίνονται εύκολα αντιληπτές με άλλο τρόπο (Λιονουδάκη, 2011).

Η εφαρμογή μας μπορεί λοιπόν να συμβάλει θετικά στην περιήγηση μεμονωμένων τουριστών αλλά και στη δημιουργία νέων πρωτοποριακών διαδρομών, εκτός των ήδη υφισταμένων.

B) Η εφαρμογή μπορεί να απευθυνθεί και σε μεγαλύτερης ηλικίας ανθρώπους, οι οποίοι έχουν στοιχειώδη εξοικείωση με τη σύγχρονη τεχνολογία και επιθυμούν να γνωρίσουν τη γειτονιά τους.

Σημαντικό κρίνεται ότι η εφαρμογή βασίστηκε και στην απάντηση ειδικών ερωτηματολογίων από ανθρώπους – κατοίκους της περιοχής (βάση των απαντήσεων από δείγμα 68 ανθρώπων το 86% κατοικούσαν στην Πατησίων και στην ευρύτερη περιοχή, ενώ και το υπόλοιπο ποσοστό χρησιμοποιούσε σχεδόν καθημερινά την λεωφόρο)

Ένα από τα θέματα που χρειάζεται προσοχή είναι το ζήτημα της μπαταρίας της κινητής συσκευής καθώς λόγω της αναπαραγωγής πολυμέσων και της συνεχόμενης χρήσης του gps καταναλώνεται πολύ γρηγορότερα από μια κανονική χρήση του κινητού. Η τμηματοποίηση της Πατησίων (σε 4 μέρη) και η επιλογή ενός από αυτά για εφαρμογή του Patision App, βοήθησε αρκετά σε αυτόν τον τομέα καθώς ελαχιστοποίησε την διάρκεια της περιήγησης στην οδό.

Τέλος το θετικό της μεθοδολογίας «χτισίματος» του Patision App, είναι ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο για ολόκληρη την Πατησίων όσο και για οποιονδήποτε άλλο δρόμο (της Αθήνας ή και οποιασδήποτε άλλης πόλης) που μπορεί να κεντρίσει το ενδιαφέρον κάποιου.

Σε ένα μελλοντικό στάδιο εξέλιξης του προγράμματος στο ψηφιακό αυτό μουσείο της Πατησίων θα μπορούσαν να τελούνται πιο σύνθετες διεργασίες που θα εξυπηρετούσαν ίσως τις ανάγκες διαφορετικών ακροατηρίων. Καθώς οι χρήστες του App θα μπορούσαν να κυμαίνονται από επισκέπτες γενικού ενδιαφέροντος και μαθητές με λίγη γνώση του αντικειμένου, έως δασκάλους που ψάχνουν υποστηρικτικό υλικό για αίθουσες διδασκαλίας ή ακόμα και σε ερασιτέχνες μελετητές που κάνουν χρήση του ψηφιακού μουσείου ως ερευνητικό εργαλείο. Μπορεί ακόμα το πρόγραμμα να δομηθεί έτσι ώστε να υπάρχει ξεχωριστά τοπόσημα για κάποιον που θέλει π.χ. να μάθει περισσότερες πληροφορίες για την αρχιτεκτονική των κτιρίων της λεωφόρου (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4). Το πολυεπίπεδο περιεχόμενο καθώς και η χρησιμοποίηση αυτή της πολλαπλών βαθμίδων προσέγγισης γίνεται για να παραχθεί καλύτερα συντονισμένο περιεχόμενο, που ικανοποιεί τις συνεχώς

αυξανόμενες προσδοκίες των ολοένα και πιο εξελιγμένων ακροατηρίων (Marable, 2004).

Πιστεύω όμως πως πέρα από αυτά, η βασική μεθοδολογία θα παραμένει αυτή που ακολούθησα. Δηλαδή η αναζήτηση, μέσα από την διανομή του ερωτηματολογίου και την βαθιά μελέτη της εκάστοτε οδού, των βασικών τοποσήμων και του πραγματικού χαρακτήρα του εκάστοτε δρόμου που μας απασχολεί. Έτσι μπορεί να γίνει η κατάλληλη διαμόρφωση του χάρτη στην πλατφόρμα Aris ώστε να αλληλεπιδρά με τον χρήστη στα κατάλληλα τοπόσημα, όπως έγινε και σε αυτήν την διπλωματική όπου το εκπαιδευτικό υλικό του App είχε σχέση με τα τοπόσημα επί της οδού Πατησίων, στο πρώτο μέρος της από την Ομόνοια μέχρι την Λεωφόρο Αλεξάνδρας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ
ΠΗΓΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΛΕΩΦΟΡΟ ΠΑΘΗΣΙΩΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Ερωτηματολόγιο: Η Πατησίων που γνωρίζω

A. Το ερωτηματολόγιο που προωθήθηκε προς απάντηση

Συμπληρώστε όσα από τα στοιχεία σας επιθυμείτε και στη συνέχεια μοιραστείτε μαζί μας τις εμπειρίες ή τις σκέψεις για τη λεωφόρο Πατησίων. Το υλικό που θα συγκεντρωθεί θα χρησιμοποιηθεί για την δημιουργία ενός gps μουσείου.

* Απαιτείται

1) Είμαι κάτοικος της λεωφόρου Πατησίων | I am an inhabitat of Patision Ave *

- Ναι | Yes
- Όχι | No
- Κατοικώ στην ευρύτερη περιοχή | I live in the area around

2) Εργάζομαι επί της λεωφόρου Πατησίων | I work on Patision Ave *

- Ναι | Yes
- Όχι | No
- Εργάζομαι στην ευρύτερη περιοχή | I work in the area around

3) Άλλος λόγος που επισκέπτομαι την Πατησίων | I also visit Patision Ave for *

- Αγορές | Shopping
- Διασκέδαση-ψυχαγωγία βόλτα | Entertainment - walk
- Την διασχίζω οδικώς | I pass through it by car
- Άλλο:

4) Επισκέπτομαι την Πατησίων | I visit Patision Ave *

- Καθημερινά | Daily
- Συχνά | Often
- Λίγο | Rarely
- Άλλο:

5) Η Πατησίων έχει αλλάξει τα τελευταία χρόνια | The last years Patision has changed*

- Πολύ | Very much
- Αρκετά | A lot
- Λίγο | Slightly
- Καθόλου | Not at all
- Άλλο:

6) Οι αλλαγές που εντοπίζω στο χαρακτήρα της Λεωφόρου | The changes that I can find on the character of Patision Ave *

[_____]

7) Αν ήθελα να ξεναγήσω έναν φίλο μου στην Πατησίων θα τον πήγαινα σίγουρα | If I wanted to guide a friend of mine in Patision Ave we would definetely visit *

[_____]

8) Η πιο δυνατή ανάμνησή μου από την Πατησίων | My strongest memory from Patision *

Γίνετε όσο πιο αναλυτικοί μπορείτε...Μια φαινομενικά ασήμαντη λεπτομέρεια, μπορεί να τροφοδοτήσει σημαντικά την έρευνά μας! | Feel free to go on detail... it might surprisingly work the best for us!

[_____]

9) Έχω περπατήσει κάποτε την Πατησίων σε όλο της το μήκος | I have walked once the whole Patision Ave *

από πλατεία Ομονοίας έως σταθμό ΗΣΑΠ Άνω Πατήσια ή αντίστροφα) | (from Omonoia Sq. to Ano Patisia Station or vice versa

Ναι | Yes

Όχι | No

10) Αν ναι, για ποιο λόγο; | If yes, for what reason? *

π.χ. εργασία, βόλτα, άλλοςπροσωπικόςλόγος | e.g. work, walk, other personal reason

[_____]

11) Έχω κάποια φωτογραφία ή βίντεο (αντικειμένου, σημείου της Πατησίων ή οτιδήποτε άλλου θεωρώ ότι έχει μια ιστορία να πει για την Πατησίων) | Do you have a media file that has a story to tell about Patision Ave (picture, video etc)

Αν ναι παρακαλώ ανεβάστε το αρχείο σας (φωτογραφία, βίντεο κτλ) στον σύνδεσμο που ακολουθεί ---
>http://bit.do/patision_upload | If yes please upload your media file at the following link ---
>http://bit.do/patision_upload

- Ναι | Yes
- Όχι | No

Υπάρχει κάποια φωτογραφία ή βίντεο (αντικειμένου, σημείου της Πατησίων ή οτιδήποτε άλλου θεωρείτε εσείς ότι έχει σχέση με την Πατησίων). Αν ναι παρακαλώ ανεβάστε το αρχείο εδώ (φωτογραφία, βίντεο κτλ) | Upload your media file here that has a story to tell about Patision Ave (picture, video etc)

Αρχείο | File No file selected.

Γράψτε εδώ την ιστορία που συνδέεται με το αρχείο που ανεβάσατε | The story behind your upload

12) Όνομα - Επίθετο | Name - Surname

Μπορείτε επίσης να χρησιμοποιήσετε και αρχικά ή ψευδώνυμο | You may also use your initials or a nickname

13) Στοιχεία επικοινωνίας | Contact info

π.χ. τηλέφωνο / email / άλλο | e.g. phone / email / other

B. Ανάλυση Ερωτηματολογίου

Η σύνταξη και η διανομή του ερωτηματολογίου αποτέλεσε βασικό σημείο της διπλωματικής καθώς τα αποτελέσματά του με βοήθησαν να διαμορφώσω το Patision

App τόσο ως προς την δομή του όσο και ως προς το περιεχόμενο του. Επίσης μέσα από μια συνεχόμενη προώθηση του ερωτηματολογίου σε καινούριο κοινό (σαφώς και στους περιπατητές-επισκέπτες του μουσείου) θα βοηθήσει στη συνεχή εξέλιξη του προγράμματος, ανανεώνοντας συνεχώς την βάση δεδομένων του.

Το ερωτηματολόγιο απαντήθηκε από 68 άτομα. Ανάλογα με το βαθμό ελευθερίας στην απάντηση, οι ερωτήσεις που το συγκρότησαν διακρίνονται σε δύο κυρίως τύπους :

α) τις κλειστές ερωτήσεις ή κλειστού τύπου.

β) τις ανοιχτές ερωτήσεις ή ανοιχτού τύπου

Οι κλειστές ερωτήσεις αφήνουν συγκεκριμένες επιλογές για τις απαντήσεις του ερωτώμενου. Κλειστές ερωτήσεις είναι οι 1, 2, 3, 4, 5, 9 και η 11 (εν μέρει) και σκοπός τους είναι αφενός να μου δείξουν την σχέση των ερωτώμενων με την Πατησίων (ερωτήσεις 1, 2, 3, 4, 9, 11) και αφετέρου να μάθω την άποψη τους για το αν έχει αλλάξει ο χαρακτήρας της λεωφόρου (ερώτηση 5).

Οι ανοιχτές ερωτήσεις αφήνουν στον ερωτώμενο πλήρη ελευθερία να εκφράσει τις προτιμήσεις, τις σκέψεις και τα συναισθήματα του, οργανώνοντας την απάντηση του όπως εκείνος την εννοεί. Ανοιχτές ερωτήσεις είναι οι 6,7,8 και 10. Ενώ και η 11 (αν και κλειστή ερώτηση) έχει έναν σύνδεσμο που οδηγεί σε ερώτηση ανοιχτού τύπου (σε περίπτωση που ο ερωτώμενος απαντήσει «Ναι»). Με ανοιχτές ερωτήσεις είναι δυνατή η προσέγγιση ακόμα πιο λεπτών θεμάτων και δίνεται η ευκαιρία για μια πιο περιγραφική απάντηση. Ο σκοπός των περιγραφικών απαντήσεων είναι να αποκτήσω μια πιο βαθιά γνώση για τον χαρακτήρα της Πατησίων, να εντοπίσω το πρόβλημα, αλλά και να χρησιμοποιήσω κάποιες απαντήσεις αυτούσιες με μορφή αφήγησης στο πρόγραμμα ως περιγραφή εμπειριών και καταστάσεων.

Γ. Σχέση των συμμετεχόντων στο ερωτηματολόγιο με την Πατησίων

Οι παρακάτω ερωτήσεις κλειστού τύπου έχουν ως σκοπό να δείξουν την σχέση που έχουν οι ερωτηθείς με την Πατησίων και την καθημερινότητα της.

Ερώτηση

Είμαι κάτοικος της λεωφόρου Πατησίων

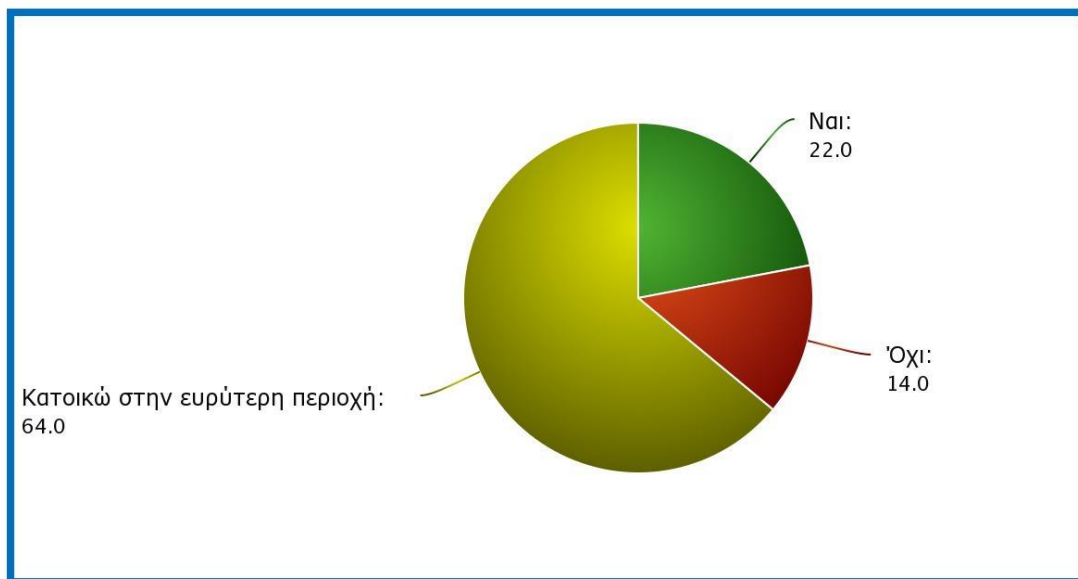
Απαντήσεις

Ναι : 14

Όχι : 10

Κατοικώ στην ευρύτερη περιοχή : 44

Είμαι κάτοικος της λεωφόρου Πατησίων

■ Ναι   ■ Όχι   ■ Κατοικώ στην ευρύτερη περιοχή

Εικ1. Ποσοστιαία (%) πίτα για την ερώτηση «Είμαι κάτοικος της λεωφόρου Πατησίων»

Ερώτηση
Εργάζομαι επί της λεωφόρου Πατησίων

Απαντήσεις

Ναι : 8

Όχι : 40

Εργάζομαι στην ευρύτερη περιοχή : 20

Εικ2. Ποσοστιαία (%) πίτα για την ερώτηση «Εργάζομαι επί της Πατησίων»

Ερώτηση
Άλλος λόγος που επισκέπτομαι την Πατησίων

Απαντήσεις

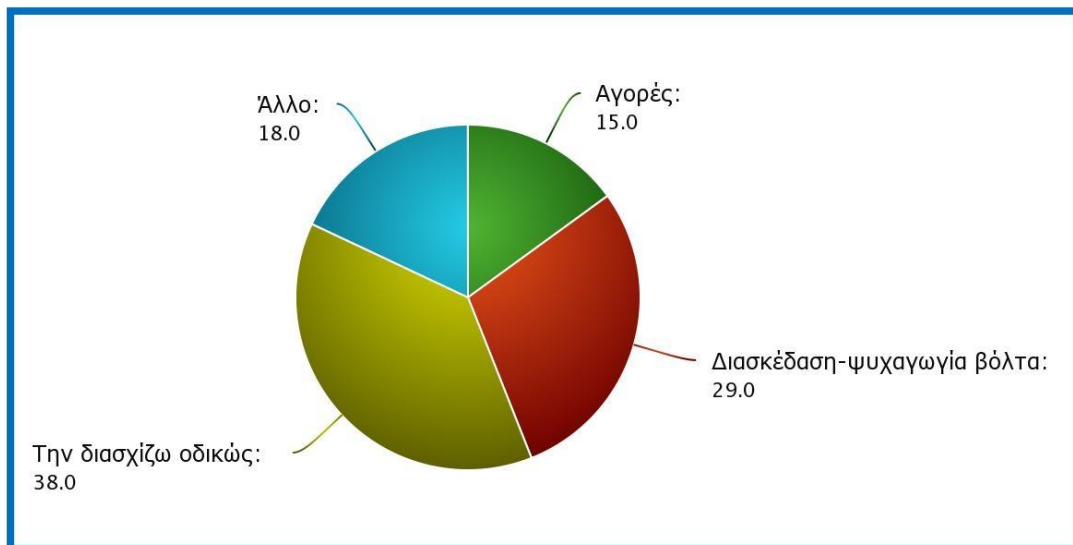
Αγορές : 10

Διασκέδαση-ψυχαγωγία βόλτα : 20

Την διασχίζω οδικώς: 26

Άλλο : 12

Άλλος λόγος που επισκέπτομαι την Πατησίων

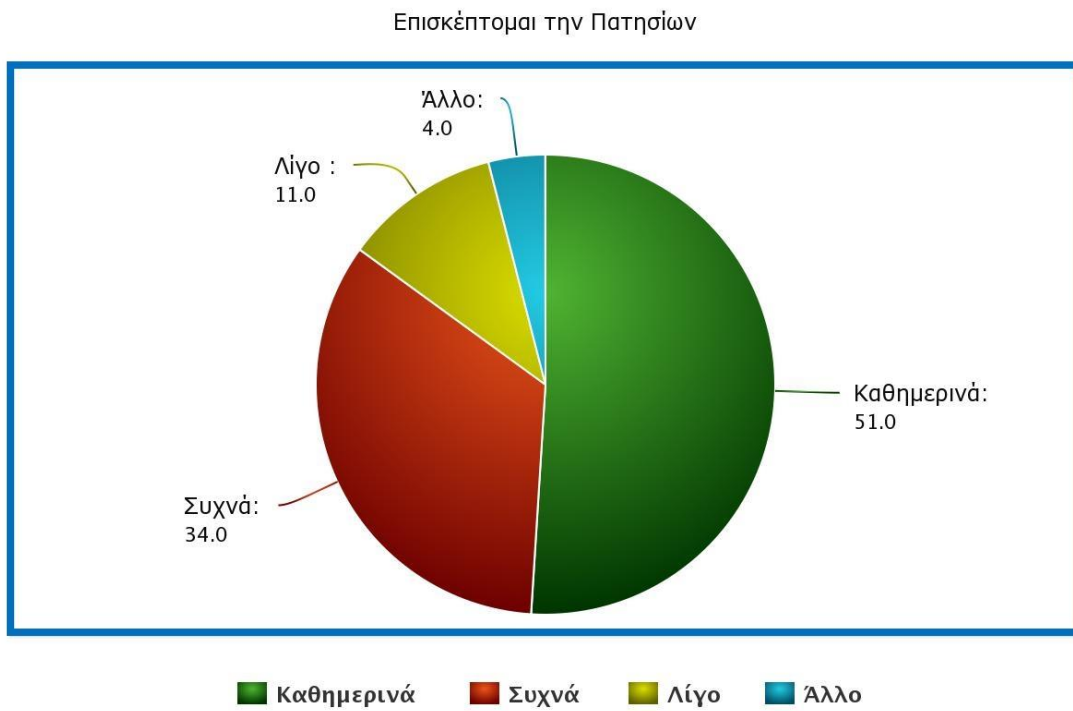

■ Αγορές   ■ Διασκέδαση-ψυχαγωγία βόλτα   ■ Την διασχίζω οδικώς
■ Άλλο

Εικ3. Ποσοστιαία (%) πίτα για την ερώτηση «Άλλος λόγος που επισκέπτομαι την Πατησίων»

Ερώτηση
Επισκέπτομαι την Πατησίων

Απαντήσεις
Καθημερινά : 35
Συχνά : 23
Λίγο : 7
Άλλο : 3

Εικ4. Ποσοστιαία (%) πίτα για την ερώτηση «Επισκέπτομαι την Πατησίων»

Δ. Οι πιο Δυνατές Αναμνήσεις από Πατησίων

Μερικές από τις πιο δυνατές αναμνήσεις από την Πατησίων που ξεχώρισα απ' όσους συμμετείχαν στο ερωτηματολόγιο είναι οι παρακάτω. Από αυτές χρησιμοποίησα τις 3 πρώτες (bold γράμματα) στο τρέξιμο του προγράμματος για να δείξω πως οι προσωπικές εμπειρίες ανθρώπων από την Πατησίων μπορούν να ενσωματωθούν στο πρόγραμμα.

Οδηγώ ένα δανικό ποδήλατο δρόμου από το πάρκο Κύπρου και Πατησίων μέχρι την Ομόνοια. Οι δρόμοι είναι άδαιοι και τα συνεργεία καθαριότητας έχουν γεμίσει την άσφαλτο με νερό. Σε όλο το μήκος της διαδρομής μου προσπαθώ να μην γλιστρήσω και πέσω κάτω ενώ φοβάμαι ότι τα λίγα διερχόμενα αυτοκίνητα μπορεί να με σκοτώσουν με την ταχύτητά τους. Οδηγώ με κρατημένη την ανάσα μέχρι που το ποδήλατο αγγίζει τους μικρούς ανακλαστήρες που διαχωρίζουν την λωρίδα των λεωφορείων από τις υπόλοιπες. Το ποδήλατο κοντεύει να ανατραπεί, αλλά τελικά τα καταφέρνω και το οδηγώ μέχρι την Ομόνοια χωρίς ατύχημα. Κοιτώ το ρολόι και έχουν περάσει μόνο 7 λεπτά. Πήγαινα πολύ γρηγορότερα από όσα είχα καταλάβει. Ο κίνδυνος μου ήμουν εγώ και το άγχος μου.

Το πρώτο μου ραντεβού μέσα στον πεδίων του Άρεως, έβρεχε και ξαφνικά μπήκαμε κάτω από ένα υπόστεγο (ούτε ξέρω που βρέθηκε) και δώσαμε το πρώτο μας φιλί!

Μετά τη δολοφονία του Αλέξανδρου Γρηγορόπουλου από τον ειδικό φρουρό Κορκονέα, έγινε μεγαλειώδης συγκέντρωση σε μερικές μέρες. Δεν θα ξεχάσω πως η πορεία πέρασε από την Τοσίτσα και μετά την Πατησίων, τον τρόπο για την αστυνομία ολόγυρα και την δύναμη που μας έδινε αυτός ο φόβος για να συνεχίσουμε.

Το σχολείο μου ήταν δίπλα στην πλατεία Αμερικής και κάθε πρωί, για έξι χρόνια περπατούσα από τον πανελλήνιο ως εκεί. Προτιμούσα πάντα το περπάτημα και τα μεγάλα πεζοδρόμια της Πατησίων(από τα λίγα στην Αθήνα)προσφέρονται για περπάτημα. Την πρώτη ημέρα των πανελληνίων, όπως πήγαινα στο σχολείο είχα ένα αίσθημα άγχους και ανακούφισης μαζί. Ότι κλείνει ένας κύκλος. Και έτσι όπως έστριψα για την ηλιόλουστη Πατησίων συνειδητοποίησα ότι όλα αυτά θα τελειώσουν. Αυτή τη διαδρομή θα την έκανα λίγες φορές ακόμα. Ήξερα πως θα μετακόμιζα και η Πατησίων δεν θα ήταν πια καθημερινότητα μου. Μαζί με βαθμίδα εκπαίδευσης θα άλλαζα και γειτονιά. Δεν θα ξεχάσω εκείνο το έντονο γλυκόπικρό συναίσθημα εκείνο το πρωί, όπου όλη η Πατησίων προσωποποιήθηκε σε θετική ενέργεια για τις εξετάσεις, κι ας σήμαινε πως δεν θα την ξαναδιέσχιζα καθημερινά. "Γενναιόδωρη όπως και τα πεζοδρόμια της" σκέφτηκα. Στη διαδρομή, πέρασα από το τότε αγαπημένο μας στέκι, τα Στάρμπακς Πατησίων, πήρα μια

πορτοκαλάδα και υποσχέθηκα όπου και να είμαι, να επιστρέφω συχνά εκεί για έναν καφέ. Μέχρι το κλείσιμο τους, ίσως και λίγο πιο πριν, κράτησα την υπόσχεση μου..
Τα σαββατιάτικα ψώνια με τη μαμά μου σαν πιτσιρίκι.
Η θέα στην Ακρόπολη οδηγώντας προς κέντρο.
Τα Σάββατα, βόλτα στα μαγαζιά.
Ο κόσμος που κυκλοφορούσε ανεξάρτητα αν ήταν τα μαγαζιά ανοιχτά ή όχι. Πολύ κόσμος και στις γιορτές πάρα πολύ.
Η Νύχτα της 16ης προς 17η Νοεμβρίου 1973.
Χρόνια φοιτητικά, μεταφορά με τρόλεϊ ασφυκτικά γεμάτα για να φτάσω Κολιάτσου όπου κατοικούσε ο τότε έρωτας.
Το σινεμά Αθηνά που είναι σούπερ μάρκετ εδώ και χρόνια.
Ο ξεσηκωμός του Πολυτεχνείου.
Είναι πολλές! Από τα πρώτα χρόνια που έμενα εδώ είναι οι διαδηλώσεις και η κλειστή Πατησίων, η ελευθερία που είχα να περπατώ πάνω στον δρόμο.
Μια από τις τελευταίες δυνατές εικόνες είναι φέτος μέσα Αυγούστου, απόγευμα έξω από το κλειστό σινεμά Ηλέκτρα μια κυρία ρομά κάθεται σε μια πλαστική καρέκλα και πουλάει καρπούζια... μου φάνηκε πολύ σουρεάλ το σκηνικό.
Κίνηση αυτοκινήτων - καυσαέριο – φασαρία.
Βόλτα από το θέατρο Κνωσός, στάση στο πάρκο Κύπρου, Πλατεία Αμερικής, Πλατεία Βικτώριας . Πάνω-κάτω η Πατησίων παρέα με την ποίηση της Κατερίνας Γώγου.
Να τη διασχίζω πεζός για να πάω στο Αρχαιολογικό Μουσείο.
Με κατεύθυνση από την Πλατεία Αμερικής προς τα Πατήσια, στο δεξί χέρι υπάρχει ένα μικρό πάρκο. Η πολυκατοικία δίπλα του έχει στην μια της πλευρά ζωγραφισμένα μπλε & κίτρινα πουλιά. Εικόνα που θυμάμαι μπορεί κι από 6 ετών.
Επί της Πατησίων βρίσκεται το μαγαζί όπου έκανα το πρώτο μου τατουάζ κ θυμάμαι ακόμα την διαδρομή μου ως εκεί.
Προ-συγκέντρωση κόσμου για πορεία στις 7 Δεκεμβρίου 2008.
Συγκεντρώσεις στο Πολυτεχνείο.
Η ακρόπολη, όπως φαίνεται το βράδυ, όταν στέκεσαι μπροστά στο τρόλεϊ.
Οδομαχίες τον Δεκέμβριο 2008.
Γενικά αναμνήσεις από πεζούς που πετάγονται ξαφνικά στον δρόμο μπροστά στο αυτοκίνητο, κυρίως γιαγιάδες.
Στην ηλικία των 12ετών με πήγαν οι γονείς μου και είδα στον κινηματογράφο ΡΑΔΙΟ ΣΙΤΥ επανέκδοση της ταινίας "Λόρενς της Αραβίας" σε ένα είδος 3D απόδοσης. Πράγματι εντυπωσιάστηκα και αγάπησα τον κινηματογράφο.
Τα πρώτα ερωτικά συναπαντήματα με μία συμμαθήτριά μου από το φροντιστήριο, στον

<p>πεζόδρομο της Τοσίτσα (μεταξύ ΕΜΠ και Μουσείου) όταν δεν ήταν ακόμη "καταφύγιο" ναρκομανών.</p>
<p>Ήταν όταν ο Δήμαρχος του 2009 είχε δώσει εντολή να αποψιλώσει το μικρό παρκάκι επί της Πατησίων και της Κύπρου, είχα κατέβει και εγώ στην διαδήλωση να μην γίνει κάτι τέτοιο και υπήρχαν κάμερες και μπουλντόζες.</p>
<p>Η Ακρόπολη που φαίνεται στο βάθος, όταν κατεβαίνω με το τρόλεϊ προς Ομόνοια. Και το τρόλεϊ γενικά - λατρεμένο 11.</p>
<p>ΠΗΓΑΙΝΑ ΣΤΙΣ ΔΥΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΣΤΗ ΣΧΟΛΗ ΤΥΧΟΠΟΥΛΟΥ (ΠΛ.ΑΜΕΡΙΚΗΣ). ΘΥΜΑΜΑΙ ΤΙΣ ΒΟΛΤΕΣ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΜΕ ΤΗ ΣΥΜΜΑΘΗΤΡΙΑ ΜΟΥ.</p>
<p>Η ΠΑΤΗΣΙΩΝ ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ '80 ΗΤΑΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΦΑΜΙΛΛΟ ΤΗΣ ΕΡΜΟΥ.</p>
<p>ΥΠΗΡΧΑΝ ΣΤΟΕΣ ΜΕ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥΣ ΚΑΙ ΘΕΑΤΡΑ, ΜΙΚΡΑ ΕΜΠΟΡΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΑΦΕΝΕΙΑ.</p>
<p>Ήταν μετά την δολοφονία Γρηγορόπουλου και είχε καεί ένα λεωφορείο, γυρνούσα από το κολυμβητήριο στο Πανελλήνιο και στη στάση του λεωφορείου περίμενε κόσμος, δεν ξέραμε ότι είχαν αποσυρθεί όλα τα λεωφορεία και περιμέναμε μήπως περάσει κανένα, ο κόσμος άρχισε να τσακώνεται και γύρισα με τα πόδια.</p>
<p>Η πιο δυνατή μου ανάμνηση από την Πατησίων ήταν η καθιερωμένη βόλτα μας με την οικογένεια στη λεωφόρο, όταν ήμουν γύρω στα 6-7. Αφού είχα ξυπνήσει από τις 7 για να δω όλα τα παιδικούλια που μου άρεσαν, ξεκινήσουμε, συνήθως με τον πατέρα μου. Με έπιανε από το χέρι και θυμάμαι τη Πατησίων γεμάτη κόσμο, μόνο αυτό θυμάμαι, αμέτρητα πρόσωπα στη λεωφόρο, μαγαζιά γεμάτα, χαρούμενα πρόσωπα. Και πράσινο, περισσότερο πράσινο. Αφού κάναμε τα ψώνια μας, με τον πατέρα μου να με έχει πάρει γκαλιγκότσι, ακολουθούσε φυσικά καφές στη Φωκίωνος που μου έμοιαζε παράδεισος τότε. Ο πατέρας μου διάβαζε την εφημερίδα του κι εγώ ποιος ξέρει τι μαλακίες σκεφτόμουν σε εκείνη την ηλικία. Φυσικά έπρεπε να ήμασταν πίσω, πριν τις 2 για το μεσημεριανό, αφού πρώτα αγοράζαμε ψωμί, ήταν πάντα δική μας αρμοδιότητα</p>
<p>First time crossing Tositsa. Many people lying down, intoxicated, heroin addicts between the national museum and the polytechnic.</p>
<p>Το MINION.</p>
<p>Ποτό στο Au Revoir (σχεδιασμένο από τον αρχιτέκτονα Αριστομένη Προβελέγγιο), ατενίζοντας τους περαστικούς. Αειθαλές μπαράκι, που επιβιώνει επί δεκαετίες, με διάκοσμο δυτικοευρωπαϊκού μπιστρό.</p>
<p>Είναι καθημερινότητα για μένα η Πατησίων άρα και μια πραγματικότητα οπότε ανάμνηση αν έρθει θα έρθει όταν δεν αποτελεί αυτό το πράγμα.</p>

<p>Το σχολείο μου ήταν δίπλα στην πλατεία Αμερικής και κάθε πρωί, για έξι χρόνια περπατούσα από τον πανελλήνιο ως εκεί. Προτιμούσα πάντα το περπάτημα και τα μεγάλα πεζοδρόμια της Πατησίων(από τα λίγα στην Αθήνα)προσφέρονται για περπάτημα. Την πρώτη ημέρα των πανελληνίων, όπως πήγαινα στο σχολείο είχα ένα αίσθημα άγχους και ανακούφισης μαζί. Ότι κλείνει ένας κύκλος. Και έτσι όπως έστριψα για την ηλιόλουστη Πατησίων συνειδητοποίησα ότι όλα αυτά θα τελειώσουν. Αυτή τη διαδρομή θα την έκανα λίγες φορές ακόμα. Ήξερα πως θα μετακόμιζα και η Πατησίων δεν θα ήταν πια καθημερινότητα μου. Μαζί με βαθμίδα εκπαίδευσης θα άλλαζα και γειτονιά. Δεν θα ξεχάσω εκείνο το έντονο γλυκόπικρό συναίσθημα εκείνο το πρωί, όπου όλη η Πατησίων προσωποποιήθηκε σε θετική ενέργεια για τις εξετάσεις, κι ας σήμαινε πως δεν θα την ξαναδιέσχιζα καθημερινά. "Γενναιόδωρη όπως και τα πεζοδρόμια της" σκέφτηκα. Στη διαδρομή, πέρασα από το τότε αγαπημένο μας στέκι, τα Στάρμπακς Πατησίων, πήρα μια πορτοκαλάδα και υποσχέθηκα όπου και να είμαι, να επιστρέφω συχνά εκεί για έναν καφέ. Μέχρι το κλείσιμο τους, ίσως και λίγο πιο πριν, κράτησα την υπόσχεση μου".</p>
<p>Ανεβαίνω δικάβαλο ποδήλατο με τον γκόμενό μου από Εξάρχεια μέχρι Πλατεία Αμερικής.</p>
<p>Όταν εργαζόμουν σε κάποιο δημοτικό σχολείο κοντά στην Πλατεία Κολιάτσου και εκεί έβλεπα κάθε μέρα τη διαδικασία που ακολουθούσε ο ψαράς στο γωνιακό ψαράδικο με τα φρέσκα ψάρια. Πολύ δυνατή ανάμνηση ενός ανθρώπου που αγαπούσε τη δουλειά του.</p>
<p>Βόλτες με φίλους συζητώντας</p>
<p>Διασχίζοντας τη παρέα με πλανόδιο ακορντεονίστα που μας ακολούθησε ως τα Εξάρχεια.</p>
<p>Η Γώγου --"πάνω κάτω η Πατησίων"-- να την περπατά στο εξώφυλλο του "τρια κλικ αριστερά".</p>
<p>ΒΟΛΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΙΟΥ ΜΕΛΕΤΙΟΥ ΠΡΟΣ ΟΜΟΝΟΙΑ ΓΙΑ ΟΠΤΙΚΗ ΕΠΑΦΗ ΜΕ ΑΚΡΟΠΟΛΗ (ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ).</p>
<p>Το πολυφυλετικό μωσαϊκό στην περιοχή που περικλείεται μεταξύ της οδού Αχαρνών και Πατησίων.</p>
<p>Ταινίες στο σινεμά "Αλεξάνδρας".</p>
<p>Το «ιστορικό» τσοντάδικο ΑΛΑΣΚΑ απέναντι από το MINION.</p>
<p>Μου έκανε εντύπωση ο περιπλανώμενος καταβεβλημένος νέος που είχε πάρει τη δόση του, πώς κοίταζε την περιστρεφόμενη πόρτα του ξενοδοχείου. Η καθαρίστρια του έδωσε ένα κέρμα. Τον κοίταξε συμπνετικά και τον έδιωξε.</p>
<p>Τα άσπρα τουρμπάνια κατακλύζουν την Κυριακή το πρωί την περιοχή. Ένας ηλικιωμένος δυστροπεί, ένας άλλος χαμογελά. Δεν τσακώνονται ευτυχώς μεταξύ τους. Οι καλοντυμένες μετανάστριες γελούν και περιμένουν το λεωφορείο</p>
<p>Βρίσκομαι σε ένα κεντρικό καφέ. Στη μια μεριά ηλικιωμένοι διαβάζουν εφημερίδες και σχολιάζουν, όχι τα παλιά αλλά αυτά που γίνονται. Στο διπλανό τραπέζι μία παρέα νέων</p>

συζητά μεγαλοφώνως για ένα αμφιλεγόμενο ιστορικό θέμα. Μπέρδεμα.
Άραγμα έξω από το Αρχαιολογικό Μουσείο, το πιο ηλιόλουστο σημείο κήπο του Αρχαιολογικού Μουσείου
Παρατήρησα την κυρά με τους τόσους πολλούς Μαΐους στην πλάτη της. Κομψά βαμμένη, καλοντυμένη και χαμογελαστή. “Καλή σας ημέρα νεαρέ μου”, είπε με τόση ευγένεια, αλλά εγώ κοντεύω τα 50.

Ε. Λόγοι για τους οποίους η Πατησίων έχει διασχισθεί σε όλο της το μήκος από περιπατητές

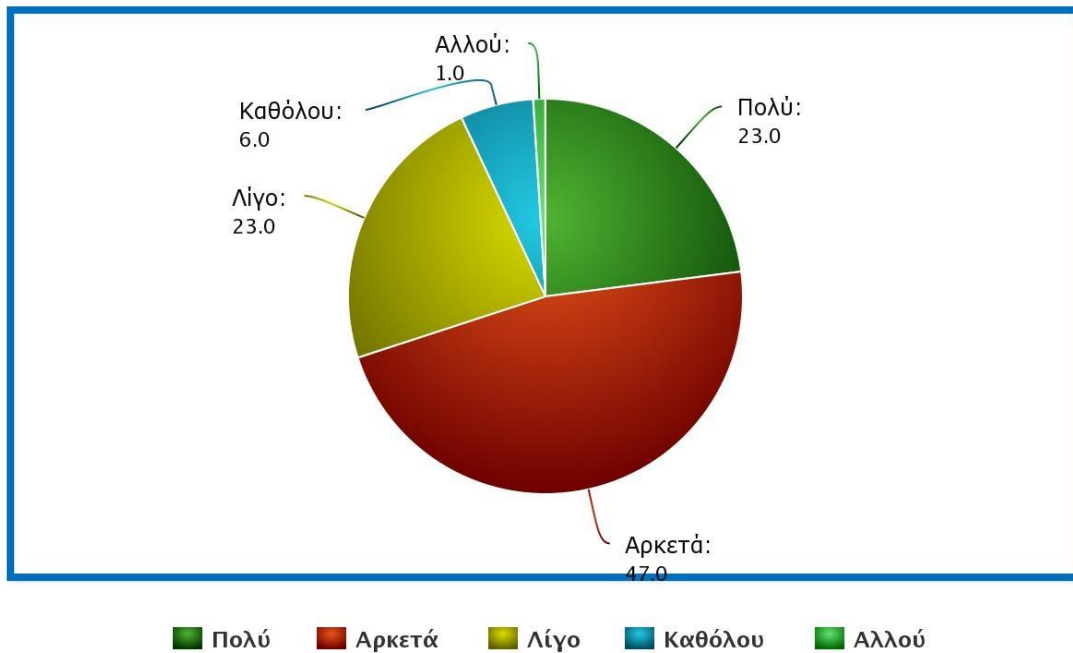
Μερικοί από τους λόγους για τους οποίους η Πατησίων έχει διασχισθεί σε όλο της το μήκος. Από αυτούς χρησιμοποιώ τους 3 πρώτους (bold γράμματα) στο τρέξιμο του προγράμματος για να δείξω πως οι προσωπικές εμπειρίες ανθρώπων από την Πατησίων μπορούν να ενσωματωθούν στο πρόγραμμα.

Περπατώ συχνά στην Πατησίων είτε για να πάω στον τόπο εργασίας είτε για γυμναστική.
Για βόλτα και είδα πολλά όμορφα μπαράκια τα οποία δεν τα είχα παρατηρήσει προς τα άνω Πατήσια.
Έχω περπατήσει από Βικτώρια μέχρι τις εστίες στον Άγιο Λουκά επειδή δεν είχα χρήματα για ταξί.
ΒΟΛΤΑ-ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟ MINION ΣΤΟ ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΕΙΟ ΤΗΣ "ΧΑΡΑΣ".
Βόλτα , διαδρομή για τη δουλειά.
Για κανένα λόγο.
Χιλιάδες βόλτες.
Γυρνούσα σπίτι μου ένα Κυριακάτικο πρωινό.
Για χαλαρή βόλτα
Ντιπρέσιον γουαλκ μέσα στη νύχτα.
VERY GOOD WALK also transport strike.
Μεταμεσονύχτιες ώρες λόγω έλλειψης συγκοινωνιών, μέρες απεργίας MMM/πορείας κατεβαίνοντας προς το κέντρο σε διαδηλώσεις.
Για ψώνια, με ποδήλατο.
Στα 20 μου για βόλτα.
Για να ρίξω την χοληστερόλη!
Εργασία.

ΣΤ. Αλλαγές που εντοπίζονται στον χαρακτήρα της Πατησίων

Η ερώτηση αυτή σκοπό έχει τον επισήμανση των αλλαγών που εντοπίζουν οι περιπατητές στον χαρακτήρα της λεωφόρου που μπορούν να πάρουν την μορφή προτάσεων για την βελτιστοποίηση της Πατησίων.

Η Πατησίων έχει αλλάξει τα τελευταία χρόνια

Εικ5. Ποσοστιαία (%) πίτα για την ερώτηση «Η Πατησίων έχει αλλάξει τα τελευταία χρόνια»

Κλειστά μαγαζιά, αλλαγές επωνυμιών, πολυπολιτισμικός κόσμος.
Έχει ερημώσει το βράδυ.
Έχει γίνει ένας δρόμος που εξυπηρετεί την κυκλοφορία και τα λεωφορεία τώρα κάτι πάει να γίνει ώστε να ξαναγίνει εμπορικός δρόμος και στην συνέχεια εύχομαι ψυχαγωγίας όπως ήταν παλαιά.
Πολλά ανοίκιαστα γραφεία.
Πιο σκοτεινή, πιο πολυπολιτισμική.
Έχουν κλείσει τα περισσότερα μαγαζιά, το βράδυ τα ρολά κατεβαίνουν, δεν υπάρχουν φώτα. Δεν υπάρχει νυχτερινό μαγαζί ανοιχτό.
Έκλεισαν τα μαγαζιά που γνωρίζαμε.
Κλειστά μαγαζιά, μια γενική εγκατάλειψη και από τον Δήμο και από τους ανθρώπους

Λιγότερα μαγαζιά - παρακμή - μη συντήρηση.
Παρατηρούνται κλειστά καταστήματα/θέατρα/κινηματογράφοι. Μειωμένη κίνηση πεζών.
Ανάπλαση κάποιων κτιρίων, κλείσιμο καταστημάτων.
Το είδος των μαγαζιών, η κίνηση & οι πελάτες αυτών, όλο και αυξανόμενοι άδειοι χώροι, βρωμιά και παραίτηση τόσο από το κράτος όσο και από τους ιδιώτες.
Έχει γίνει ένας δρόμος όπου μπορεί να συναντήσει κανείς ανθρώπους από πολλές μεριές του κόσμου!
Συνεχής υποβάθμιση από την πλευρά του δήμου και του κράτους. η οικονομική κρίση έχει κλείσει και πολλά μαγαζιά και συνάδει κι αυτό στην υποβάθμιση.
Έχουν κλείσει αρκετά καταστήματα.
Πιο υποβαθμισμένη.
Κλειστά καταστήματα.
Μεγαλύτερη κίνηση από αυτοκίνητα.
Μικρότερη κίνηση στα μαγαζιά.
Κλειστά μαγαζιά, κατεδάφιση θεάτρων - κινηματογράφων (Ράδιο Σίτυ, Άττικά, Καλουτά) για την ανέγερση σούπερ μάρκετ κλπ.
Πολλά εμπορικά μαγαζιά κλείνουν και στη θέση ανοίγουν ταχυφαγεία και αρτοποιεία.
Πολλά κλειστά μαγαζιά και πολυπολιτισμικότητα.
Κοσμοπολίτικος χαρακτήρας
Εγκατάλειψη: Λιγότερες εμπορικές και ψυχαγωγικές χρήσεις σε σύγκριση με την περίοδο πριν το 2012.
ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ (ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ, ΑΓΟΡΑΙΟΣ ΕΡΩΤΑΣ).
ΕΛΛΙΠΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΗΜΟ (Π.Χ. ΑΚΑΘΑΡΤΑ ΚΑΙ ΣΠΑΣΜΕΝΑ ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΑ).
ΞΕΝΟΙΚΙΑΣΤΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ.
Πολλά κλειστά μαγαζιά, πολλά ενεχυροδανειστήρια.
Έκλεισαν πολλά μαγαζιά, αλλά άνοιξαν και πολλά άλλα...ερήμωσε και ξαναζωντανεύει ξαφνικά.
Υποβάθμιση, κλειστά μαγαζιά και ενοικιαστήρια, στεναχώρια.
More police, More racist rants on 11 bus.
Αλλαγή της πληθυσμιακής σύνθεσης.
Αλλαγή της φυσιογνωμίας ορισμένων τμημάτων της Λεωφόρου.
Κατάρρευση εμπορικών τιμών ακινήτων.
Δεν έχω παρατηρήσει κάποια αλλαγή στον χαρακτήρα της τα τελευταία χρόνια που ζω και κινούμαι στην περιοχή, θα έλεγα ότι οι αλλαγές της είναι επιφανειακές και ο παλμός της σταθερός.

Πολλά εμπορικά μαγαζιά έχουν κλείσει και ελάχιστα καινούργια έχουν ανοίξει στη θέση τους.

Έχει λιγότερα μαγαζιά. Έχουν κλείσει τρία σινεμά. Έχουν έρθει καινούρια τρόλεϊ. Γκρέμισαν τα Άττικα σινεμά στην Πλ. Αμερικής. Έκοψαν τα πεύκα στο πάρκο Κύπρου.

Τα κλειστά καταστήματα και η αίσθηση της εγκατάλειψης και αδιαφορίας.

Πολλά καταστήματα έχουν κλείσει

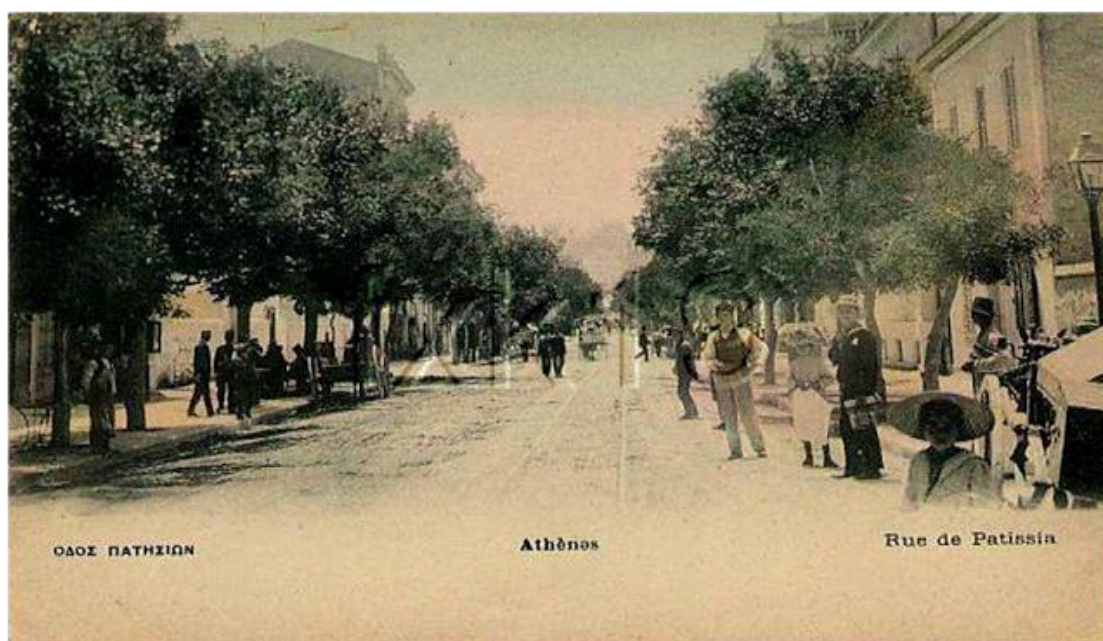
Z. Φωτογραφικό υλικό που επισήναψαν κάποιοι απ'τους ερωτηθείς στην φόρμα του ερωτηματολογίου

Ακολουθούν φωτογραφίες που επισήναψαν κάποιοι από αυτούς που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο. Στις λεζάντες των φωτογραφιών υπάρχουν τα σχόλια τους για αυτές τις φωτογραφίες.

Εικ6. «Φεβρουάριος 2008, χιονίζει στο πάρκο ΦΙΞ ενώ γυρνάω ζημερώματα στο σπίτι. Δεν ακούγεται ψυχή.»

Εικ7. «Η παλιά Πατησίων»

Εικ8. «Η πολύχρωμη Πατησίων»

Εικ9. «Αυτό που δε φαίνεται στην φωτογραφία -όπως και σε όλες τις φωτογραφίες-είναι η άλλη πλευρά ή ο άλλος αέρας, στη συγκεκριμένη φαίνεται η Πατησίων αλλά δε φαίνεται η βίλα Κλωναρίδου και το πάρκο Φιξ.Έχοντας διαβάσει όλη την ιστορία για το εργοστάσιο που βρισκόταν στο σημείο αυτό μέχρι το 2000, φαντάζομαι πολλές φορές περνώντας, πως θα έστεκε ολόκληρο αυτό το θηρίο εκεί και μ'αρέσει αρκετά αυτό που φαντάζομαι, μ'αρέσει όμως και το πάρκο που'χει πάρει το όνομα του και συχνά πικνά το επισκέφτομαι.»

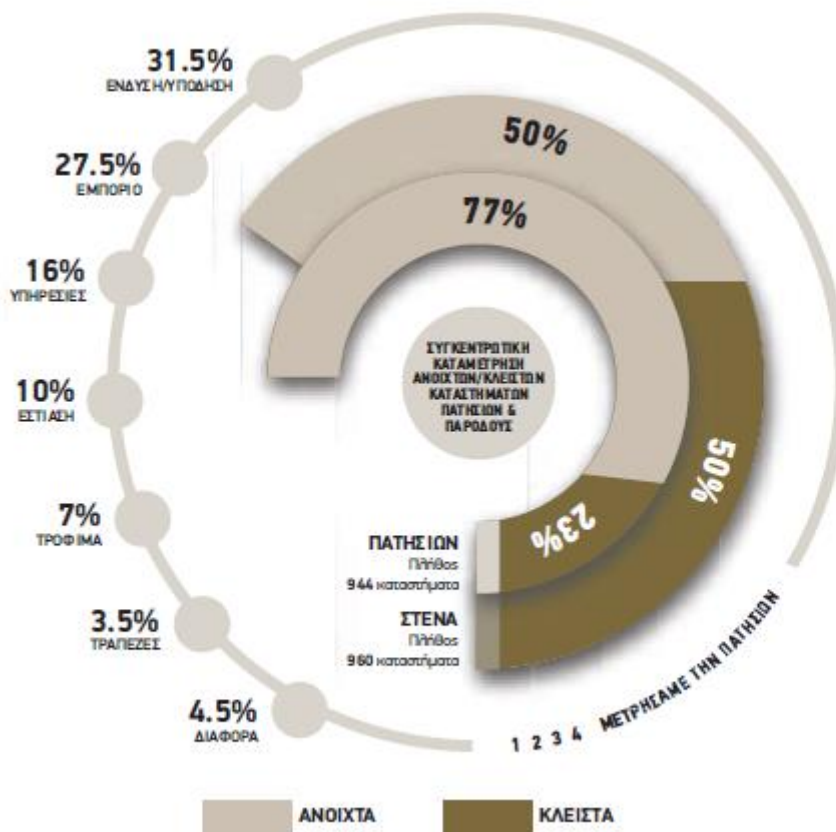
Εικ8. «Η πολυπολιτισμικότητα της Πατησίων»

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Στατιστικά:Μετρώντας την Πατησίων

Α. Στατιστικά για τα μαγαζιά στην Πατησίων

Εικ9. Τα μαγαζιά στο σύνολο της Πατησίων (Μετρήσαμε την Πατησίων, 2014)

Τρία είναι τα βασικά συμπεράσματα:

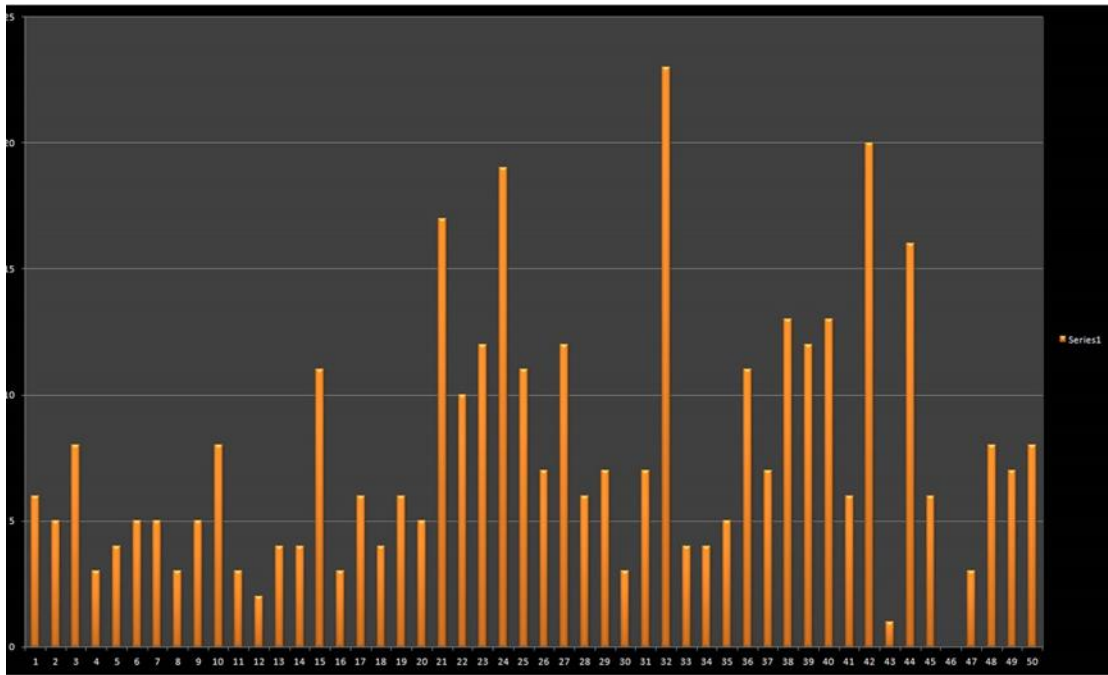
1. Η Λεωφόρος αντέχει αν συνυπολογίσει κανείς το μέγεθος και τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης που βιώνουμε.
2. Η Πατησίων των στενών έχει χτυπηθεί σε διπλάσιο βαθμό. Στην πραγματικότητα ένα στα δύο μαγαζιά είναι ανοιχτό και αυτό δημιουργεί μία ζοφερή εικόνα. Και αν παρθεί υπόψιν πως δεν έχουν καταμετρήσει σε βάθος τα στενά, που φυσιολογικά η κατάσταση θα είναι ακόμα πιο προβληματική.

3. Το ποιοτικό στοιχείο είναι αυτό που κρατά και ζωντανή την περιοχή και εμφανίζεται στην ποικιλία που υπάρχει στη Λεωφόρο. Δεν είναι ένας δρόμος υπηρεσιών ή αντιπροσωπειών ή μπαρ και σημείων διασκέδασης. Έχει τα πάντα, αυτό δείχνουν τα ποσοστά που βρίσκονται στην αριστερή πλευρά του πίνακα. Αυτή η πολυμορφία της Λεωφόρου είναι ένα σημαντικό ιδιαίτερο χαρακτηριστικό που την διαφοροποιεί σε σχέση με άλλους δρόμους, Λεωφόρους και περιοχές.

Στον παρακάτω πίνακα απεικονίζεται η δυναμική της Λεωφόρου με την έννοια ότι κατέχει την πρώτη θέση σε διάφορους κλάδους σε ποσοστά ανοιχτών καταστημάτων. Δεν είναι δηλαδή ένας στοχευμένος δρόμος, μια συγκεκριμένη πιάτσα που είναι πιο ευάλωτος στην οικονομική κρίση (Μετρήσαμε την Πατησίων, 2014).

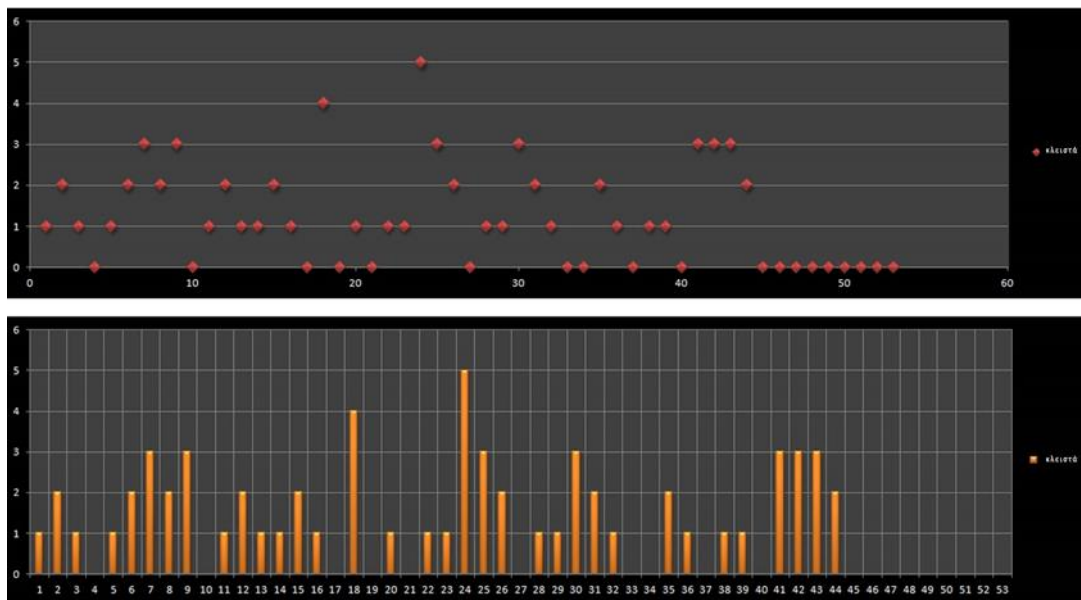
ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΑΝΟΙΧΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ (%)			
ΠΑΤΗΣΙΩΝ / ΑΛΛΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΔΡΟΜΩΝ ΣΕ 3 ΚΛΑΔΟΥΣ			
	ΕΝΔΥΣΗ/ΥΠΟΔΗΣΗ	ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ	ΕΣΤΙΑΣΗ
	ΑΝΑΛΟΓΙΑ	ΑΝΑΛΟΓΙΑ	ΑΝΑΛΟΓΙΑ
ΠΑΤΗΣΙΩΝ	20,90%	10,20%	10,60%
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ	-	2,20%	3,90%
ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ	-	3,60%	3,60%
ΧΑΡ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ	2,60%	2,10%	3,60%
ΑΙΟΛΟΥ	5,40%	3,80%	3,50%
ΣΤΑΔΙΟΥ	3,30%	4,90%	3,20%
ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ	-	5,30%	-
ΕΡΜΟΥ	8,90%	3,80%	-

*Εικ9. Σύγκριση ανοιχτών καταστημάτων Πατησίων με άλλους εμπορικούς δρόμους
(Μετρήσαμε την Πατησίων, 2014)*

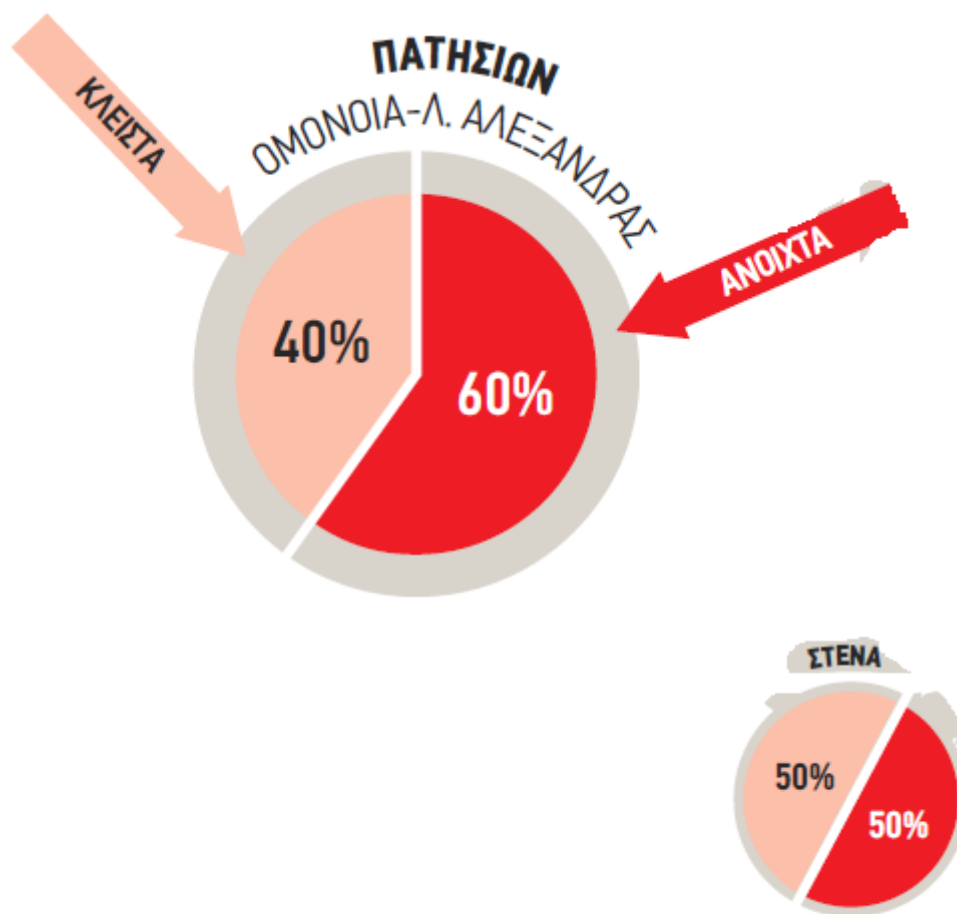
αριθμός καταστημάτων ανά τετράγωνο

Εικ10. Αριθμός καταστημάτων ανά τετράγωνο (Αραποστάθη & Κοχυλάκη , 2015)

Εικ11. Αριθμός ανοιχτών και κλειστών καταστημάτων ανά τετράγωνο (Αραποστάθη & Κοχυλάκη , 2015)

Β. Μαγαζιά στο τμήμα Ομόνοια – Λ. Αλεξάνδρας

Εικ12. Τα μαγαζιά στο τμήμα Ομόνοια με Λ. Αλεξάνδρας (Μετρήσαμε την Πατησίων, 2014)

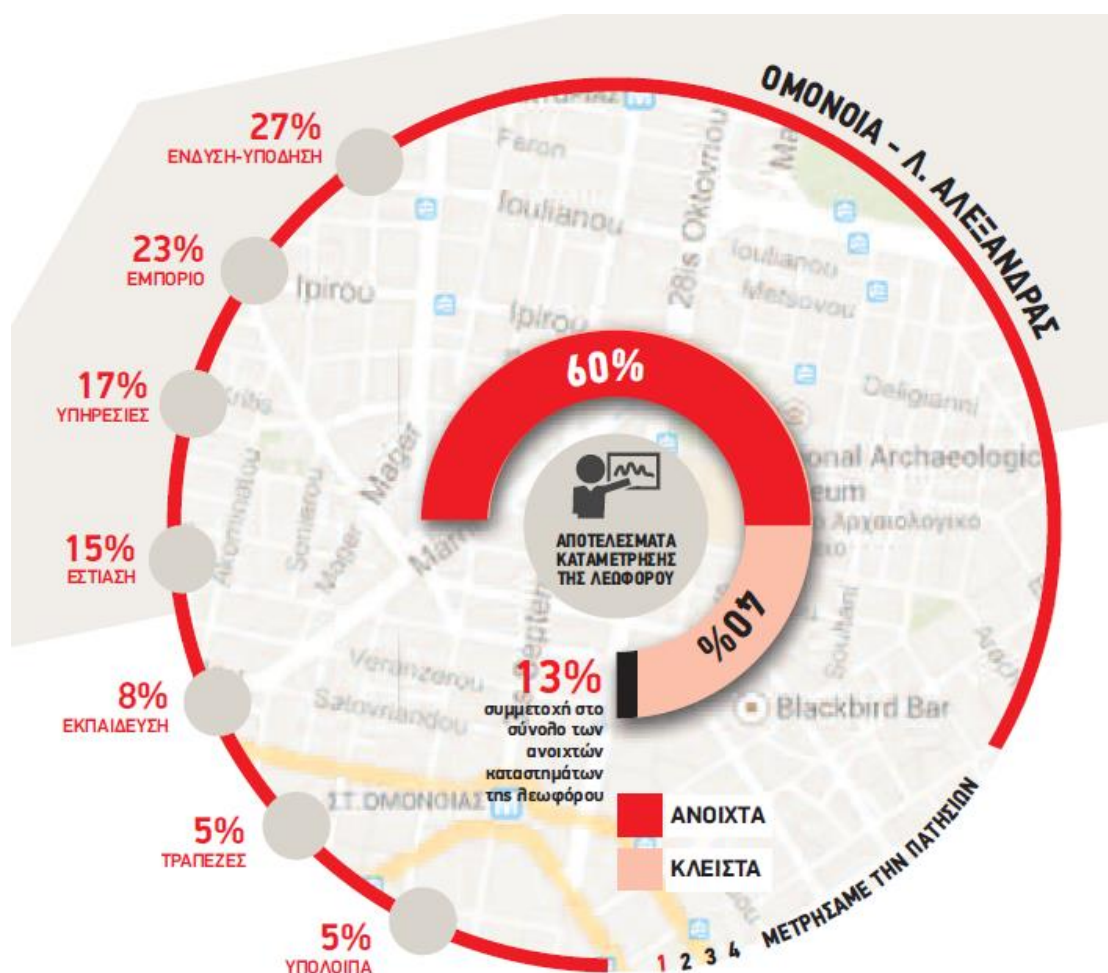
Εδώ παρουσιάζονται τα μεγαλύτερα ποσοστά κλειστών μαγαζιών σε σχέση με όλες τις άλλες περιοχές της Λεωφόρου. Είναι η περιοχή που έχει πληγεί πιο πολύ από την κρίση. Και αυτό παρατηρείται, είτε πάνω στην κεντρική οδό, είτε στα στενά και τις παρόδους.

Πολλοί λόγοι έχουν οδηγήσει σε αυτή την κατάσταση. Αυτό το κομμάτι του δρόμου δεν περπατιέται με χαλαρό τρόπο, δεν είναι για βόλτα. Εδώ δεν υπάρχουν γειτονίες με σταθερό κόσμο, συνήθειες και σχέσεις. Οι ιδιοκτήτες ζητάνε πολύ ακριβά ενοίκια με πολλές προκαταβολές και άλλες δυσκολίες στους όρους συμβολαίου. Υπάρχουν όμως δεκάδες μαγαζιά με ιστορία δεκαετιών, ανταγωνιστικές τιμές και ποιότητα. Που

αντέχουν πεισματικά, έχουν πελατεία μόνιμη και σταθερή. Προσέξτε κάποιες παλιές ταμπέλες, φωτεινές με χρώματα, που κεντρίζουν το μάτι του περαστικού (Μετρήσαμε την Πατησίων, 2014).

ΠΑΤΗΣΙΩΝ	ΣΤΕΝΑ
ΑΝΟΙΧΤΑ: 71	ΑΝΟΙΧΤΑ: 94
ΚΛΕΙΣΤΑ: 46	ΚΛΕΙΣΤΑ: 94
ΣΥΝΟΛΟ: 117	ΣΥΝΟΛΟ: 188

Εικ13. Είδος μαγαζιών και ποσοστό ανοιχτών και κλειστών μαγαζιών στο μέρος Ομόνοια με Λ. Αλεξάνδρας (Μετρήσαμε την Πατησίων, 2014)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

Φωτογραφικό Υλικό για Πατησίων

Εικ14. Η Πατησίων παλιά

(α)

(β)

Εικ15α+15β. Τανκ επί της Πατησίων στην εξέγερση του Πολυτεχνείου το 1973

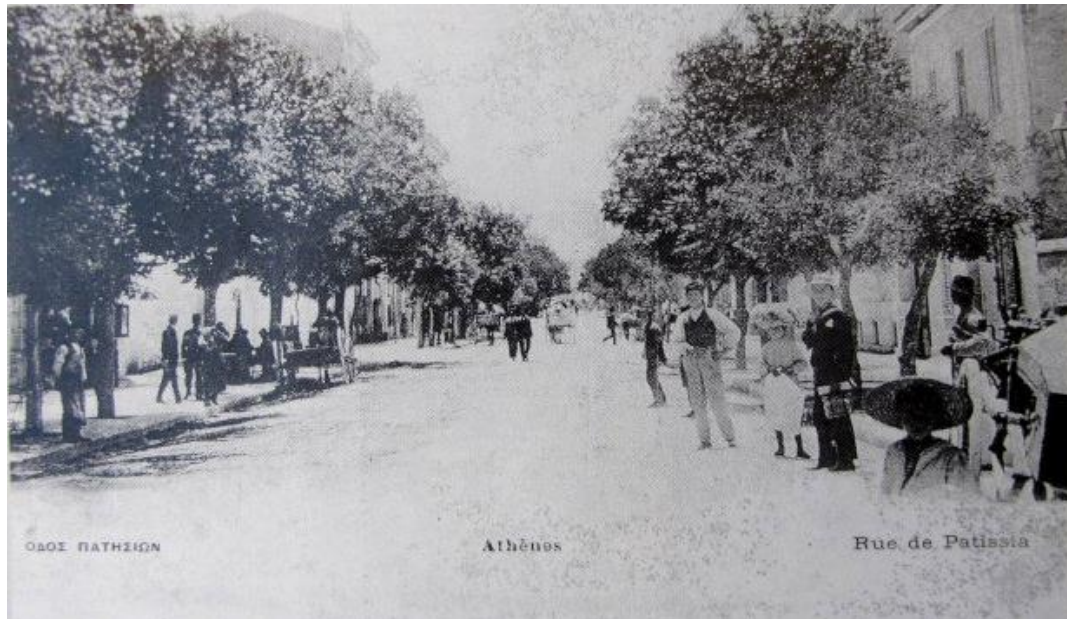

Εικ16. Η Πατησίων το 1920 με τραμ και κάρα

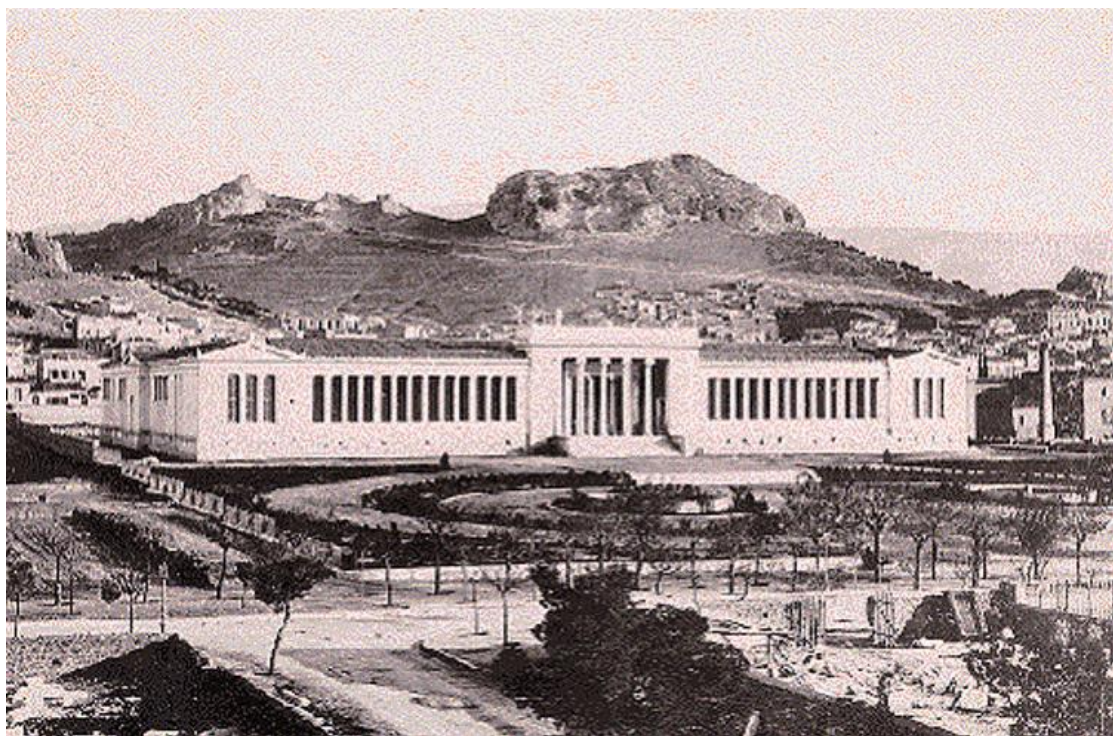

Εικ17. Μια από τις πρώτες εικόνες της Πατησίων

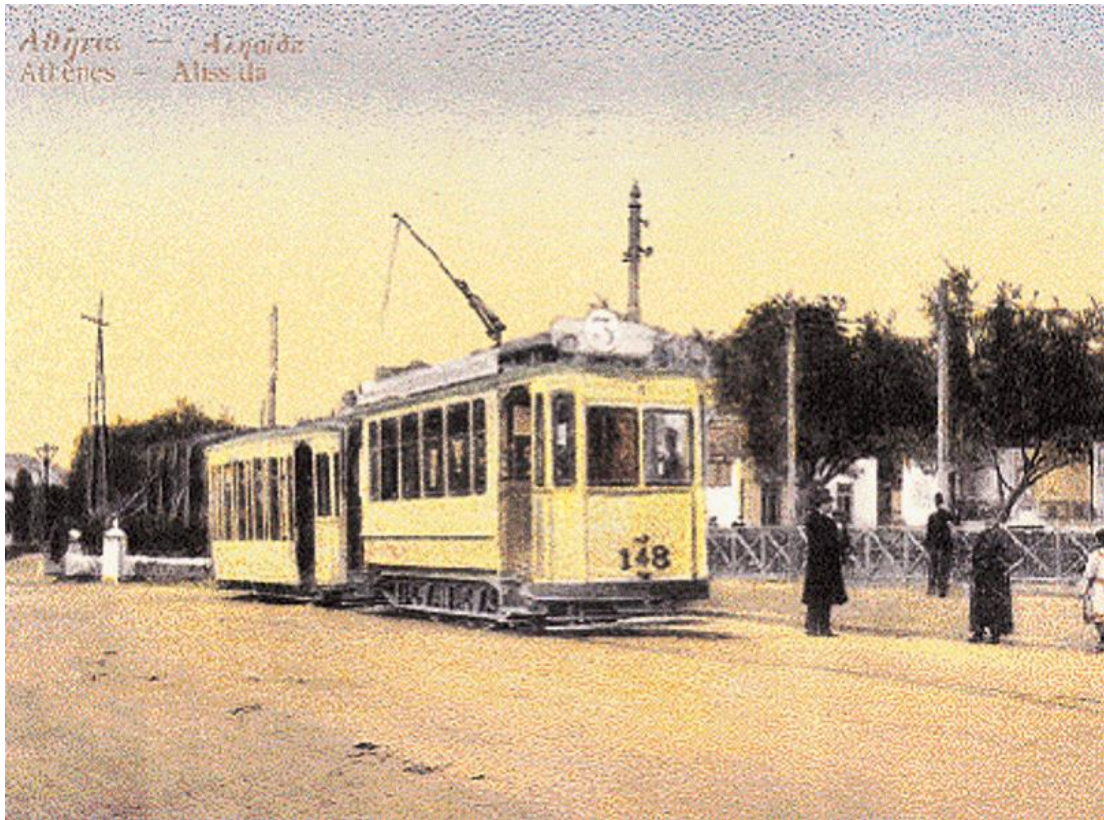

Εικ18. Η Πατησίων παλιά

Εικ19. Το αρχαιολογικό μουσείο

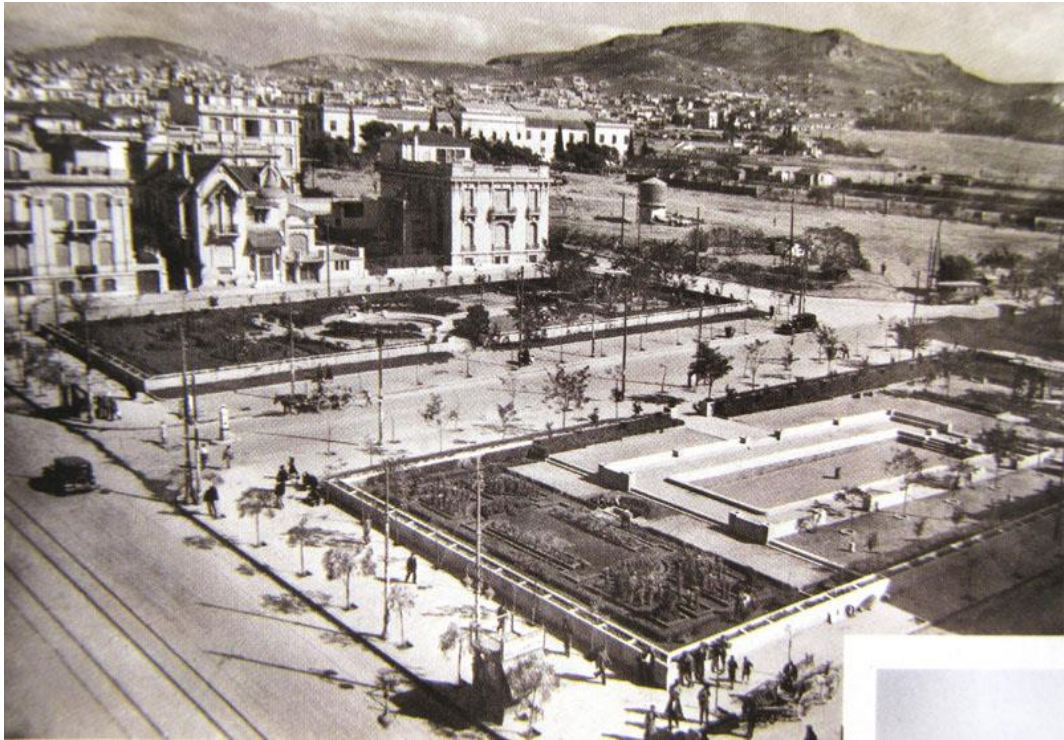

Εικ20. Το τραμ στη Πατησίων, Αλυσίδα (τέρμα Πατησίων) το 1908

Εικ21. Από τις πρώτες φωτογραφίες της Πατησίων το 1910

Εικ22. Η πλατεία Αιγύπτου

Εικ23. Η Πατησίων το 1928

Εικ24. Η Πατησίων στην αρχή της δεκαετίας του 1950

Εικ25. Η πλατεία Αιγύπτου το 1959

Εικ26. Η Εξέγερση του Πολυτεχνείου το 1973

ΑΘΗΝΑΙ: Όδος Πατησίων

PHOTO: PASCAL
ATHÈNES

ATHÈNES: Rue Patission

Εικ27. Η Πατησίων παλιά

Εικ28. Η πλατεία Αιγύπτου κατά την περίοδο της Γερμανικής Κατοχής

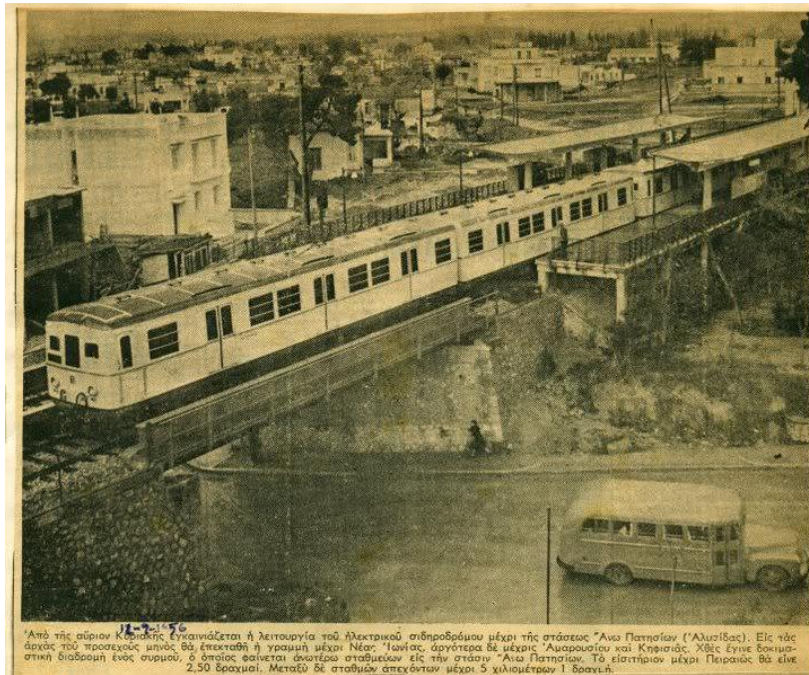

Εικ29. Η πλατεία Αιγύπτου και η λεωφόρος Αλεξάνδρας

Εικ30. Στο άλσος του Πεδίου του Άρεως την περίοδο του μεσοπολέμου

Εικ31. Ο σταθμός του ηλεκτρικού στα Άνω Πατήσια την δεκαετία του 50

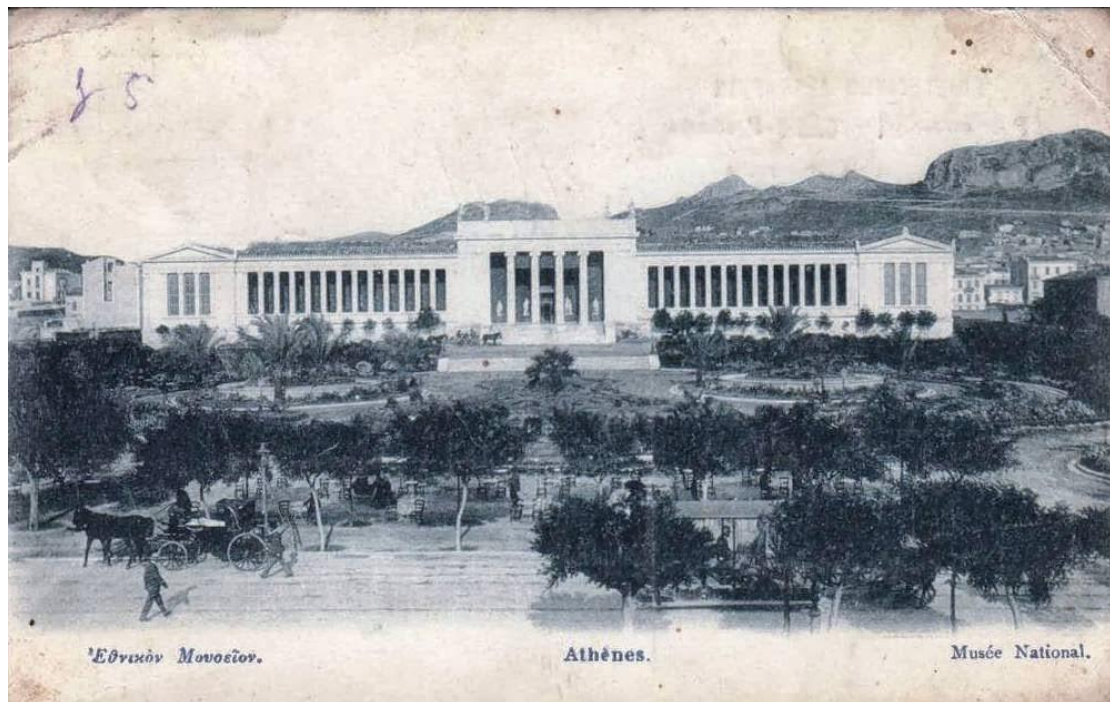

Εικ32. Το τραμ στην Πατησίων

Εικ33. Η Κατερίνα Γώγου φωνογραφημένη με φόντο την Πατησίων

Εικ34. Το εθνικό αρχαιολογικό μουσείο

Εικ35. Η Πατησίων παλιά

Εικ36. Η πλατεία Αιγύπτου το 1925

Εικ37. Η Πατησίων το 1890

Εικ38. Η πλατεία Ομονοίας το 1900

Εικ39. Η πλατεία Ομονοίας, στο βάθος φαίνεται το θέατρο Κοτοπούλη

Εικ40. Η Ομόνοια παλιά

Εικ41. Ουρά αναμονής για επιβίβαση στο τραμ

Εικ42. Η οδός Πατησίων 100 χρόνια πριν, από την συλλογή Πέτρου Πουλιδη (αρχείο ΕΡΤ)

Εικ43. Το Ακροπόλ Παλάς επί της Πατησίων το 1930

Εικ44. Η οδός Πατησίων περίπου 1925-1930. Αριστερά το μέγαρο Λιβιεράτου

Εικ45. Ξήλωμα των γραμμών του τραμ στην Πατησίων

Εικ46. Η Πατησίων παλιά

Εικ47. Πλατεία Αιγύπτου το 1955

Εικ48. Πατησίων και Ιουλιανού, Μέγαρο Ησαΐα, 1923

Εικ49. Πατησίων 40 και Στουρνάρα (αρχείο ΕΡΤ)

Εικ50. Πατησίων και Ηπείρου, το Μέγαρο Λιβιεράτου

Εικ51. Πατησίων και Στουρνάρη τον Οκτώβριο του 1946

Εικ52. Υγιος Ιουλιανού και Πατησίων (Αρχείο ΕΡΤ)

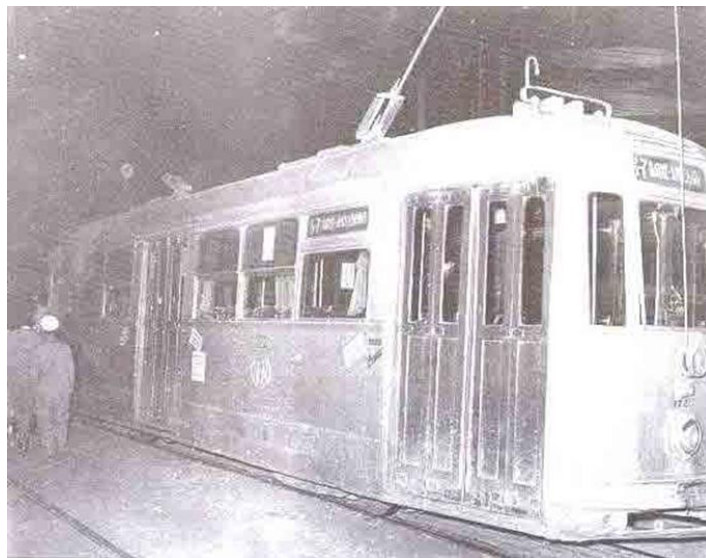

Εικ53. Το Πολυτεχνείο το 1890

Εικ54. Η οικία Σαριπόλου στην οδό Πατησίων – Κατεδαφίστηκε το 1960

Εικ55. Τραμ στην Πατησίων (Γραμμή Πατήσια-Αμπελόκηποι)

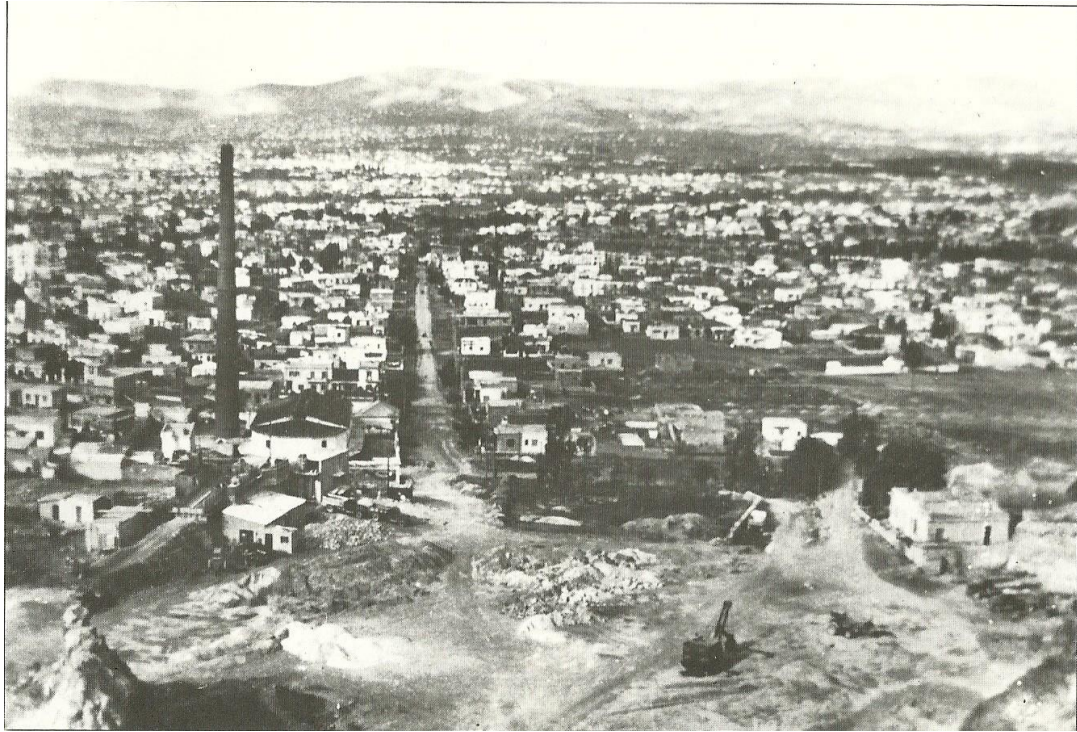

Εικ56. Σταδίου και Πατησίων

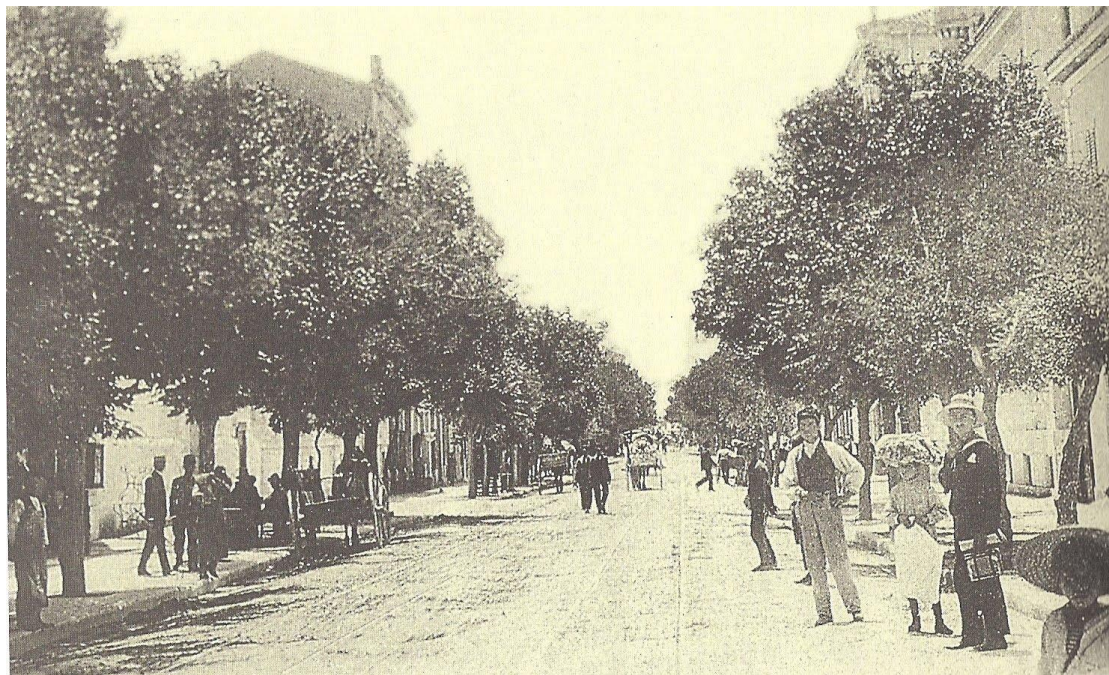

Εικ57. Η οδός Πατησίων παλιά

Εικ58. Τα Πατήσια

Εικ59. Από τις πρώτες φωτογραφίες τις οδού Πατησίων

Εικ60. Η οδός Πατησίων στο ύψος του Αρχαιολογικού Μουσείου

Εικ61. Τα τρόλεϊ στη Πατησίων το 1973

Εικ62. Το θέατρο «Αλάμπρα» επί της Πατησίων

Εικ63. Η Ομόνοια 100 χρόνια πριν, από την συλλογή Πέτρου Πουλίδη (αρχείο ΕΡΤ)

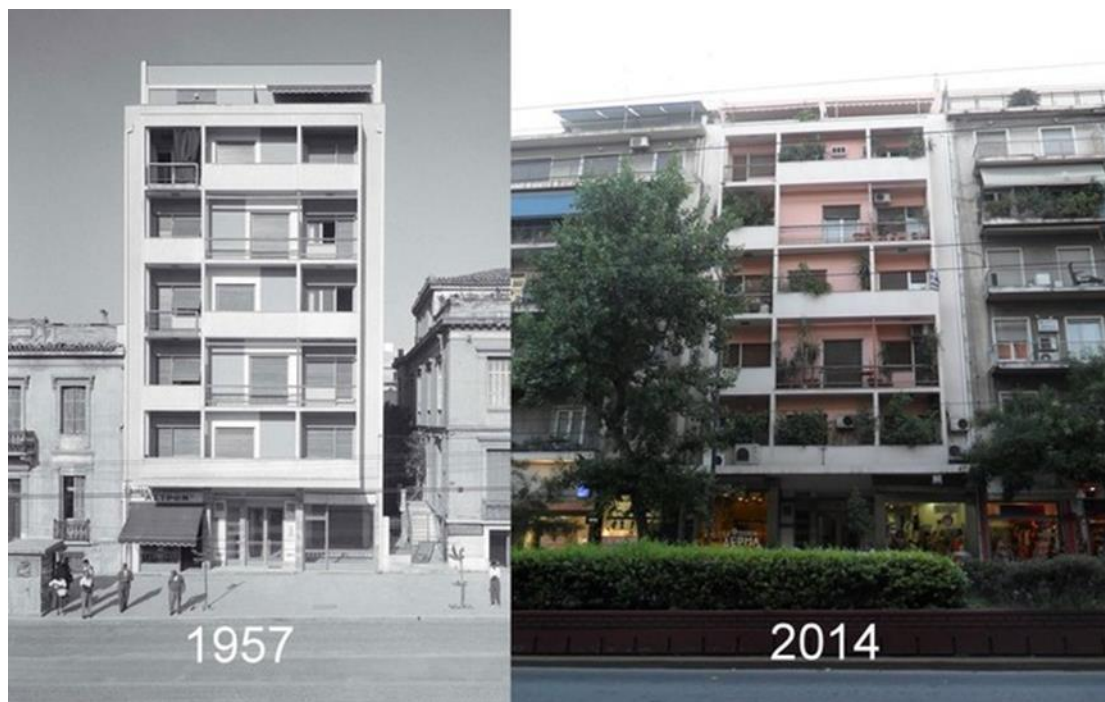
Εικ64. Η οδός Πατησίων 100 χρόνια πριν, από την συλλογή Πέτρου Πουλίδη (αρχείο ΕΡΤ)

Εικ65. Ομόνοια 100 χρόνια πριν, από την συλλογή Πέτρου Πουλίδη (αρχείο ΕΡΤ)

Εικ66. Η οδός Πατησίων 100 χρόνια πριν, από την συλλογή Πέτρου Πουλίδη (αρχείο ΕΡΤ)

Εικ67. Κτίριο στην οδό Πατησίων 109 το 1957 και το 2014

Εικ68. Η Πατησίων έξω από το Πολυτεχνείο τώρα και παλιά

Εικ69. Πατησίων 47, Casa D'Italia (το ιταλικό ινστιτούτο)

Εικ70. Η οδός Πατησίων

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4

Αρχιτεκτονική της Πατησίων

Δεν λείπουν τα αξιόλογα κτίρια από την Πατησίων, νεοκλασικά και της περιόδου του μοντερνισμού, που αποδεικνύουν την άνθηση της περιοχής ως τα μέσα του 20ού αιώνα. Παρά την ανέγερση πολλών νέων κτιρίων, ηλεωφόρος Πατησίων φιλοξενεί μερικά από τα σπουδαιότερα ιστορικά κτίρια της Αθήνας, όπως:

- το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο
- τα πρώτα κτίρια του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου
- το ξενοδοχείο Ακροπόλ Παλάς
- το πρωτοποριακό για την εποχή του συγκρότημα διαμερισμάτων «Χαρά» στην οδό Πατησίων 337 (1959-1961)
- η συνοικία Κυπριάδη ή Κυπριάδου (γύρω από την πλατεία Παπαδιαμάντη) που οικοδομήθηκε τη δεκαετία του 1920 ως πρότυπη κηπούπολη (με επαύλεις, διώροφες μονοκατοικίες με κήπους, πλούσιο πράσινο) και παρά τη μεταγενέστερη ανοικοδόμηση διατηρεί εκείνη την ατμόσφαιρα
- το νεοκλασικό που στεγάζει τα γραφεία της ΓΣΕΕ στην Πατησίων στη Πατησίων 69
- το σπίτι της αγωνίστριας Λέλας Καραγιάννη, κοντά στην πλατεία Αμερικής
- το ιστορικό κτίριο του ΟΤΕ στην Πατησίων
- η πρώτη πολυκατοικία του Λαχείου Συντακτών (Πολυκατοικία του Μεσοπολέμου) στη Γωνία Πατησίων και Σπάρτης & Λευκωσίας 1

- η πολυκατοικία Φάμπρα στην οδό Πατησίων 186 & Θάσου
- η πολυκατοικία του Μεσοπολέμου οδός Πατησίων 64 & Χέυδεν
- το αρχοντικό στην οδό Πατησίων 180 και Ίμβρου
- το Αθηναϊκό Λύκειο, του Τυχόπουλου. Ένα πολύ γνωστό παλιό ιδιωτικό σχολείο, ιδιωτικό - Γωνία Πατησίων & Λήμνου, που τώρα λέγεται Λέλας Καραγιάννη
- η Ανωτάτη Σχολή Οικονομικών και Εμπορικών Επιστημών (Οικονομικό Πανεπιστήμιο) στην οδό Πατησίων 76
- το εκλεκτικιστικό τετραώροφο κτίριο στην οδό Πατησίων 75 & Γκυλφόρδου
- το μέγαρο Ησαΐα στην οδό Πατησίων 65 & Ιουλιανού 26
- η οικία Ιασωνίδου στην οδό Πατησίων 69
- ο ναός του Αγίου Λουκά στην οδό Πατησίων 289
- η φοιτητική Εστία Αρρένων Αθηνών στην οδό Πατησίων 279-281
- η πολυκατοικία Παπαλεονάρδου (Οικία Κάλας) στην οδό Πατησίων 61 & Σκαραμαγκά
- το μέγαρο Λιβιεράτου ή Μέγαρο Υπατία στην οδό Πατησίων & Ηπείρου 2
- η στοά Μπροντγουαίη στην οδό Πατησίων και Αγίου Μελετίου 61

6 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- European Virtual Museum*. (2015, Μάιος). Ανάκτηση από The virtual museum of the european roots:discovering our cultural heritage online:
<http://www.europeanvirtualmuseum.it/>
- iefimerida*. (2015). Ανάκτηση από Η Ακρόπολη στο κινητό σου: Μία μοναδική virtual ξενάγηση: <http://www.iefimerida.gr/news/187280/i-akropoli-sto-kinito-soy-mia-monadiki-virtual-xenagisi>
- Marable, B. (2004). *Experience, Learning, and Research: Coordinating the Multiple Roles of On-line Exhibitions*. . Toronto: Museum and the Web 2004.
- MoMA / Museum of Modern Art*. (2016, June). Ανάκτηση από THE MoMA iPHONE APP: <http://www.moma.org/explore/mobile/iphoneapp>
- Smithsonian Seriously Amazing*. (2015, June). Ανάκτηση από Smithonian Mobile: <http://www.si.edu/apps/smithsonianmobile>
- The Guggenheim Museums and Foundation*. (2015, June). Ανάκτηση από Guggenheim App: <http://www.guggenheim.org/new-york/visit/app>
- Wikipedia*. (2015, April 24). Ανάκτηση από Οδός Πατησίων:
http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9F%CE%B4%CF%8C%CF%82_%CE%A0%CE%B1%CF%84%CE%B7%CF%83%CE%AF%CF%89%CE%BD
- Αβραμόπουλος, Π. Ν. (2013). Ανάκτηση από Πατησίων (ιστορική αναδρομή στην Αθήνα μας): <http://panosavramopoulos.blogspot.gr/2013/12/blog-post.html>
- Αμανατίδης, Ν. (2010). «Mobile Learning, Η Μάθηση μέσω Κινητών Συσκευών».
- Αραποστάθη, Ε., & Κοχλάκη, Ξ. (2015). *Διαγράμματα από Στατιστικά για Μαγαζιά επί της Πατησίων*.
- Βάβουλα, Γ., & Καραγιαννίδης, Χ. (2005). Επισκόπηση της Μάθησης Μέσω Κινητών Συσκευών.
- ΔΙΟΝ Αρχαιολογικό Πάρκο*. (2015, Μάιος). Ανάκτηση από On line περιήγηση: <http://www.ancientdion.org/>
- Ζαφειρόπουλος, Δ. (2013). *Συγκριτική Επισκόπηση Συστημάτων Υποστήριξης της Μάθησης*. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ ΤΜΗΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟ.
- Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού*. (2015, Μάιος). Ανάκτηση από Εικονική Περιήγηση στην Αρχαία Μίλητο: <http://www.ime.gr/choros/miletus/360vr/gr/>
- Καραβελάκη, Μ. (2013). Αξιοποίηση των Διαδραστικών Συστημάτων στην Εκπαίδευση Ενηλίκων, με Έμφαση στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας.
- Λιονουδάκη, Χ. (2011). *Ψυχογεωγραφία*.
- Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τεχνης*. (2013, Μάιος). Ανάκτηση από Εικονικό Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τεχνης:
http://www.mmca.org.gr/museumst/ie2/virtual_museum.php
- Μετρήσαμε την Πατησίων. (2014, Δεκέμβριος). *Η Πατησίων Ζει*. Ανάκτηση από Η Πατησίων Ζει.
- Μουζάκης, Χ. (2006). ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ / 8.Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων - Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής.
- Μουσείο Δημοκρατίας*. (2015, Μάιος). Ανάκτηση από Εικονική Περιήγηση: <http://www.mouseiodimokratias.gr/greek/vr.asp>
- Μουσείο Ελιάς Βουβών*. (2015, Μάιος). Ανάκτηση από Εικονική Ξενάγηση: <http://www.olivemuseumvouves.com/virtualtour.aspx?id=1&lang=el>
- Μουσείο Μπενάκη*. (2015, Μάιος). Ανάκτηση από Εικονική περιήγηση στο Μουσείο Μπενάκη: <http://www.benaki.gr/index.asp?id=4020101&lang=gr>
- Μουσείο Παραδοσιακών Μουσικών Οργάνων*. (2015, Μάιος). Ανάκτηση από Τρισδιάστατο ψηφιακό μουσείο: <http://museum.iema.gr/>

- Μπαβελής, Α. (2002). *ΟΙ ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ*. Ανάκτηση από <http://www.inarcadia.gr/news/arthra/ekpaid/neestexnol.pdf>
- Ολυμπιακό Μουσείο Θεσσαλονίκης. (2015, Μάιος). Ανάκτηση από Εικονική ξενάγηση στην έκθεση "Παραολυμπιακοί Αγώνες": <http://olympicmuseum-thessaloniki.org/virtual-tour/demo2.html>
- Ρούσσου, Μ. (2004). Ο Ρόλος της Διαδραστικότητας στη Διαμόρφωση.
- Σελλά, Ο. (1999). Οδός Πατησίων Από τα χρόνια του Όθωνα στο 2000. *Επτά ημέρες της Καθημερινής*.
- Στέγη Γραμμάτων & Τεχνών. (2014). Ανάκτηση από Medea Electronique: <http://www.sgt.gr/gr/programme/event/1180>